

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL GÖREVLİ AĞIR CEZA MAHKEMELERİ

Fehmi ÖZTÜRK

Danışman

Prof. Dr. Mustafa Ruhan ERDEM

2010

YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Fehmi ÖZTÜRK
Tez Başlığı : Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri

2005800302

Savunma Tarihi : 26.11.2010
Danışmanı : Prof.Dr.Mustafa Ruhan ERDEM

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.Mustafa Ruhan ERDEM	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Oğuz SANCAKDAR	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Oğuz ŞİMŞEK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği ( )

Oy Çokluğu (X)

Fehmi ÖZTÜRK tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri" başlıklı Tezi (X) / Projesi ( ) kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

21/09/2010

Fehmi ÖZTÜRK

ÖZET
Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri
Fehmi ÖZTÜRK

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuk Anabilim Dalı
Kamu Hukuku Programı

Devlet Güvenlik Mahkemeleri 1961 Anayasa'sına yapılan 1973 tarihli değişiklik ile hukuk sistemimize girmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından dayanağı olan yasa iptal edilince kısa ömürlü olmuştur. Daha sonra 1982 Anayasasının 143. Maddesinde kurulması öngörülmüş ve 2438 sayılı yasa ile de 1.5.1984 tarihinden itibaren yargımla faaliyetlerine başlamıştır. 5170 sayılı yasa ile Devlet güvenlik Mahkemeleri kaldırılmış, 5190 sayılı yasa ile halen yürürlükte olan Özel Görevli Ağır ceza Mahkemeleri Kurulmuştur.

Kuruluşundan günümüze kadar hukuki niteliği ve varlığının gerekli olup olmadığı tartışılmıştır. Genellikle de siyasi tartışmalar hukuki tartışmalardan daha fazla olmuştur. Ancak bazı suçlar için farklı yargılama usulünün olması çağdaş hukuk sistemleri tarafından da kabul edilmiştir. Bu sebeple kurulu bu mahkemeleri olağanüstü niteliği olmayan, ihtisas mahkemeleri olarak tanımlayabiliriz. Bu sebeple gerekli oldukları söylenebilir.

Bu mahkemelerin yargılama yetkileri kanunla düzenlenirken yer, zaman madde ve görev yönünden yetkileri ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Özel kanunu yürürlükten katıldıktan sonra da benzer hükümler ceza muhakemesi kanununa yerleştirilmiştir. Zaman yönünden 1.5.1984 tarihinden itibaren işlenen suçlara bakmıştır. Kişi açısından ise bir farklılık gözlenmez. Asıl farklılık görev ve yer yönünden ortaya çıkmaktadır. Her ilde bir tane kurulmamış, bunun yerine bölgesel olarak örgütlenmiştir. Hangi mahkemelerin nereye bakacağı halen Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu tarafından sayma sureti ile belirlenmiştir. Madde yönünden ise CMK 250 de belirtilen suçlarla yargı yetkisi sınırlanmıştır.

Avrupa Birliği sürecinin ve değişen insan hakları anlayışının sonucu olarak bu mahkemelerin önce yapısı değişmiş, daha sonra da devlet güvenlik mahkemeleri kaldırılmıştır. Yargılama usulü de diğer mahkemelere yaklaştırılmıştır. Böylece mahkemelerin tartışmalı yapısına son verilmek istenmiştir. Kanaatimizce değişiklikler yerinde olmuştur. Hukuk devleti ilkesine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uyum sağlanarak mahkemelerin yargılamaya devam etmesi daha yerinde olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri, Özel Yargılama Usulleri

ABSTRACT
Special High Criminal Courts
Fehmi ÖZTÜRK

Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Public Law
Public Law Program

The State Security Courts entered into our legal system in 1973 with constitutional changes in constitution of 1961. But it provided short-lived when legal basis was cancelled by Constitutional Court. More Later set up of these courts was prescribed by 1982 Constitutional charter's 143. clause so that They Started their judicial actions after 1.5.1984 by the law no 2884 . With the law no 5170 State Security Courts have been abolished and Special Heavy criminal court was established by the law no 5190 which is continuing judicial actions currently.

The judicial qualifications and its necessity have been discussing from institution to present. Generally, political debates have been more than legal debates. Nevermore, different prosecuting for different crime has been accepted by the contemporary legal systems. For these reason, we can describe these courts as a . specialized courts which haven't got any extra ordinary qualification. So that we can say its necessary.

While The jurisdiction of these courts was arranging by the laws; their authorization about location, time, person, and assignment was organized circumstantial. After abolishment of its private law similar provisions were placed under criminal procedure code. In Term Of times, the authorised to crimes starts by 1.5.1984. There is no differences for for the purposes of personalty. The main differences is appearing for purpose of place and assignment. Instead of established in each provinces, it is collaborated regional. The authority of the courts in terms of place is still have been set by The Supreme Council of Prosecutors and Judges. For purposes of jurisdiction, These courts limited with crimes which are shown in 250. article of Turkish Penalty code.

As a Result of European Union processing and developed human rights insight; some structural changes had been done and finally The State Security Courts were abrogated. And Judicial procedures are converging to other courts. In this way, aimed to abate polemical structure of these Special High Criminal codes. In our opinion changes are well-advised. while these courts continue judicial actions to to reconcile with rule of law and European Convention on Human Rights will be more well advised .

Key Words: Special High Criminal Courts, State Security Courts, Special Judicial procedures

ÖZEL GÖREVLİ AĞIR CEZA MAHKEMELERİ İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YEMİN METNİ.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
I-ÖZEL GÖREVLİ MAHKEMELERİN KURULUŞU VE AMAÇLARI.....	4
A-Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluşu.....	4
B-Devlet Güvenlik Mahkemeleri Döneminde Yapılan Değişiklikler.....	7
C- 5170 ve 5190 Sayılı Kanun ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılarak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Kurulması.....	9
D-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Kuruluş Amacı ve Gerekçesi.....	10
1-Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş Amacı ve Gerekçesi.....	11
2-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Kuruluş Gerekçesi.....	13
E-Özel Görevli Mahkemelerin Gerekliliği Sorunu.....	14
1-Bu Tip Mahkemelerin Bulunması Yönündeki Görüşler.....	15
2-Bu Tip Mahkemelere Gerek Olmadığı Yönündeki Görüşler.....	16
II-ÖZEL GÖREVLİ AĞIR CEZA MAHKEMELERİNİN NİTELİĞİ.....	18
A-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Hukuki Niteliği.....	18
B- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Olağanüstü Yargı Mercii Olup Olmadığı Yönündeki Tartışmalar.....	20
1-Olağan Yargı Mercileri Olduğu Görüşü.....	20
2-Olağanüstü Yargı Mercileri Olduğu Görüşü.....	20
3-Kanaatimiz.....	21
C-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Oluşumu.....	22
D-Terim Sorunu.....	24
III-ÖZEL GÖREVLİ AĞIR CEZA MAHKEMELERİNİN YETKİLERİ.....	25
A- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Yer Yönünden Yetkisi.....	25

B-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Zaman Bakımından Yetkisi.....	29
C- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Kişi Bakımından Yetkisi	32
1-Genel Olarak	32
2-Anayasa Mahkemesinde Yargılanacak Kişiler.....	33
3-Asker Kişiler	34
4-Yargıtay’da Yargılanacak Kişiler	36
a-Görevi İle İlgili Olarak Yargıtay’da Yargılanacak Kişiler.....	36
b-Kişisel Suçları İle İlgili Olarak Yargıtay’da Yargılanacak Kişiler	37
5-Çocukların Yargılanması.....	39
D-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Madde Yönünden Yetkisi.....	40
1- Genel Olarak	40
2- Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu	43
3-Haksız Çıkar Sağlamak Amacıyla Kurulmuş Bir Örgütün Cebir Ve Tehdit Kullanarak İşlemiş Olduğu Suçlar	45
4-Devletin Güvenliğine, Anayasal Düzene, Milli Savunmaya Devlet Sırlarına Karşı Suçlar	46
5- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 9.maddesi Gereğince Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin Görev Alanına Giren Suçlar	49
6-Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararları.....	56
IV- ÖZEL GÖREVLİ AĞIR CEZA MAHKEMELERİNDE MUHAKEME	
USULÜ	59
A-Genel Olarak	59
B-Soruşturma Usulü.....	60
1-Savcılık Teşkilatı.....	60
2- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Görevine Giren Suçlarda Bazı Yönlerden Soruşturmanın Özellikleri	64
a-Doğrudan Takibat Yapılması.....	64
b-Yakalama ve Gözaltı Yönünden.....	65
c-Tutuklulukta Geçen Süre.....	67
d-Kolluğun Durumu	69
C-Kovuşturma Usulü	70

1. Duruşma Usulü	70
2-Duruşma Disiplini.....	74
3-Acele iş Olması	77
4-Tebliğat Hükümleri	78
5-Bilgi İstenmesi Halinde Cevap Verilmesi.....	78
6-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Görevine Giren Suçlarda İtiraz.....	79
SONUÇ	83
KAYNAKÇA	88

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Aym	Anayasa Mahkemesi
bknz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usülü Kanunu
HSYK	Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemeleri
S.	Sayı
s.	Sayfa No
ÖGACM	Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri
M.M	Millet Meclisi
R.G.	Resmi Gazete
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TCK	Türk Ceza Kanunu
Vd.	Ve devamı

GİRİŞ

Günümüzde Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi olarak adlandırılan ve 5190 sayılı kanun ile kurulan mahkemelerin temeli 1961 Anayasasının 136.maddesine 15/03/1973 gün ve 1699 sayılı kanun ile Devlet Güvenlik Mahkemelerin kurulacağı hükmünün eklenmesine dayanmaktadır. Ancak o tarihte yapılan bu değişikliğe dayanılarak 1773 sayılı kanun ile kurulan bu mahkemeler pek uzun ömürlü olmamış, Anayasa Mahkemesinin 06/05/1975 gün ve 1975/126 K. Sayılı kararı ile kaldırılmıştır. Daha sonra ise 1982 Anayasasının 143.Maddesi ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulacağı öngörülmüş ve 2845 sayılı kanun ile de adli yargı teşkilatımız içindeki yerini almıştır. 5190 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmış yerine benzer mahkemeler Ceza Muhakemeleri Kanununa madde eklenmek sureti ile kurulmuştur. Bugün ise Ceza Muhakemesi Kanununun 250.maddesine dayanılarak yaygın olarak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi sıfatıyla çalışmaya devam etmektedir.

Bu mahkemeler gerek kuruluş öncesi gerekse de görevde kaldığı süre boyunca hem hukukun hem de hukuk dışı alanın tartışma gündeminde sürekli yer bulmuştur. Hatta çoğu zaman siyasi ve ideolojik tartışmalar hukuki alan tartışmaların önüne geçmiştir. Aslında bu mahkemelerin kurulma zamanları dahi hukuki tartışmaların neden geri planda kaldığına delalet sayılabilir. Zira 1923 yılında kurulan devlet üstelik 1960 yılında askeri müdahale geçirmesine rağmen bu mahkemeleri faaliyete geçirmemiş, ancak 1971 yılında yapılan askeri müdahale neticesinde Anayasa değişikliğine gidilmiş ve 1980 Askeri müdahalesinin ardından da 1982 yılında Anayasaya girmiş ve 1983 yılında da kurularak yargılama faaliyetlerine başlamıştır. Yani sıkıyönetim dönemlerinin ardından bu tarz mahkemeler gündeme gelmiştir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecine paralel olarak bu mahkemelerin de yapısında değişiklikler olduğu görülmektedir. Bu mahkemeler ile diğer mahkemelerin soruşturma ve kovuşturma usulleri birbirine yakınlaştırılmaya çalışılmış, zamanla savunma lehine düzenlemeler yapılmış, askeri hâkim heyetten

çıkartılmıştır. Şüphesiz bu değişikliklerin en büyüğü 16/06/2004 tarihinde kabul edilen ve 30/06/2004 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 5190 sayılı kanun ile Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin kurulmuş olmasıdır. Öncelikle 5170 sayılı kanun ile Anayasal kurum olarak düzenlenen Devlet Güvenlik Mahkemeleri Anayasa'dan çıkartılmış, 5190 Sayılı kanun ile de Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Çalışma Usullerini Düzenleyen kanun yürürlükten kaldırılmış, Ceza Muhakemeleri kanununa 394/a maddesi eklenerek boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Bir önceki Ceza ve Ceza Usul kanunlarımızın yürürlükten kalkmasının ardından ise yeni yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Özel Yargılama Usulleri başlıklı 5.kitabın 4.bölümünde Bazı Suçların Muhakemesi adı altında 250-253 maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Tüm bu düzenlemeler ve değişiklikler mahkemenin tartışmalı niteliğini ortadan kaldırmak yerine, yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bir kısım 5190 sayılı kanun ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminin kapandığını yeni kurulan bu mahkemeler ile önceki dönem mahkemelerinin tamamen farklı olduğunu savunurken diğer bir kesim ise değişikliğin sadece şeklen yapıldığını, isimleri dışında muhakeme usulü açısından yenilik getirmediğini savunmuştur. Yapılan kanun değişikliğinin üzerinden uzun zaman geçmesine rağmen tartışmalar halen devam etmekte ve güncelliğini korumaktadır.

Gerçekten de Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri konusunu, ismi Anayasadan çıkartılmış, kendi adına düzenlenen kanunun yürürlükten kaldırılmış olsa dahi Devlet Güvenlik Mahkemelerinden ayırık olarak değerlendirmek mümkün görünmemektedir. Zira bugün gelinen noktanın tarihsel sürecinin temelinde 1961 Anayasasında 1973 yılında yapılan değişiklikle kurulan Devlet Güvenlik Mahkemeleri yer almaktadır. Bununla beraber 11/7/1973 tarihinde yargılama faaliyetine başlayan Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile günümüzde faaliyet gösteren Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin birebir aynı olduğunu söylemek de doğru olmaz

Şüphesiz ki hukuk yaşayan bir kavramdır. Değişen ve gelişen insan hakları anlayışı ceza muhakemesine de yansımış delilden sanığa gitme anlayışı

benimsenmiş, sanığın hakları güvence altına alınmıştır. Konu itibari ile devlete karşı işlenen suçlara bakmak amacı ile kurulan bu özel yargılama usulü de bu gelişmelerden elbette etkilenmiştir. Her ne kadar amaç devleti korumak ise de zamanla, hukuk devletinin bir yansıması olarak, devletin yetkileri kısıtlanmış, bireyin temel hak ve hürriyetleri güvence altına alınmaya çalışılmıştır.

Her ne kadar şu an yürürlükte olmasalar da Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerini, Devlet Güvenlik Mahkemelerinden tamamen farklı mahkemeler gibi değerlendirmek konunun gelişimi açısından mümkün görünmediğinden öncelikle Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin kuruluşu öncesi dönem incelenmiştir. Burada Devlet Güvenlik Mahkemelerinin ortaya çıkışı ve günümüze kadar geçirdiği değişiklikler ile Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin kurulması aşamasına gelinmesi incelenmiştir. Ayrıca Devlet Güvenlik Mahkemesi ve Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin mahkemelerin leh ve aleyhindeki görüşler ışığında bu mahkemelerin gerekliliği sorunu ve mahkemelerin nitelikleri ve teşekkülü ele alınmıştır.

Daha sonra ise Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin görev ve yetkileri ile yargılama usulü anlatılmıştır. Burada önceki dönemdeki görev ve yetkiler ile yargılama usullerine de değinilerek önceki dönem ile benzerlikler ve farklar açıklanmaya çalışılmıştır.

I-ÖZEL GÖREVLİ MAHKEMELERİN KURULUŞU VE AMAÇLARI

A-Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluşu

1924 tarihli Anayasamız dâhil tüm Anayasalarımızda Yargı erki diğer tüm modern Anayasalarda olduğu gibi düzenlenmiştir. Ancak 1924 Anayasasının Kuvve-i Kazaiyye başlıklı 4.faşında ne Devlet Güvenlik Mahkemesi başlıklı bir bölüm ne de içinde Devlet Güvenlik Mahkemesi veya benzeri görevli bir mahkemenin adının geçtiği bir maddede yer almamaktadır. Sadece Divan-Ali altında bugün Anayasa Mahkemesinin yüce divan sıfatı ile yaptığı görevi yerine getirecek kurumdan söz edilmiştir¹. Genel olarak mahkemelerin kanun ile kurulacağını ve düzenleneceğini belirtmekle yetinilmiştir. Ancak 1924 Anayasasının yürürlükte olduğu dönemde Devlet Güvenlik Mahkemeleri veya benzer nitelikli bir mahkeme kurulmamıştır.

1961 Anayasası 09/07/1961 tarihinde kabul edildiği ve 334 Kanun numarası ile 20/07/1961 tarihinde Resmi Gazetede yayımlandığında da Devlet Güvenlik Mahkemelerine yer verilmemiştir. Geçmiş Anayasadan farklı olarak bu kez Yüksek Görevli yargı organları da Anayasa'da zikredilmişlerdir. 12 Mart Askeri müdahalesine kadar geçen dönemde de yine benzer görevli bir mahkeme kanun ile de ihdas edilmemiştir.

12 Mart 1971 'de gerçekleşen Askeri müdahale sonucu çıkarılan Sıkıyönetim Kanuna dayalı olarak kurulan sıkıyönetim mahkemeleri ile Türk adalet sistemi olağanüstü mahkeme kavramı ile tanışmış olur. Kuşkusuz bu sıkıyönetim mahkemeleri olağanüstü dönem mahkemeleridir. Ancak yine de bakacakları suçların belirlenmiş olması itibari ile özel görevli bir mahkeme olma niteliği de bulunmaktaydı.

Sıkıyönetim döneminin karşılaştığı toplumsal muhalefet 1973 yılında seçimlere gidilmesini zorunlu kılmıştır. Ancak kaldırılan sıkıyönetim

---

¹Hüsamettin Uğur, Ceza Yargılaması ve Özel Ceza Yasalarına Göre Mahkemelerin Görevleri, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:22, S.87, Mart-Nisan 2010, Ankara, s.375.

mahkemelerinin yerini dolduracak bir mahkemenin gerekliliği de askeri yönetim tarafından düşünölmektedir. Bu çare sıkıyönetimsiz bir sıkıyönetim rejimi görüşünü öne çıkartmıştır². Bu görüşün getirdiği sistemin önemli ayaklarından biri de Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasıdır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması amacı ile Anayasada değişiklik yapılması gündeme gelmiştir. Bunun sonucunda da 15.3.1973 gün ve 1699 sayılı kanun ile “Mahkemelerin kuruluş, görev ve yetkileri ile işleyiş ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.” hükmünü içeren 136.maddesine “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur. Ancak, sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır” hükümleri eklenerek Devlet Güvenlik Mahkemeleri anayasal kurum haline getirilmiştir. Ayrıca diğer fıkralarda da mahkemelerin yapısı da ayrıntılı olarak tarif edilmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve işleyişı, görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümlerin de kanun ile düzenleneceği belirtilmiştir.

İşte bu Anayasal hükme dayanarak 11/07/1973 tarihinde 1773 sayılı ”Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun” çıkartılmış ve bu kanuna göre ilgili mahkemeler faaliyetlerine başlamıştır. Ancak bu mahkemeler fazla uzun ömürlü olamamışlardır. 1773 Sayılı Kanunun 1. ve 6. maddelerinin Anayasa’nın eşitlik ve doğal hâkim ilkesine aykırı olduğu iddiası ile Anayasa Mahkemesi’ne dava açılmıştır. Anayasa mahkemesi de açılan dava neticesinde söz konusu kanunu biçim yönünden Anayasaya aykırı bulmuştur. Bu sebeple esas hakkında inceleme yapmadan kanunu biçim yönünden iptal etmiştir³.

Ancak meclise yeni bir düzenleme yapması için süre tanımak amacı ile kararın bir sene sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Meclis tarafından bu süre içerisinde kanun çıkarmaya yönelik çabalar olmuş ise de, yasama yılının sona ermesi sebebi ile kadük kalan kanun çıkartılamamıştır. Bu durumda anayasa

---

² Halil Nebiler, Devletin Güvenlik Mahkemeleri, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1990, s21.

³ Aym, 6.5.1975 -35/126 sayılı kararı RG 11.10.1975 no.15388.

mahkemesi kararlarının geriye yürümemesi ve kararın bir sene sonra yürürlüğe girmesi sebebi ile iptal edilen 1773 sayılı kanuna göre kurulan Devlet Güvenlik Mahkemeleri 3 yıl süre ile görev yapabilmişlerdir⁴.

1980 askeri müdahalesi ile Türkiye yeniden sıkıyönetim dönemine girmiş, sıkıyönetim mahkemeleri yeniden yargı alanında gözükmüştür. Ancak Anayasanın yapılması ve meclis seçimlerinin yenilenerek eski hale dönülmesi bu mahkemelerin faaliyetlerinin sona ermesi sebebi ile 1971 müdahalesi ile benzer bir yol izlenerek bir takım suçların yargılanması için farklı bir mahkeme kurulması fikri yeniden doğmuştur. Bu amaçla Anayasanın 143. maddesi “Devlet Güvenlik Mahkemesi” başlığı ile düzenlenmiş ve oldukça ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Anayasanın kabulü ile 143. maddede belirtilen Devlet Güvenlik Mahkemelerinin uygulamaya geçmesine herhangi bir engel de kalmamıştır. Bu amaçla 2845 sayılı “Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun” 16/06/1983 tarihinde kabul edilmiş ve 18/06/1983 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır⁵. İşte 2004 yılına kadar görevde kalan ve ancak 5190 sayılı kanun ile kaldırılan Devlet Güvenlik Mahkemeleri nihayet bu kanun ile kurulmuştur.

Sonuç olarak ilk adımı 1973 yılında 1773 sayılı kanun ile atılan, ancak şekil yönünden Anayasaya aykırı bulunarak dayandığı kanun iptal edilen, ardından da karşılaştığı toplumsal muhalefet nedeni ile yeniden kurulamayan bu mahkemeler 1982 Anayasasının 143. maddesinin amir hükmü gereğince 2845 sayılı kanun ile tekrar faaliyete geçmiştir. Faaliyette kaldığı süre boyunca da görev ve yargılama usulü de sürekli değişikliklere uğramış ve 30/06/2004 tarihinde de görev ve yetkileri sona ermiştir⁶.

---

⁴ Hamide Zafer, Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesinin görevine giren suçlarda yargılama, Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan, Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:12, S.1-3, Beta yayınevi, İstanbul 2006, (ÖGACM Yargılama) s.1078.

⁵ Ancak kanunun yayımı ile mahkemeler hemen yürürlüğe girmemiş, atamalar yönünden 1 mart 1984, görev yönünden ise 1 Mayıs 1984 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁶ 2845 sayılı yasaı değiştiren kanun numaraları ve yürürlük tarihleri
Kanun No-Yürürlük tarihi
3200 - 24/5/1985
3842 - 1/12/1992
4210 - 19/11/1996 tarihinden itibaren 6 ay sonra
4229 - 12/3/1997

B-Devlet Güvenlik Mahkemeleri Döneminde Yapılan Değişiklikler

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev yaptığı dönemde çeşitli eleştirilere maruz kaldığını daha önce belirtmiştik. Gerek bu eleştirileri önlemek amacıyla gerek de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği kararlar doğrultusunda bir takım değişikliklere gidilmiştir. Mahkemenin görevine giren suçları değiştiren 6/12/2001 tarihli ve 4723 kanun 6/3/1997 tarih ve 4229 kanunlar ile yapılan değişiklikler ve yargılama usulünü düzenleyen 8/5/1985 tarih - 3200 s.k ve 18/11/1992 tarih – 3842 sayılı kanunlar ile yapılan değişiklikler bunlara örnek olarak sayılabilir. Bu değişikliklerin en önemlisi şüphesiz ki 22/06/1999 tarih ve 4390 sayılı kanun ile yapılan ve askeri hâkim ve savcılarının Devlet Güvenlik Mahkemesinden çıkarılmasını düzenleyen değişikliklerdir.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yürürlükte kaldığı süre boyunca en çok tartışılan konuların başında Devlet Güvenlik Mahkemelerinde askeri hâkim ve savcılarının görev yapması hususu gelmekteydi. 1973 değişiklikleri ile mahkemelerin kısa süre görevde kaldığı dönemde dahi bu husus Anayasaya aykırılık yönünden eleştirilmiştir. Ayrıca sivil ve askeri hâkimlerin aynı mahkemede görev yapmasının mahkemeye olağanüstü nitelik kazandıracığı ve doğal hâkim ilkesine de aykırılık oluşturacağı savunulmuştur⁷.

2845 sayılı kanun ile 1961 Anayasası döneminde eleştirilmesine rağmen, askeri hâkim ve Cumhuriyet savcılarının mahkemelerde görev alacağı hususu açıkça belirtilmiş ve bu uygulama 4390 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar da devam etmiştir. Özellikle askeri hâkim ve savcılarının seçilme süreci dahi Devlet Güvenlik Mahkemelerinin; mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi ile çelişki içinde olduğunu göstermektedir.

Askeri hâkimlerin ne şekilde Devlet Güvenlik Mahkemelerine seçileceği 357 sayılı Askeri Hâkimler Kanunu'nun o dönem yürürlükte olan ek 8.maddesi ile

---

4390 - 22/6/1999

4744 - 19/2/2002

⁷ Halit Çelenk, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Niçin Kaldırılmalıdır? , Çağ Matbaası, Ankara 1976,s.12-13.

düzenlenmiştir. Bu maddeye göre Devlet Güvenlik Mahkemelerine atanacak hâkim ve savcılarını Genel Kurmay Personel daire başkanı, adli müşaviri, atanacak kişinin mensup olduğu Kuvvet komutanlığının Personel daire başkanı ve adli müşaviri ile Milli Savunma Bakanlığının Adalet işleri Başkanından oluşan 5 kişilik bir heyet belirlemekteydi.

Sivil şahısları yargılayacak mahkeme üyelerinin askeri personel daire başkanlarınca seçilmeleri bile mahkemenin tarafsız ve bağımsızlığını tehlikeye düşürmeye yeterlidir. Ayrıca Devlet Güvenlik Mahkemelerinde hâkim olarak görev almak için 1. sınıfa ayrılmak gerektiği ve birinci sınıfa ayrılmayı düzenleyen 357 sayılı kanunun 15.maddesinin de Meslek Sicil Belgesi dışında Subay Sicil Belgesi almayı gerektirmesi ve sicil notunun meslekten olmayan üst rütbelilerce verilmesi de asker üyenin bağımsız ve tarafsız sayılamayacağına bir göstergesidir⁸. Kaldı ki, Anayasa Mahkemesi bile 1975 tarihli kararında askeri hâkimlerin yükselmelerini hakimlik güvencesine aykırı bulmuştur⁹.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde bu mahkemelerin yargılama faaliyetleri ile ilgili Türkiye aleyhine verilen 112 karardan 72'si mahkemede askeri hâkim bulunmasına dayanmaktadır¹⁰. Gerçekten Devlet Güvenlik Mahkemeleri o dönemki yapısı ile adil yargılamayı düzenleyen AİHS'nin 6.maddesi ile uyuşmamaktaydı¹¹. Mahkeme pek çok kararında bu hususun sözleşmeye aykırılık oluşturacağını açıkça belirtmiştir¹².

---

⁸Akın Atalay ,”Türkiye’de Terör Suçlarını Yargılayan Mahkemeler”, Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçlarla Mücadele, Marmara Üniversitesi Rektörlüğü, Umut Vakfı yayınları,İstanbul,1996,ss.282-296.

⁹Anayasa Mahkemesinin 1973/19E.1975/87K sayılı kararı, Anayasa Dergisi,Sayı:13,s.440.

¹⁰DGM’de Değişmeyen Değişiklikler,Güncel Hukuk Dergisi, Temmuz 2004 s.6.

¹¹Ayrıntılı bilgi için bkz.Durmuş Tezcan , Mustafa Ruhan Erdem,Oğuz Sancakdar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiyenin İnsan Hakları Sorunu, 2.bası, Seçkin Yayınevi , Ankara 2004.

¹²AİHM’sinin Özgür IŞIK hakkında verdiği 44057/98 başvuru ve 24/06/2003 tarihli kararı,Fadime ÖZKAN hakkında verdiği 47165/99 başvuru ve 09/10/2003 tarihli kararları sayılabilir.

C- 5170 ve 5190 Sayılı Kanun ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılarak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Kurulması

Ülkemizin 1999 yılında düzenlenen Helsinki Zirvesinde aday ülke olarak kabul edilmesi ile Avrupa Türkiye İlişkileri yeni bir boyut kazanmıştır. Bu yeni aşama ülkemizde idari ve yargısal alanda çeşitli yansımalar ile ortaya çıkmıştır. Bilinen adıyla uyum kanunları denen torba kanunlar anılan tarihten itibaren çeşitli dönemlerde Meclise gelerek kimi reformlara gidilmiştir. 14/04/2003 tarihinde ise Avrupa Birliği Konseyi tarafından kabul edilen belge ile Türkiye'ye yeni bir katılım ortaklığı belgesi sunulmuş ve bu belgeye dayalı ulusal program 24/07/2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Burada öngörülen hukuk ve yargı reformu çabalarının bir sonucu olarak 5170 sayılı kanun ile Anayasamızda değişiklik yapılmış bu değişiklik temel olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve Kopenhag kriterlerine dayandırılmıştır¹³.

7/5/2004 tarih ve 5170 sayılı kanunun 9.maddesi ile Anayasanın Devlet Güvenlik Mahkemelerini düzenleyen 143.maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak anayasal dayanağı ortadan kalkmasına rağmen, bu değişiklikler ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yürürlükten kalkması öngörülmediğinden, 5190 sayılı kanun yürürlüğe girene kadar Devlet Güvenlik Mahkemeleri çalışmaya devam etmiştir. Anayasa'da ilgili mahkemeyi düzenleyen madde kalkmasına rağmen, mahkemelerin görevine devam etmesi Devlet Güvenlik Mahkemelerinin meşruiyetini tartışmalı hale getirmiştir. Zira Hatta Devlet Güvenlik Mahkemeleri de bu boşluk sebebi ile "durma" kararları vererek yeni kanunun çıkmasının beklenmesini işaret etmiş iseler de, Yargıtay bu kararları mahkemelerin halen görevde olduğunu belirterek bozmuştur. Ancak 5190 sayılı kanunun kısa sürede yürürlüğe sokulması ile bu tartışma ve kaosun devam etmesinin önüne geçilmiştir. Böylelikle Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev ve yetkileri 30/06/2004 tarihinde sona ermiştir.

Her ne kadar Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev ve yetkileri sona ermiş ise de, kanun koyucu Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren bir takım

---

¹³Fikret İlkiz, Sonun Başlangıcındaki tasarı ve CMUK, Güncel Hukuk Dergisi, S.12, Aralık 2004, s.22-24.

suçların yargılamasını yine genel mahkemelere bırakmamış, bu suçların yargılaması için o dönemde yürürlükte olan CMUK'a bir takım maddeler ekleyerek özel bir muhakeme usulü getirmiştir. Bu sebeptir ki, kamuoyunda Devlet Güvenlik Mahkemelerinin sadece isim değiştirdiği, aslında getirilen bir yenilik olmadığı çokça tartışılmıştır¹⁴. Bu tartışmalara ileride ayrıca değinilecektir.

Günümüzde halen yargılama faaliyetine devam eden Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun "Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme" başlıklı faslın içerisinde 250-252.maddeler arasında düzenlenmiştir.

D-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Kuruluş Amacı ve Gerekçesi

Aslında genel bir eleştiri olarak 5271 sayılı CMK'nın genel gerekçesi dışında madde gerekçelerinin yeterli olmadığını görmekteyiz. Bunun sebebi, kanunun tasarı hali ve komisyon görüşmeleri sırasında ve genel görüşmeden sonra kabul edilen metinler arasında özellikle bazı maddelerin yerinin değişmesi sebebi ile oluşan farklılıklardır¹⁵.

Bu sebeple CMK 250 ve devamı maddelerinin gerekçelerinin yapılan değişikliği tam izah edemediği görülmektedir. Bundan dolayı hemen hemen aynı içeriğe sahip 1412 sayılı eski CMK'ya 5190 Sayılı kanun ile eklenen 394/a ve devamı maddelerinin gerekçelerinin bu konuda aydınlatıcı olacağını düşünmekteyiz.

Ancak kuruluş sürecinde olduğu gibi öncelikle Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş amacı ve gerekçesinin incelenmesinin yerinde olduğu kanaati ile ilk önce Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş amaç ve gerekçeleri incelenmiştir.

---

¹⁴Benzer Yönde görüş için Bknz.Köksal Bayraktar, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Biçim Değiştirmesi, Güncel Hukuk Dergisi, Temmuz 2004 s.7.

¹⁵Örneğin bakanlığın kendi sitesinde dahi kanunun gerekçesine bakıldığında maddeler ile gerekçelerinin uymadığı görülmektedir. <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/cmkmaddegerekce.doc>. (02/07/2010)

1-Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş Amacı ve Gerekçesi

Aslında Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş süreci, bu mahkemelerin amacı ve gerekçesi hakkında da bir fikir vermektedir. 1773 ve 2845 sayılı kanunların ortak yönü, bir sıkıyönetim dönemi ve sıkıyönetim mahkemeleri ardından çıkartılmış olmasıdır. Yani hem nitelik, hem de nicelik olan farklılaşan suç tipleri ile mücadele düşüncesi farklı yargılama usullerini de beraberinde getirmiştir.

Bu durum 1961 Anayasasının değiştirilen 136. maddesinin gerekçesinde "Bütün Dünyada olduğu gibi memleketimizde de son yıllarda yeni suç ve suçluluk kavramlarının ortaya çıkmış olması dolayısıyla suçluların ve suçların kovuşturulması için yeni usullerin aranılması şart olmuş, özellikle (devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet Aleyhine işlenen doğrudan doğruya devletin iç ve dış güvenliğini ilgilendiren) suçların kovuşturma ve yargılama ceza müessiriyetini artırmak, süratli yargılamayı sağlamak, özellik arz eden bu suçların ihtisaslaşmış mahkemelerde görülmesini mümkün kılmak için Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması faydalı görülmüştür. Filhakika devletin varlığı ve devamlılığı ile ilgili bazı eylemler vardır ki bunların işlenmesi halinde hem çabuk hem de en isabetli karar varabilmek şarttır. Bu da özel uzmanlık ister. Anayasamıza göre, belli bir eylem için o eylemin işlenilmesinden sonra özel mahkeme kurulamaz. İşte bunun için belirtilen suçlara ilişkin davalara bakmak üzere daha önceden ve bir ihtisas mahkemesi olarak Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması kabul edilmiştir" olarak belirtilmiştir¹⁶. Bu gerekçe 1982 Anayasasının ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerini düzenleyen diğer kanunların da gerekçesinin temelini teşkil etmektedir.

Bu genel gerekçeye göre düzenlenen Anayasamızın yürürlükten kalkan 143.maddesine göre;

---

¹⁶ 20.3.1973 gün ve 14483 sayılı R. G.:(1699 sayılı kanunla 1961 Anayasasının 136.maddesinde yapılan değişikliğin genel gerekçesi).

- Devletin Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğünü
- Hür demokratik düzen
- Nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen
- Doğrudan doğruya iç ve dış güvenliği ilgilendiren suçlara bakmakla görevli olması

Amacıyla Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuştur. Böylece nitelikli bazı suçlar için ihtisas mahkemelerinin oluşması ile devletin kendisine karşı olan suçlarda hızlı ve etkin yargılama yapması da mümkün olabilecektir.

Kuşkusuz bu gerekçenin oluşmasında ve belirlenen amaca yönelmesinde Fransız Devlet Güvenlik Mahkemelerinden de esinlendiği açıktır. Fransa'da da 1963 yılında De Gaulle'nin Cumhurbaşkanlığı sırasında 15 Ocak 1963 tarih ve 63-22,63-23 sayılı kanunlarla Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuştur. Devleti ele geçirmek isteyenlerin yeni yıkma ve en son modern psikolojik harp tekniklerinin ortaya çıkması sebebi ile güvenliğe veya devlet otoritesine yönelmiş faaliyetlere karşı koymak amacıyla bu mahkemelerin kurulduğu belirtilmiştir¹⁷. Bizdeki amaç da benzerdir. Ancak Fransa'daki bu mahkemeler 1981 senesinde Françoise Mitterand döneminde 81/737 numaralı karar ile kaldırılmıştır.

Fransa kaldırılan bu mahkemelerin yerini boş bırakmamış, devlet güvenliği aleyhine işlenen suçlarda yargılama yapacak mahkemeyi belirlemiş, liste halinde sayılan fiillerin terör, baskı veya tehdit ile mevcut kamu düzenini bozmak amacı ile işlenmesi halinde soruşturma ve kovuşturma yetkisini Paris C.Savcılığına, sorgu hâkimine ve Paris Ceza Mahkemesine aktarma imkânı tanınarak terör eylemlerinde ihtisaslaşma sağlanmıştır.

Fransa'nın yapmış olduğu terör suçlarına ilişkin düzenlemenin benzerini Alman Mahkemeler Teşkilatı Kanunu'nun 120. maddesinde de yine terör suçları

---

¹⁷ Kadri O. Keskin, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Yapısı, Görevleri ve Yargılama Usulleri, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara, 1987,s16.

açısından görmekteyiz. Bu madde Eyalet Yüksek Mahkemesinin, ülke bütünlüğüne ve terör örgütlerinin işlediği suçlar da ilk derece mahkemesi olarak görev yapacağını düzenlemiştir. 4 Ocak 1977 tarihli İspanyol Terörle Mücadele Kanunu'nda da çıkar amaçlı suç, ekonomik suç ve etkisi şehir dışına taşan suçlarla ilgili davalara bakmak üzere Madrid'de Audince Nacional diye adlandırılan ve tüm İspanya'da yetkili olan bir mahkeme kurulmuştur.

Görüldüğü gibi Devletlerin genel eğilimi bir takım özellik arz eden ve özellikle etkileri yurt genelinde ortaya çıkan suçları yargılamak amacıyla özel mahkemeler kurmak yönündedir. Her ne kadar amaçlar benzer olsa da, mahkemeler ele aldığı suçlar ve yargılama usulleri ülkelere göre farklılaşmaktadır. Ancak temel nokta devletin güvenliği ile ilgili konularda yargılamanın bir takım ihtisas mahkemelerince yapılabileceğidir.

2-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Kuruluş Gerekçesi

Daha önce de belirttiğimiz gibi, CMK hükümet tasarısının ilk hali, adalet komisyonundaki hali ve genel kurulda kabul edilen hali arasında özellikle maddelerin yerleri ve düzenleniş biçimleri arasında fark olduğu veya ilk tasarı halinde yer almadan sonradan düzenlendiği için madde gerekçeleri doyurucu değildir. Örneğin Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerini düzenleyen hükümler 5271 sayılı kanun adalet komisyonunda ilk kabul edildiğinde 250 ve devamı maddelerinde değil, 326 ve devamı maddelerinde düzenlenmişti. Ancak daha sonra bunun olağanüstü yargılama usullerinin arkasından gelmesinin yanlış algılamaya yol açacağı sebebi ile bundan vazgeçilerek özel yargılama usullerini düzenleyen maddenin arkasına alınmıştır¹⁸.

Bu sebeple 250.maddenin gerekçesi de “Tasarıya üçüncü bölümden sonra 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunda Değişiklik Yapılmasına ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun ile 1412 sayılı kanuna eklenen 394/a ila 394/d madde hükümleri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki suçlar ile ilgili düzenlemeler de göz önünde bulundurularak, 3250, 251 ve 252.maddeler “Bazı

¹⁸Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara 2005,s,919.

Suçlara İlişkin Muhakeme” başlığı altında dördüncü bölüm eklenmiştir.” şeklindedir¹⁹.

Bu sebeple 5190 sayılı kanunun gerekçesinin incelenmesi yeni düzenlemenin gerekçesi hakkında da fikir verebilecek niteliktedir²⁰. Genel gerekçede özetle o günkü duruma gelinceye kadar ki süreç anlatılarak, Avrupa Birliğine adaylık sürecine de gönderme yapılarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6.maddesine uygun olarak adil ve çağdaş hukuk normlarına uymayan düzenlemelerin pozitif hukukumuzdan çıkartılması ve daha karmaşık bir hal alan terör ve organize suçların uzmanlaşmış ihtisas mahkemelerinde yargılanması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca 250.maddenin komisyondaki hali ile genel kuruldaki hali de birbirinden farklıdır. İlk halinde sadece devletin güvenliğine karşı suçlar ile ilgili davaların bu mahkemelerde görüleceği düzenlenmiş ise de daha sonra genel kurulda şuan yürürlükte olan hali kabul edilerek örgütlü suçlarında diğer şartları taşıması koşulu ile bu mahkemelerde görülmesi mümkün hale gelmiştir.

E-Özel Görevli Mahkemelerin Gerekliliği Sorunu

Devlet Güvenlik Mahkemesinin gerek ilk kurulma sürecinde gerekse 1980 sonrası 2. kez kurulması döneminde kurulması leh ve aleyhine pek çok tartışma görmekteyiz. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu tartışmaların pek çoğu hukuki zeminden ayrılmaktadır. Bir kesim olağan dönemde Devlet Güvenlik Mahkemesi gibi yetki ve görevleri yönünden olağanüstü bir mahkemenin olamayacağını savunurken diğer kesim bunun bir ihtisas mahkemesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini, yetki ve görevlerinin önceden kanun ile belli olduğunu, kurulmasının gerekli olduğunu savunmaktadır.

---

¹⁹Gerekçeli Ceza Muhakemesi Kanunu ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında Kanun, İzmir Barosu Yayınları, İzmir 2005,s.320.

²⁰Zekeriya Yılmaz,Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılması ve Yeni Ağır Ceza Mahkemelerinin kurulması ,Seçkin Yayınları,Ankara,2004,s,68 vd.

1-Bu Tip Mahkemelerin Bulunması Yönündeki Görüşler

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerin ilk hali olan Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde doğal olarak kanunun çıkış sürecinde bu kanunu hazırlayarak Meclise sunan o dönemin siyasi isimlerinin Devlet Güvenlik Mahkemelerini savunduğunu görmekteyiz²¹. Özellikle dönemin meclis görüşmeleri incelendiğinde Başbakan Süleyman Demirel'in, dönemin Adalet Bakanı Hayri Mumcu'nun, Anayasa komisyonu başkanı Cevdet Akçal'ın mahkemeler lehinde görüşleri dikkat çekmektedir. Siyasilerin dışında Sulhi Dönmezer ve H.İnce, Taha Akyol gibi isimlerin de Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasını onayladıkları görülmektedir²².

Bu görüş temel olarak Anayasada belirtilen Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş amacı ve gerekçesinde belirtilen hususlara dayanmaktadır. Dolayısı ile daha devletçi bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir. Bu görüşe göre anarşizm, komünizm ve terörizmle etkili olarak mücadele etmek için bu mahkemeler şarttır. Zira olağan dönemlerde Devlet Güvenlik Mahkemelerinin olmaması bir boşluk yaratacaktır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri, hürriyetlerin önünde engel değil, aksine hürriyetleri koruyucu bir rol üstlenmektedir. Bu mahkemeler ülkede huzur güveni sağlayarak; devleti güçlendirmede ve devleti yine kendi gücü ile ayakta tutmada etkisi olacaktır. Bunu yaparken hukukun içinde kalması da vatandaşın güvencesi olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca bu görüşü savunanlar bu mahkemelerin siyasi veya olağanüstü olmadığını, bu mahkemelerin olması halinde sıkıyönetim ilanına dahi gerek kalmayacağını belirtmektedirler. Hatta mahkemelerin politik olduğunu iddia edenlerin devleti zaafa düşürmeyi amaçladıklarını söylemektedirler. Yani devleti yıkmayı amaçlayan bazı hareketlerin, bu konuda uzman dünyadaki sosyal hadiseleri, zararlı akımların memleketin menfaatine ve zararına olup olmayacağı ayrımını yapabilen

²¹ Bu konudaki Meclis görüşmeleri ve Tutanaklar için Bknz;M.M tutanaklar dergisi D.3.,C.38, T.4

²² Sulhi Dönmezer,Devlet Güvenlik Mahkemeleri,Son Havadis 21.07.1976;İnce H.Devlet Güvenlik Mahkemelerine Evet;İstanbul 1978.

meseleyi hukuk dışına çıkmadan ele alabilecek uzman hakimlerin görev yapacağı mahkemenin şart olduğunu savunmaktadırlar. Bu mahkemeler kurulduğu takdirde süratli yargılama yapılabileceği ve Devletin Güvenliğine karşı işlenen suçlar ile daha etkin mücadele edilerek bu suçların artmasının önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

Özetle bu görüşte olanlar, devletin kendini savunması ve toplumsal huzurun devamı açısından hızlı ve etkili bir şekilde yargılama yapılabilmesi için bu konuda ihtisaslaşmış hâkimlerin görev alacağı mahkemelerin kurulması gerektiğini savunmaktadırlar.

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin kuruluşu sürecinde de yine hükümet kanadı bu mahkemelerin gerekliliğini benzer şekilde savunmaya devam etmiştir. Ancak bir öncekinden farklı olarak bunların devletin güvenliğinden ziyade ihtisas mahkemeleri olma niteliğine vurgu yapılmıştır²³.

2-Bu Tip Mahkemelere Gerek Olmadığı Yönündeki Görüşler

Bu görüşe taraftar olanlar Devlet Güvenlik Mahkemeleri veya benzeri mahkemelerin demokratik bir toplumda ve yargıda yeri olmadığı düşüncesinden hareket etmektedirler. Genellikle muhalefet partileri ile sivil toplum örgütlerinin benimsediği görüş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu görüşün destekçileri arasında Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, M. Soysal gibi hukukçulara veya Barolar Birliği ve DİSK gibi sivil toplum kuruluşlarına da rastlamak mümkündür²⁴.

Bu kesimin görüşlerinin siyasi yönü daha ağır basmaktadır. Öyle ki Devlet Güvenlik Mahkemesinin sosyal muhalefeti ve işçi sınıfını ezmek, sermaye sınıfının egemenliğini kurmak için kurulacağını dile getirmişlerdir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurularak iktidarın istediği sistemin getirileceğini siyasetin adalete egemen olacağını savunmaktadırlar.

---

²³Yılmaz,s.72.

²⁴ Türkiye Barolar Birliği DGM.Hakkında TBB Yönetim Kurulu Raporu 3.7.1976, Ankara ;Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ,Adalet ve Siyaset Mahkemesi, Cumhuriyet Gazetesi ,11.3.1973.

Bunun yanı sıra kurulan bu mahkemelerin Anayasanın temel ilkelerinden olan mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine, hâkimlik teminatı ilkesine, doğal hâkim ve olağanüstü mahkeme kurulamayacağı ilkesine ve savunma hakkı ilkesine aykırı olması sebebi ile de karşı çıkmaktadır²⁵. Barolar Birliği de kendi yayın organında Devlet Güvenlik Mahkemelerini hukuk devleti ilkesine karşı olarak değerlendirmiş ve Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin yapısının değişmesi tartışmalarının yapıldığı dönemde, 1976 yılında topladığı olağanüstü genel kurulu kararlarına atıf da bulunmuştur²⁶.

Devlet Güvenlik Mahkemelerini düzenleyen Anayasanın 143.Maddesinin kaldırıldığı ve yerlerine 5190 sayılı kanun ile Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin kurulduğu 2004 senesinde bu tarz mahkemelerin gerekli olup olmadığı sorunu yeniden tartışılmaya başlanmıştır. Bazı yazarlar bu mahkemelerin yargı birliğine aykırı olduğunu, ihtisas mahkemesi olarak yeni mahkemelerin kurulabileceğini ancak sanık hakları ve yargılama usullerinin farklı olmasının uygun olmayacağını savunmuştur²⁷. Ayrıca Anayasa'da belirtilen hukuk devleti, adil yargılanma hakkı gibi ilkelere aykırı düzenlemelerin olduğunu savunanlar da bulunmaktadır²⁸.

Kanaatimizce de geçici 1.maddesinde dahi “kanun yürürlüğe girdiği tarihte görevli bulunan Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkim ve savcılarının görevlerinin yerlerine yenileri atanana kadar devam edeceği ancak sadece sıfatlarının değişeceğinin düzenlenmesi, uygulamada da yine HSYK tarafından daha önceki Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkim ve savcılarının Özel Görevli Mahkemelerde görevlendirilmesi, kullanılan binaların dahi değişmemesi ve genel adliye binalarının içine girmemeleri bu açıdan eski Devlet Güvenlik Mahkemelerinin devamı olduğu savını güçlendirmektedir. Ayrıca soruşturma ve kovuşturma usulünde gözaltı süresi,

---

²⁵ Çelen, s.5-18 .

²⁶ Özdemir OZOK,Türkiye Barolar birliği dergisi ,S.2 ,Yıl 1999,..s.337, ayrıca TBB 1976 yılında kuruluş çalışmalarını tartışmak için olağanüstü genel kurulu toplamış ve bildiri yayımlamıştır.

²⁷Erdener YURTCAN. 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılması Hakkında Kanun'a ilişkin rapor, http://www.barobirlik.org.tr/calisma/haberler/belgeler/040713_5190_yurtcan.doc(10/09/2008).

²⁸ Muhsin KESKİN, Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin Anayasal İlkeler İle Temel Hak Ve Özgürlükler Işığında İncelenmesi, http://www.hasansen.av.t.r/idealhukuk/makale_detay.asp?id=60

tutukluluk süresi gibi koruma tedbirleri yönünden diğer suçlardan ayrılması olumlu olarak değerlendirilemez. Ancak tümüyle eski mahkemelerin devamı olduğu herhangi bir yenilik getirmediği de tam olarak söylenemez. Zira her şeyden önce adliye dışı mahkemeler olma niteliklerini kaybederek kuruldukları yerlerdeki ağır ceza mahkemelerinin bir dairesi olarak düzenlenmişlerdir. Yine 2845 sayılı kanunda ayrı hüküm olarak düzenlenen pek çok madde yeni düzenleye alınmayarak soruşturma ve kovuşturma usulleri yönünden diğer mahkemeler ile birçok bakımdan paralellik kurulmuştur²⁹.

Sonuç olarak bir mahkemenin sırf özel görevli olması, onun hukuk devleti ilkesi veya adil yargılanma hakkı ile çeliştiği anlamına gelmemelidir. Önemli olan çalışma usulleri ve yetkilerinin bu ilkelere uygun olarak düzenlenmesidir. Dolayısı ile gerekli altyapıya sahip ve bu ilkeler ile çelişmeyen özel görevli mahkemelerin varlığının gerekli olduğu düşünülebilir.

II-ÖZEL GÖREVLİ AĞIR CEZA MAHKEMELERİNİN NİTELİĞİ

A-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Hukuki Niteliği

Genel olarak ihtisas mahkemeleri olarak adlandırılan mahkemeler belli bir alanda uzmanlaşmayı sağlamak için kurulması öngörülen mahkemelerdir. Bu mahkemeler belli suçları veya belli kişileri yargılamakla görevlendirilmiştir. İhtisas mahkemeleri bağımsız bir kanunla genel adliye mahkemeleri teşkilatının dışında belli suçları yargılamak için kurulabileceği gibi, genel mahkemeler teşkilatı içinde adliye mahkemelerinin birinin dairesine belirli suçları veya kişileri yargılama görevi verilerek kurulabilir³⁰.

İhtisas mahkemeleri; adliye dışı ihtisas mahkemeleri ve adliye içi ihtisas mahkemeleri olarak ikili bir ayrıma tâbi tutulmaktadır. Adliye dışı ihtisas mahkemelerinden kasıt ayrı bir kanunla kurulmuş ve adli mahkemeler teşkilatının dışındaki mahkemelerdir. Güncel olarak Çocuk Ağır Ceza ve Çocuk Ceza

---

²⁹Örneğin Devlet Güvenlik Mahkemelerinde duruşmalarda iddianamenin bir bölümünün özet olarak okunması yeterli görülmekteyken, palen iddianamenin uzunluğu ve içeriği re olursa olsun tamamen okunmaktadır.

³⁰Nevzat Toroslu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2006 ,s.28.

Mahkemeleri; adliye dışı özel ihtisas mahkemelerine örnek olarak sayılabilir. Gerçekten de bu mahkemeler Çocuk Koruma Kanunu gibi ceza yargılama usulünü düzenleyen CMK dışında özel kanun ile kurulmuş, kuruluş ve çalışma usulleri de özel kanunla düzenlenmiştir.

Adliye içi ihtisas mahkemeleri ise genel adli yargı teşkilatı içinde yer alır. Ancak genel adli yargı teşkilatı içerisinde yer alan mahkemelerin bir dairesi olarak görev yaparlar. Bunlara örnek olarak ise basın suçlarını yargılayan mahkemeleri söyleyebiliriz. Basın kanuna göre bir yerde ağır ceza ve asliye cezanın birden fazla dairesi var ise 2 numaralı dairesi bu suçlar ile ilgili davaları görür. Yani basın mahkemesi adıyla ayrı bir mahkeme bulunmamaktadır. Yargılama yine suçun niteliğine göre asliye ve ağır ceza mahkemesinde görülebilir. Ancak bunlar görülürken birden fazla daire var ise yargılamayı 2 numaralı daire yapar³¹.

Gerek adliye dışı olsun gerekse adliye içi olsun özel ihtisas mahkemeleri yargılama birliğini bozan mahkemeler olarak değerlendirilemez³². Zira bu mahkemelerin kurulmasındaki amaç belli suç veya suçluların ihtisas mahkemeleri tarafından daha iyi yapılabilmesidir. Zaten aynı konuda yargılama yapan birden çok mahkeme kurulmadığı sürece de yargılama birliğinin bozulması söz konusu olmayacaktır³³.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında bakıldığında Devlet Güvenlik Mahkemelerinin adliye dışı özel ihtisas mahkemeleri olduğu söylenebilir. Zira kendi özel kanunu ile kurulmuş olup, ayrıca soruşturma ve kovuşturma usulleri de kanun ile düzenlenmişti. Hatta kendi başsavcılık teşkilatı ve adalet komisyonları da bulunmaktaydı.

---

³¹Hamide Zafer,"Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin Hukuki Statüsü"Hukuk ve Adalet Dergisi,S.6-7,Ekim 2005,(ÖGACM Statüsü),s.29-39

³² Yargılama birliğini bozduğu yönündeki görüş için Bknz.Ümit Kocasakal,Vesile Sonay Evik,Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinde Yargılama usulü,Ceza Muhakemesi Kanununun 3.Yılı ,Türk Ceza Hukuku Derneği,İstanbul,2009,s.535.

³³Yargılama birliği prensibi hakkında ayrıntılı bilgi için Bknz.Muhakeme Hukuku Dalı olarak Ceza Muhakemesi hukuku ,Feridun Yenisey,Nurulah Kunter,Ayşe Nuhoğlu,Beta Yayınevi,Ankara,2008,s153.

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri ise bu yönü ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinden ayrılmaktadır. Zira bu mahkemeler ayrı bir kanun ile kurulmadığı için adliye dışı mahkemeler olarak nitelendirilemezler. Ancak bu onların ihtisas mahkemesi olma niteliklerini değiştirmemektedir. Bu sebeple günümüzdeki Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri, hukuki statü olarak adliye içi ağır ceza mahkemeleri olarak nitelendirilebilir.

B- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Olağanüstü Yargı Mercii Olup Olmadığı Yönündeki Tartışmalar

1-Olağan Yargı Mercileri Olduğu Görüşü

Bu görüşte olanlar söz konusu mahkemelerin kanun ile kurulmuş olduğunu, kuruluş ve yargılama usullerinin belli olduğunu savunmaktadır. Yani olaylardan önce kurulmuş, herkes için genel nitelikte bir mahkeme olması itibari ile olağanüstü mahkeme sayılmayacağını savunmaktadırlar. Yargılama yapan heyetin yine meslekten hâkim sayılanlar arasından seçilmesi ve kuvvete dayanan otoritenin değil, yasama organı tarafından düzenlenmiş olmasını görüşlerine dayanak olarak sunmaktadırlar.

Bu görüşte olanlar bu mahkemelerin olağanüstü yargı organı olmaktan öte ihtisas mahkemesi olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtirler. Zira Devletin güvenliği hakkında ihtisaslaşmış mahkemelerin hızlı ve daha adil karar verebileceğini, bunun yargılanan şahısların lehine olduğunu savunmaktadırlar³⁴.

2-Olağanüstü Yargı Mercileri Olduğu Görüşü

Özellikle Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yürürlükte olduğu dönemde taraftar bulan bu görüşün eleştirileri, Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde yapılan ayırık uygulamalara dayanmaktaydı. Örneğin bu görüşe göre genel adalet örgütü dışında ve istisnai mahkeme olmaları itibari ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri hukukun genel niteliklerine aykırı düşmektedir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Anayasada ayrıca düzenlenmesinin onu olağan yapmadığını, aksine hiçbir ihtisas

---

³⁴Tartışmalar için Bknz,K.Keskin,s.22-24

mahkemesi Anayasa'da düzenlenmemiş iken, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin düzenlenmesinin onun olağanüstü niteliğini yansıttığını savunmaktadırlar.

Her ne kadar adliye dışı olmaları ve Anayasada düzenlenmeleri gibi argümanlar Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi açısından bugün için geçerli olmasa da, suçun işlenmesinden sonra kurulmuş olsa dahi, belli kişileri belli suçlardan dolayı yargılayan merci olması sebebi ile olağanüstü mahkeme olarak kabulü gerektiği, yine diğer ihtisas mahkemelerinden farklı olarak konu alanının çok geniş olduğu, diğer tüm hâkimler gibi atanan hâkimlerin işlerinin ihtisas sağlayabilecek kadar az olmaması, hatta özel yetkili mahkemelerin görev alanına giren suçların uzmanlığı gerektirmeyeceği gibi güncel gerekçeler ile olağanüstü mahkeme olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar³⁵. Bu görüşün doğal sonucu olarak bu mahkemelerin Anayasaya aykırı olduğunu düşünmektedirler³⁶.

3-Kanaatimiz

Genel olarak mahkemelerin olağanüstü olup olmadığını değerlendirebilmek için mahkemenin yargı birliği ve doğal hâkim yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yargı birliğini bozan, gücünü diğer mahkemeleri kuran farklı bir otoriteden alan mahkemelerin olağan nitelikte olduğu elbette söylenemez. Ancak aynı erkten doğan, fakat farklı konulara bakan mahkemelerin olması yargı birliğine zarar vermeyecektir. Çünkü uyuşmazlıkların niteliği farklıdır. Bu sebeple yargılamanın da ayrı usullerle ayrı yargılama makamları tarafından yapılmasında usulsüzlük olamaz.

Kanun ile önceden kurulmuş bir mahkemenin tarafsız, bağımsız ve her bakımdan, yani madde, yer, kişi bakımından yetkili hâkimine olağan (Tabii, Kanuni,

---

³⁵Bu yönde görüşler için bkz. Ercan Kanar, Düşmanla Savaş Hukukunun Yargı Pratiği, Güncel Hukuk Dergisi 7-79, Temmuz 2010 s.12, Turgut Kazan, Özel Yetkili Mahkemeler Kaldırılmalıdır, Güncel Hukuk Dergisi 7-79, Temmuz 2010, s.24.

³⁶DGM'lerin bu eleştiriler ile Anayasaya Ayırıklığı savunulmuş hatta bu konuda Anayasa mahkemesine itiraz yolu ile de başvurulmuş ise de mahkemeler kaldırılmamıştır. Ayrıntı için bkz. Av. Ersen ŞANSAL'ın 2845 sayılı Kanununun Anayasa'ya ayırıklığı hakkındaki dilekçesi, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:65, S.4, Güz 2007, s.151-174.

Doğal) hâkim denmektedir³⁷.Doğal hâkim genel olarak ve kişiye özgü olaylar düşünülmeden yargılama yapan hâkimdir. Oysa doğal olmayan hâkim belli bir olay için kurulmuş mahkeme hâkimidir. Bu sebeple de olağanüstüdür.

Bu açıklamaların ışığında Devlet Güvenlik Mahkemeleri veya sair isimler ile kurulan ve bazı suçları muhakeme eden bu mahkemelerin olağanüstü olmadığını söylemek mümkündür. Zira suçtan önce kurulmuş yetki ve görevleri kanun ile belli edilmiştir. Aynı yargı birliği içinde görev yapmakta, verdiği kararlar ortak görevli yüksek mahkeme olan Yargıtay tarafından denetlenmektedir.

Ayrıca Mahkemenin tüm üyeleri meslekten hâkim olan kimselerdir. Bu Mahkemede görev yapabilmeleri için meslekte belli bir süre kıdem sahibi olmaları aranmaktadır. Bu şekilde belirlenen hâkimler belli bir suçluyu değil görev alanına giren ve kurulduktan sonra işlenen suçlara bakabilmektedirler. Bu açıdan da herhangi bir olağanüstülük söz konusu değildir.

Sonuç olarak görev ve yargılama usulleri kanunla düzenlenen ve adli yargı içinde yer olan bu mahkemelerin olağanüstü değil teknik olarak birer ihtisas mahkemeleri olduğunu söyleyebiliriz.

C-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Oluşumu

5190 sayılı kanun ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılmasından sonra bu suçların yargılanmasında boşluk oluşmaması için CMUK'a 394/a-b-c maddeleri eklenmiştir. Benzer hükümler 5271 sayılı CMK'da da muhafaza edilmiştir. Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin hangi suçlara bakacağı, nasıl kurulacağı ve oluşumu, kovuşturma ve soruşturma usulleri CMK'nın 5. Kitabının 4. bölümünde Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme başlığında 250-252.maddeler arasında belirtilmiştir.

Buna göre belirtilen suçlar hakkında açılan davalar Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde

---

³⁷ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi,Ankara,2006,s.198 .

görülür. Yani bu mahkemeler normalde ağır ceza mahkemesidir. Ancak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapacağı yetkilendirmesi ile görev yaparlar. Bunların hangi ilde kurulacağı ve yargı çevresi de yine kurul tarafından belirlenir³⁸.

Adli yargı ilk derece mahkemelerin güncel örgütlenmesi 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun ile düzenlenmiştir. Bu kanuna göre Ceza Mahkemeleri Sulh, Asliye, Ağır Ceza ve özel kanunlar ile kurulan diğer Ceza Mahkemeleridir. Ceza mahkemeleri her il merkezi ile coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde bulunur. Yani her ilçede ceza mahkemesi bulunmayabilir. Uygulamada da iş yoğunluğunun az olduğu ve coğrafi yönden diğer merkezlere ulaşım sorunu olmaması halinde bazı ilçelerdeki mahkemelerin kaldırıldığı görülmektedir. Ceza mahkemelerinin kurulmasına ise HSYK'nın görüşü de alınarak Adalet Bakanlığı karar verir. Ancak bunların kaldırılmasına ve yargı çevresinin değiştirilmesine HSYK karar vermektedir.

Bizim sistemimizde bir yerde sadece bir ceza mahkemesi kurulabilir. Örneğin İzmir'de aslında bir asliye ceza mahkemesi bulunmaktadır. Ancak iş durumunun gerekli kılması halinde mahkemenin birden çok dairesi kurulabilir. Uygulamada 1. Ağır Ceza Mahkemesi veya 5. Ağır Ceza Mahkemesi denilmekte ise de, anlatılmak istenen Ağır Ceza Mahkemesi'nin 1.dairesi veya 5.dairesidir.

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin de birden fazla dairesi bulunabilir. CMK 250/2'de bunu öngörmüş ve “gelen iş durumu göz önünde bulundurularak birinci fıkrada belirtilen suçlara bakmakla görevli olmak üzere, aynı yerde birden fazla ağır ceza mahkemesi kurulmasına, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir. Bu hâlde, mahkemeler numaralandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir. Ancak burada uygulamada yapılan hataya benzer bir hata yapılmış ve mahkeme kurulmasından bahsedilmiştir³⁹. Oysa burada kast edilen mahkemenin dairesinin oluşturulmasıdır. Yoksa bir yerde birden fazla ağır ceza

---

³⁸ Her ne kadar bazı ilçelerimizde Ağır Ceza Mahkemeleri var ise de 250/1'de “Yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek Ağır Ceza Mahkemeleri”nden bahsedildiği için ilçelerde kurulması mümkün değildir.

³⁹Zafer, ÖGACM Yargılama, s.1082.

mahkemesi kurulması ve de bunun adalet bakanlığı yerine doğrudan HSYK tarafından kurulması söz konusu değildir.

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin kurulması için öncelikle Ağır Ceza Mahkemesinin bulunması gereklidir. Daha sonra ağır ceza Mahkemesinin bir dairesine, sayılan suçların yargılanması görevi verilir. Sadece bir dairesi var ise ikinci bir daire ihdas edilip bu mahkeme görevlendirilebilir. Uygulamada Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri kendi aralarında ayrıca numaralandırılmaz. Aynı yerde birden fazla dairesi var ise İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi veya İzmir 8. Ağır ceza Mahkemesi olarak adlandırılır. Ancak 250.madde ile yetkilendirildikleri genelde başlıklarında belirtilir. Yani bunlar da yine diğer ağır ceza mahkemeleri ile beraber numaralandırılır.

Bu mahkemede görev yapacak hâkimlerin seçimi herhangi bir özellik arz etmez. Gerçekten de bu mahkemeler de görev almak için birinci sınıfa ayrılma veya belli bir süre görev yapmış olma gibi şartlar aranmaz. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Hâkimleri Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinde görev yapmak üzere yetkilendirir. Oysa Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde ancak 1. sınıfa ayrılmış hâkimlerin bu mahkemelerde görevlendirilebileceği düzenlenmişti.

D-Terim Sorunu

Aslında kanunda bu mahkemeler için kanunda ayrı bir isim bulunmamaktadır. “Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme” başlığını kullanmakla yetinilmiştir. Ancak uygulamada bu mahkemeleri diğer Ağır Ceza Mahkemelerinden ayırmak için bir takım isimler zorunlu olarak kullanılmaktadır. Hangi terim kullanırsa kullanılsın kastedilen mahkemeler aynıdır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde ise mahkemelerin ismi hem Anayasa hem de kanunda ayrıca belirtildiği için böyle bir sorun bulunmamaktaydı. Bu mahkemeler için “Devlet Güvenlik Mahkemesi” adlandırması genel kabul görmüştür⁴⁰.

---

⁴⁰Ancak Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu bu mahkemelere “Güvenlik Mahkemesi “ veya Devlet Güvenliği Mahkemesi”denmesi gerektiğini ,aranılan güvenliğin devlet güvenliği olduğu ve Devlet

Günümüzde ise *Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi* veya *Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi* kavramlarının daha yaygın olarak kullanıldığını görmekteyiz⁴¹. Mahkemeler arası yazışmalarda ise mahkeme veya savcılığın önüne özel yetkili veya özel görevli gibi bir sıfat gelmemekte, ancak mahkeme veya savcılık adından sonra parantez ile bu durum belirtilmektedir⁴².

Öğreti ve uygulamada yetki kavramı ile genellikle yer yönünden yetki, görev kavramı ile de madde yönünden yetki kastedildiğinden, her ne kadar bu mahkemeler yer yönünden de özel yetkiye sahip olsalar da bu mahkemelerin asıl özelliğini baktığı suçlar yönünden yetkisi oluşturduğundan *Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri* teriminin daha uygun olduğu değerlendirilebilir.

III-ÖZEL GÖREVLİ AĞIR CEZA MAHKEMELERİNİN YETKİLERİ

A- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Yer Yönünden Yetkisi

Yer yönünden yetki bir mahkemenin yargı çevresine belirler. Yani bir mahkemenin hangi yerde işlenen suçlara bakabileceği yer yönünden yetkiyi ifade eder. Uygulamada mahkemeler açısından yetki kavramı kullanıldığında da genellikle yer bakımından yetki kastedilmektedir.

Anayasanın 142.maddesine göre mahkemelerin görev ve yetkileri kanun ile düzenlenir. Kanun koyucu ise genel olarak bu hususu 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun ile belirtilmiştir. Aslında ağır ceza mahkemesi dışındaki mahkemelerin yetkisi buldukları il veya ilçenin idari yönden sınırları ile sınırlıdır.

Dolayısı ile uygulamada bu yetki ağır ceza mahkemesinin yargı çevresinin belirlenmesinde kendini göstermektedir. Coğrafi koşullar ve iş durumu dikkate

---

Mahkemeis olduğunun belirtilmesinin istenmediğine ve buna da lüzum olmadığı düşüncesi ile bir hece kısaltmak için dil kurallarının çiğnenmemesi gerektiğini savunmuştur

⁴¹Örneğin Zekeriya Yılmaz Belirli Suçlarla ilgili davalara bakmakla Görevlendiriler Yeni Ağır Ceza Mahkemeleri Kavramını kullanmışken,Centel ve Zafer,Özel Yetkili Ağır Ceza mahkemesini,Doğan Soyaslan ve Erdener Yurcan ,Özel Ağır Ceza Mahkemesi terimini kullanmaktadır.

⁴²İzmir 8.Ağır Ceza Mahkemesi(CMK 250.Maddeyle Yetkili),İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı(CMK 250.madde ile Yetkili) gibi

alınarak ilçelerde de ağır ceza mahkemeleri kurulabileceği gibi başka bir ile bağlı ilçe diğer bir ilin ağır ceza mahkemesine bağlanabilir.

Hangi yerdeki ağır ceza mahkemelerinin Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi olarak CMK 250. maddede belirtilen suçlara bakmakla görevlendirileceği ve bunların yargı çevresi HSYK tarafından belirlenir (CMK m. 250/2). Kurul bu yetkisine dayanarak 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararı alarak görevlendirilecek mahkemeleri ve yargı çevrelerini belirtmiştir. Buna göre

30.06.2004 gün ve 25508 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair 5190 sayılı Kanunun 1. maddesi ile 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa 394 üncü maddeden sonra gelmek üzere eklenen 394/a maddesinde sayılan suçlarla ilgili davalara bakmak üzere kurulan Adana 6, 7, Ankara 11, Diyarbakır 4, 5, 6, 7, Erzurum 2, İstanbul 9, 10, 11, 12, 13 14, İzmir 8, Malatya 3, Van 3 ve 4. Ağır Ceza Mahkemelerinin 5190 sayılı Kanunun 1. maddesinde sayılan suç ve davalara bakmak üzere görevlendirilmelerine⁴³,

Adana için;

Adana, Aksaray, Gaziantep, Hatay, Mersin, Karaman, Kilis, Konya, Niğde, Osmaniye,

Ankara için;

Ankara, Afyon, Amasya, Bartın, Bolu, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Karabük, Kayseri, Kastamonu, Kırıkkale, Kırşehir, Kütahya, Nevşehir, Samsun, Sinop, Tokat, Yozgat, Zonguldak, Düzce,

Diyarbakır için;

Diyarbakır, Batman, Bingöl, Mardin, Siirt, Şırnak, Şanlıurfa,

---

⁴³ Bu belirtilen mahkemelerin sayısı uygulamadaki ihtiyaca göre HSYK tarafından artırılıp azaltılabildiğinden belirtilen mahkeme sayısı ve numaraları değişebilmektedir.

Erzurum için;

Erzurum, Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Ordu, Rize, Sivas, Trabzon, Tunceli ilinin Pülümür ilçesi,

İstanbul için;

İstanbul, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ, Yalova,

İzmir için;

İzmir, Antalya, Aydın, Burdur, Denizli, Isparta, Manisa, Muğla, Uşak,

Malatya için;

Malatya, Adıyaman, Elazığ, Kahramanmaraş, Tunceli (Pülümür İlçesi hariç)

Van için;

Van, Bitlis, Hakkâri, Muş

Olarak belirlemesine,

Karar verilmiştir⁴⁴.

Kanaatimizce mahkemelerin kurulduğu yerler ile yargı çevrelerinin seçimindeki düzenleme yeterli değildir. Örneğin Antalya ili İzmir’de bulunan mahkemeye bağlanmıştır. Bu husus yargılamada çabukluk ve yerindelik ilkesi ile çelişmektedir. Oysa sanık ve şüpheli haklarını korumak için ihtisas mahkemesi olarak öngörülen bu mahkemelerin sayılarının artırılması ve görev alanına giren suçların yoğunlukla işlendiği yerlerde bulunması daha yerinde olurdu. Ayrıca Devlet Güvenlik Mahkemesinin yürürlükten kalktığı zaman buldukları yer ve görev

---

⁴⁴Aslında bu düzenleme 01/07/2004 tarih ve 320 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararının tekrarı niteliğinde olup; sadece yeni kanunun yürürlüğe girmesi sebebi ile bir boşluğa mahal vermemek için yeniden karar alınmıştır.

alanları açısından bir farklılık bulunmamaktadır⁴⁵.

Yetki kavramının hangi mahkemenin hangi yerde işlenen suçta bakabileceği ile ilgi olduğunu söylemiştik. Bunun için öncelikle suçun işlendiği yerin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Bizim ceza yargılaması sistemimiz tek yer mahkemesine yetki veren sistemi benimsemiştir. Yer yönünden yetkinin belirlenmesinde öncelikle suçun işlendiği yer temel ölçüt olarak belirlenmiş, bunun tespit edilemediği durumlarda daima tek yer mahkemesinin yetkili olmasını sağlamak amacı ile yedek ölçütlerde kabul etmiştir⁴⁶.

Ancak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin görevine giren suçlar yer yönünden yetki açısından herhangi bir ayrıma sahip değildir. Genel Yetki kuralları bu suçlar için de geçerlidir. Fakat suçların nitelikleri itibari ile yer yönünden yetkiyi belirlemek diğer mahkemelere göre daha karmaşık olabilmektedir. Farklı yargı çevrelerine bakmak üzere görevlendirilen mahkemelerin birbirlerine yetkisizlik kararı vermeleri de mümkündür. Örneğin Balıkesir’de işlenen bir suç ile ilgili olarak açılan davanın yargılaması sırasında Balıkesir’in bağlı bulunduğu İstanbul’da bulunan Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi suçun Manisa’da işlendiği kanaati ile kendini yetkili görmez ise Balıkesir veya Manisa mahkemelerine değil, İzmir’de bulunan Ağır Ceza Mahkemesine yetkisizlik kararı vererek evrakı göndermesi gerekmektedir. Her iki mahkeme arasında yetki uyuşmazlığı çıkması halinde genel hükümlerin uygulanmasına bir engel yoktur.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yer yönünden yetkisi ile şu anki mahkemelerin yer yönünden yetkilerini kıyasladığımızda göze çarpan ilk farklılık Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulacağı yerler ve bu yerlerin yargı çevrelerinin doğrudan kanunda sayılmak sureti ile belirlenmesidir. Gerçekten de 2845 sayılı

---

⁴⁵ Aslında bu mahkemeler kurulurken, bölge adliye mahkemesi kurulması planlanan yerler ile paralellik sağlanması yerinde olurdu. Böylelikle ileride doğabilecek yetki sorunları engellenebilirdi. Örneğin Samsun ilinde bölge adliye mahkemesi bulunması planlanırken, Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi bulunmamaktadır. Bu durumda Samsun’da işlenen 250/1 kapsamındaki bir suçun istinaf aşamasında yetkili mahkemesi konusunda bir açıklık bulunmamaktadır.

⁴⁶ Ceza usul yasamıza göre bu özel yetki şu şekilde düzenlenmiştir;
Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi, şüpheli veya sanığın Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi, mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama usulleri hakkındaki kanunun 1.maddesinde bu mahkemelerin kurulacağı yerler 2.maddesinde ise bu kurulan yerlerin yargı çevrelerinin düzenlendiği görülmektedir.

Genellikle Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulacağı iller ve sayısı bölge durumuna ve sıkıyönetim mahkemesine dönüşme durumları da göz önüne alınarak belirlenmiştir. Kanun İlk yürürlüğe girdiğinde Ankara, Diyarbakır, Erzincan, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Malatya illerinde Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştu. Ancak daha sonra 1996 değişiklikleri ile Kayseri, Erzincan ve Konya'da bulunan mahkemeler kaldırılmış, yerlerine Van, Erzurum ve Adana Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştur.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinden farklı olarak bu mahkemelerin kurulacağı yerlerin kanununda sayılmayıp, HSYK'ya bırakılması bunların ihtisas mahkemesi olduğunu savını güçlendirmek için yapılmış olabilir. Zira nasıl trafik mahkemesi olarak çalışacak mahkemeyi HSYK belirliyorsa bunlar için de aynı durum söz konusudur.

B-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Zaman Bakımından Yetkisi

Bir mahkemenin ne zamandan itibaren işlenen suçlara bakmaya yetkili olduğu o mahkemenin zaman bakımından yetkisini ifade eder. Bu husus özellikle doğal hâkimlik ilkesi bakımından önemlidir. Zira suç işleyen kimse suçu işlediği sırada hangi hâkimin önüne çıkacağını bilebilmelidir. Suçu işledikten sonra kurulan mahkeme olağanüstü mahkeme niteliğindedir ve bu şekilde yapılan bir mahkeme de AİHS'ne adil yargılanma hakkı yönünden aykırılık teşkil etmektedir.

Öncelikle Devlet Güvenlik Mahkemeleri açısından ele alırsak bu mahkemelerin yargılama yetkisinin başlangıç tarihi de önemlidir. Zira her ne kadar Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile ilgili kanun 16/06/1983 tarihinde çıkmış ve yürürlüğe girmiş ise de, göreve ilişkin hükümler 1 Mayıs 1984 tarihinden itibaren uygulanacak ve geçici 1. maddeye göre ilgili kanun hükümleri 1 Mayıs 1984'ten sonra işlenen suçlar hakkında uygulama alanı bulacaktır.

Zaman bakımından yetkide esas kriter suçun öğrenildiği veya failin yakalandığı tarih değil, suçun işlendiği tarihtir. Şöyle ki 2 Mayıs 1984'te işlediği suçtan ötürü Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanan sanığın 30 Nisan 1984 tarihinde yine Devlet Güvenlik Mahkemesi kapsamında bir suç işlediği açığa çıksa bile o tarihte Devlet Güvenlik Mahkemesinin yetkisi olmadığından davalar beraber yürütülemeyecektir. Devlet Güvenlik Mahkemesinin yargı yetkisi ise 5190 sayılı kanunun 3.maddesi ile 30/06/2004 tarihinden itibaren kaldırılmıştır.

Bunların yerine kurulan Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin 01/07/2004 tarih ve 320 sayılı HSYK kararı ile faaliyete geçtiği düşünüldüğünde bu tarihten önceki suçlara bakmaya yetkili olmadıkları düşünülebilir. Ancak bu mahkemenin görev alanına giren bir kısım suçların daha önce Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına girmesi sebebi ile 5190 sayılı kanunun Geçici 2.maddesi ile bu husus düzenlenmiştir. Buna göre Kanunun yayımı tarihinde Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev ve yetkileri sona ereceğinden Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve Cumhuriyet Başsavcılıklarında mevcut dava ve soruşturma dosyaları ayrıca bir karar verilmesine gerek kalmaksızın durumlarına, mahiyetlerine ve kanun hükümlerine göre, buldukları aşamadan itibaren yargılama ve soruşturmaya devam edilmek üzere görevli ve yetkili ağır ceza mahkemelerine ve bu mahkemelerin buldukları illerin Cumhuriyet Başsavcılıklarına devredilecektir.

Ancak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin görev alanına giren suçlar Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlara göre daha dar kapsamlıdır. Bunun sonucu olarak da 5190 sayılı kanun kapsamına girmeyen suçlar açısından bir boşluk doğmaması için kanun koyucu Geçici 2.maddenin ikinci fıkrasında bu hususu düzenleyerek kanun kapsamına girmeyen suçların

a) Hazırlık soruşturma safhasında bulunan dosyalar hakkında ilgili Cumhuriyet Başsavcılıklarınca,

b) Son soruşturma safhasında bulunan dosyalar hakkında ağır ceza mahkemelerince dosya üzerinden,

Kanun hükümlerine göre gerekli kararlar verilmek suretiyle, dosyalar görevli ve yetkili Cumhuriyet Başsavcılıklarına veya mahkemelere gönderilmesini öngörmüştür.

Dolayısıyla 01/07/2004 öncesinde işlenen ve 5190 sayılı kanun ile kurulan Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına girmeyen Devlet Güvenlik Mahkemesinde bulunan dosyalardan Hazırlık Aşamasında olanlar gövrel ve yetkili C.Savcılıklarına, mahkeme aşamasında ise görevli ve yetkili mahkemelere gönderileceğinden bu tarihten önce işlenen ve 5190 sayılı kanunda sayılmayan suçlar ile ilgili yetkisi bulunmamaktadır.

1412 sayılı CMUK'un 01/06/2005 tarihinde yürürlükten kalkması ve 5271 sayılı CMK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte Özel Görevli Ağır Ceza mahkemelerinin yargılayacağı suçların kapsamında da değişlik meydana gelmiştir. CMK'nın yürürlük ve uygulanmasını düzenleyen 5320 sayılı kanunda bu mahkemeler yönünden ayrı bir düzenleme öngörülmediğinden, anılan yürürlük kanunun mahkemelerin görevleri başlıklı 4.maddesi uyarınca CMK, yürürlüğe girdiği andan itibaren görülmekte olan bütün soruşturma ve kovuşturmalarda uygulanacaktır. Bunun sonucu olarak da 01/06/2005 tarihinden sonra bu mahkemelerin görev alanından çıkan suçlar için Özel Görevli Ağır Ceza mahkemesinin yargı yetkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak halen görev yapan Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı HSYK kararına göre kurulduğu tarih olan 01/06/2005 itibaren işlenen ve CMK 250/1'de belirtilen suçları yargılayabilir. 01/07/2004 ve 01/06/2005 tarihinde işlenen suçlar yönünden ise 250/1 madde kapsamında kalmak koşuluyla 5320 sayılı kanunun 4.maddesi, 01/07/2004 tarihinden önceki suçlar yönünden ise yine CMK 250/1 kapsamında kalmak üzere 5190 sayılı kanunun Geçici 2.maddesi uyarınca yargılama yetkisine sahiptir.

C- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Kişi Bakımından Yetkisi

1-Genel Olarak

Yargılama faaliyetlerinin bölüşülmesinde bazen sanığın sıfatı esas alınmaktadır. Böylelikle bazı kişiler hakkındaki soruşturma ve yargılama özel organlar veya mahkemeler tarafından yapılmaktadır. Yani hangi mahkemenin kimleri yargılayabileceği kişi bakımından yetki kavramını ifade etmektedir.

Öncelikle bir takım kişilerin diğerlerinden farklı yargılanmaya tâbi olması Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı değildir. Ayrıca burada amaç bu kişilere ayrıcalık sağlamak değil, onların kayrılmasını önlemektir⁴⁷. Bundan başka kişi yönünden yetki belirlenirken sanığın suç işlediği zamanki değil, yargılama zamanındaki sıfatına bakılır.

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerin kişi yönünden yetkilerinde genel kural sıfatı ve memuriyeti ne olursa olsun Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görevli olduğu hallerde yargılamanın bu mahkemelerde yapılmasıdır. Bu husus 250/3. maddede açıkça belirtilmiştir. Şüphesiz ki, şerikleri içinde aynı hükümler geçerlidir.

Ancak bu değişik yargılama, kovuşturma veya soruşturma usulü uygulanan kamu görevlileri ile ilgili kendi kanunlarındaki prosedürün takip edilmeyeceği anlamına gelmez. Örneğin Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren bir suç işleyen milletvekilinin yargılanması yine bu mahkemelerde yapılacak, fakat dokunulmazlığının kaldırılması ile ilgili prosedüre uyulması gerekecektir.

Yine görev ile ilgili olmamakla beraber 251/1'de "Bu suçlar görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır" hükmü getirilerek 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Usulü Hakkındaki Kanun'a göre izin alınmasına gerek olmadan C. Savcılarına doğrudan doğruya soruşturma yapılmasına olanak tanınmıştır.

---

⁴⁷Erdener Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2007

Kişi yönünden genel kural, sayılan suçları işleyen herkesin Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanması ise de bunun istisnaları da mevcuttur. 5237 sayılı CMK m. 250/3 c.2’de Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay’ın yargılayacağı kişilere ait hükümler ile savaş ve sıkıyönetim halinde askeri mahkemelerin görevine ilişkin hükümlerin saklı kalacağı belirtilmiştir. Ancak bu düzenlemeyi bu kişilere uygulanacak özel kanunlar ile beraber değerlendirmek yerinde olacaktır. Zira salt bazı sıfatlara sahip olmak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin kapsamının dışında kalmak için yeterli olmamakta bir takım diğer şartların da bulunması gerekmektedir.

Burada ayrıca belirtmek gerekir ki 2845 sayılı Kanun döneminde de herkesin Özel Görevli Ağır Ceza mahkemelerinde yargılanacağı genel kuralı bulunmaktaydı. Ancak o dönemde Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay’da yargılanacakların yanı sıra askeri mahkemenin görev ve yetkileri de saklı tutulmuştu. Anayasa ve Yargıtay’da yargılanacaklar yönünden kişi bakımından yetki kuralları Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi döneminde benzer düzenlenmiştir. Aslında asker kişiler açısından da CMK 250.maddesinin ilk halinde bu istisna aynen korunmuş iken, daha sonra yapılan değişiklik ile asker kişiler açısından askeri mahkemelerin yetkisi sadece savaş ve sıkıyönetim halinde mümkün kılınmıştır.

2-Anayasa Mahkemesinde Yargılanacak Kişiler

Kişi bakımından istisnanın ilk halini Anayasa Mahkemesinde yargılanacaklar oluşturmaktadır. Buna göre:

- Cumhurbaşkanı
- Bakanlar Kurulu üyeleri,
- Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyelerini,
- Bu mahkemelerin Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcı vekilini,
- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkan ve Üyeleri

- Sayıştay Başkan ve üyeleri

Görevleri sebebi ile işledikleri suçtan dolayı Anayasa Mahkemesi tarafından Yüce Divan sıfatı ile yargılanır. Bu husus Anayasa'nın 148. maddesi ile 2948 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usullü Hakkındaki Kanununun 18/3.bendinde de belirtilmiştir. Her iki düzenlemede de bu sayılan şahısların görevleri ile ilgili suçlardan dolayı Anayasa Mahkemesi'nde yargılanabileceği belirtildiğinden kişisel suçlarından dolayı böyle bir istisna uygulanmayacaktır. CMK 250.maddesinde belirtilen suçların niteliği itibari ile görev suçları olmadığından kanaatimizce bu hükmün uygulanabilirliği bulunmamaktadır. Bu kişilerin CMK 250.maddedeki suçları işlemesi halinde Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanmaları mümkündür.

3-Asker Kişiler

CMK m. 250/3 son cümlesinde “savaş ve sıkıyönetim *hâlinde* askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır” ibaresi ile askeri mahkemelerin görevleri dâhilinde bulunan şahıslara da istisna getirilmektedir. Hemen belirtelim ki bu istisna sadece sıkıyönetim ve savaş halinde geçerli olup, olağan dönemlerde böyle bir istisna bulunmadığından Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri bu şahısları yargılamaya yetkilidir. Ülkemizde şuan için savaş veya sıkıyönetim hali bulunmadığından hâlihazırda bu istisnanın da uygulaması bulunmamaktadır.

Gerek 2845 sayılı kanunda ve gerekse 5190 sayılı kanunda ilgili madde “savaş ve sıkıyönetim hali dâhil askeri mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır” şeklinde düzenlenmişti. Bu şu anki düzenlemeye göre daha geniş bir istisna teşkil etmektedir.

Askeri mahkemelerin görevleri konusunda temel ilke Anayasa m. 145'te belirtilmiştir. Buna göre bu mahkemeler, asker kişilerin; askeri olan suçları ile bunların asker kişiler aleyhine veya askeri mahallerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidirler. Ayrıca asker olmayan kişilerin özel kanunda belirtilen askeri suçları ile kanunda gösterilen görevlerini ifa ettikleri sırada veya kanunda gösterilen askeri mahallerde

askerlere karşı işledikleri suçlara bakma görevi de yine askeri mahkemenindir.

Askeri mahkemelerin görev ve yetkileri; genel olarak 353 Askeri Mahkemelerin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu gibi kanunlarda gösterilmiştir. Son zamanlarda yapılan değişiklikler ile bu mahkemelerin görev alanlarında önemli kısıntılara gidilmiştir⁴⁸. Genel olarak mahkemelerin görevlerinin “sırf askeri suçlar” ile sınırlı kaldığı gözetilmelidir.

Daha önce de belirtildiği bu mahkemelerin görev alanına giren suçların Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına girmemesi için sıkıyönetim hali ve savaş halinin bulunması gerektiğinden bu kişilerin 250. maddede belirtilen suçları işlemesi halinde rütbe ve görevleri ne olursa olsun bir ayrıcalıkları bulunmamaktadır. Uygulamada da halen görevde olan askerlerin bu mahkemelerde yargıldıklarını görmekteyiz.

Ancak Kanun koyucu her ne kadar kanunun ilk halinde bulunan askeri mahkemelerin “Savaş ve Sıkıyönetim hali dâhil” yetkisini koruyan düzenlemeyi 26/06/2009 tarihinde 5918 sayılı kanun ile değiştirerek “Savaş ve Sıkıyönetim Halinde” olarak düzenlemiş ise de Anayasa Mahkemesi bu düzenlemeyi iptal etmiştir. Ancak iptal kararı Resmi gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe gireceği için bu zamana kadar durumun sürüncemede kalmaması için “savaş ve sıkıyönetim halinde” ibaresinin yürürlüğünü durdurmuştur⁴⁹.

Aslında Askeri mahkemelerin görev ve yetkileri Anayasa’da açıkça düzenlenmişken kanun ile değiştirilmesinin Anayasa aykırı olduğu zaten savunulmaktaydı⁵⁰. Anayasa Mahkemesinin kararı da bu doğrultuda olmuştur. Ancak yapılan bu değişikliklerin Anayasa Mahkemesine aykırılığın tekrar ileri sürülememesi için 12/0/2010 tarihinde halk oylamasına sunulan Anayasa değişikliklerinde askeri mahkemelerin yargı yetkisi açıkça tekrar düzenlenmiştir. Buna göre bu mahkemeler

---

⁴⁸29/06/2009 tarihinde kabul edilerek 26219 sayılı ve 05/07/2009 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 5530 sayılı kanunda Askeri mahkemelerin görev ve yetkileri ciddi kısıntıya uğramıştır.

⁴⁹Anayasa Mahkemesinin 21/01/2010 tarih ve 2009/52E 2010/5 sayılı kararı (27/01/2010 tarih ve 27475 sayılı R.G).

⁵⁰Ayrıntılı bilgi için Bknz. Fahrettin Demirağ, 5918 sayılı Kanun’la yapılan Değişiklik Çerçevesinde Askeri Mahkemelerin Görevi, Güncel Hukuk, Ağustos 2009, s12-17.

asker kişilerin sadece askerlik hizmeti ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli olacak ve devletin güvenliğine, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlara ait davalar her halde adliye mahkemelerinde görülecektir.

4-Yargıtay'da Yargılanacak Kişiler

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin yargılayacağı suçları açısından bir diğer istisna da Yargıtay'da yargılanacak kişilerdir. Aslında uygulamada fiilen uygulanabilecek tek istisna da hali hazırda budur. Zira askeri mahkemelerin olağan dönemlerde görevli olmaması, Anayasa Mahkemesinin de sadece görev suçları açısından yetkili olması ve 250. maddede görev suçu bulunmaması sebebi ile uygulanabilirliği bulunmamaktadır. Ancak Yargıtay'ın bazı kişileri kişisel suçlarından dahi yargılama yetkisi bulunması sebebi ile Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren bir suç işlense dahi kişi yönünden bu mahkemelerin görevli olmaması söz konusu olabilir.

Yargıtay'da yargılanacak kişiler de kendi aralarında iki grupta ele alınabilir. Yargıtay bazı kişiler yönünden sadece görev ile ilgili suçları yargılayabilme yetkisine sahipken, bazı kişiler açısından hem görevi hem de görevi ile ilgili olmayan şahsi suçları açısından yargılama yapabilmektedir.

a-Görevi İle İlgili Olarak Yargıtay'da Yargılanacak Kişiler

Yargıtay'ın görev suçları sebebi ile yargılama yapabileceği kişiler, Yargıtay Kanunu ve bir takım özel kanunlarda belirtilmiştir. Buna göre görevleri ile ilgili olmak kaydıyla birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılarla ağır ceza mahkemeleri heyetine dâhil bulunan hâkim ve savcılarının kovuşturması ilgili ceza dairesinde yapılır (Yargıtay Kanunu md.90). Ayrıca soruşturma aşamasında tutuklama kararını da yine kovuşturmaya yetkili makam verir.

Burada her ne kadar görev sebebi ile işlenen suçlardan bahsedilmiş ise de HSYK Kanunu sadece görevden doğan değil, görev sırasında işlenen suçları da kapsadığından buradaki görev kapsamı daha geniştir. Gerçekten de Anayasa

Mahkemesinin yargılayacağı kişilerin görev sebebi ile işlediği suçlardan yargılanacağı açıkça belirtilmiş ise de; Hâkimler ve Savcılar için görevden doğan ve görev sırasında işlediği dediği için kanımca görev suçu olmasa dahi görev sırasında işlediği suçları da burada belirtilen istisna dâhilinde kabul etmek gerekir.

Bu sebeple CMK 250.maddede belirtilen suçlar görevden doğan suçlardan olmasa bile görev sırasında işlenen suçlardan olabileceği için artık bu durumda Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin yargılama yetkisi bulunmamaktadır. Burada da hangi suçların görev suçları ve görevi sırasında işlenen suçlar olduğu ayrımı önemlidir. Uygulamada bu durumun tartışmalara yol açtığı bilinmektedir. Ancak görevden doğan veya görev sırasında işlenmiş olsun, ağır cezayı gerektiren suçüstü halinde herhangi bir ayırım bulunmamaktadır. Bu halde soruşturma ve kovuşturma genel hükümlere göre yapılır.

Görevleri gereği Yargıtay'da yargılanacak diğer kişiler de 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun'da sayılmıştır. Bu kanunun 13. maddesine göre Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, müsteşarlar ve valiler için yetkili ve görevli mahkeme Yargıtay'ın ilgili ceza dairesidir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerin kapsamına giren suçların görev suçu olması uygulamada pek mümkün olmadığından bu istisnanın da uygulanması mümkün görünmemektedir.

b-Kişisel Suçları İle İlgili Olarak Yargıtay'da Yargılanacak Kişiler

Bir takım şahıslar açısından ise kişisel suçlarından dolayı yargılama yetkisi Yargıtay Ceza Genel Kuruluna aittir. Yani bu şahıslar açısından görev suçu olup olmaması önemli değildir. Bu sebeple bu şahıslar açısından Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin yargı yetkisi bulunmamaktadır. Ancak bunun da istisnası vardır.

Kimlerin kişisel suçlarına ait ceza davaları dolayısıyla Yargıtay'da yargılanabileceği 2797 sayılı Yargıtay Kanununun md 13/2'de belirtilmiştir.

Buna göre:

- Yargıtay Başkan ve üyeleri
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı,
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı vekili
- Özel kanunlarında belirtilen kimseler

Bakımından Yargıtay hem ilk derece hem de son derece mahkemesi olarak görevlidir.

Özel Kanunlarına göre kişisel suçlarından yargılanacak kişiler ise;

- 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulü Hakkındaki Kanun'un 55.maddesine göre Anayasa Mahkemesi başkan ve üyeleri
- 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 82. maddesine göre Danıştay başkanı, Danıştay Başsavcısı, Başkan vekilleri Daire Başkanları ve Danıştay üyeleri
- 832 Sayılı Sayıştay Kanunu'nun 96. maddesine göre Sayıştay başkanı ve Sayıştay üyeleri
- 1600 sayılı Askeri Yargıtay Kanunu'nun 38. maddesine göre Askeri Yargıtay Başkanı, Askeri Yargıtay Başsavcısı, Askeri Yargıtay 2.Başkanı, Askeri Yargıtay Daire başkan ve Üyeleri
- 1602 sayılı Askeri Yüksek İdari Mahkemesi Kanunu'nun 33. maddesine göre Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 2.Başkanı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Daire Başkan ve Üyeleri, Başkanın Sözcüsü

Bu yukarıda sayılanların Yargıtay'da yargılanabileceği belirtilmiş ise de, özel kanunlarda bu hususun istisnası da sayılmış ise bu istisnaya göre genel hükümlere tâbi olabilirler. Örneğin Danıştay Kanunu, Sayıştay Kanunu, Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulü Hakkındaki Kanun kendi mensuplarının Yargıtay

üyelerinin yargılamasındaki usullere tâbi olacağını belirtmiş olup, buna göre bu şahısların ağır cezayı gerektiren kişisel suçlarında soruşturma aşaması genel hükümlere tâbi olacaktır. Ancak Kovuşturma aşamasında böyle bir istisna öngörülmediğinden Yargıtay Ceza Genel Kurulunda yargılanacaklardır. Öyleyse yukarıda sayılan kişilerin Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanmaları mümkün değildir.

5-Çocukların Yargılanması

Çocukların farklı mahkemelerde yargılanması düşüncesi 1899 yılında Amerika'da ortaya çıktıktan sonra Avrupa'da ilk olarak İngiltere'de başlamış, zamanla Belçika, Fransa, Almanya gibi diğer Avrupa ülkelerinde de uygulanmıştır. Bizde ise 1945 yılında çalışmalara başlanmış ise de, ilk çocuk mahkemesi 1987'de Ankara'da faaliyetine başlamıştır. Şu an ise 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu yürürlükte olup, ayrık durumlar belirtilmediği sürece çocukların yargılanması bu kanun kapsamında yapılmaktadır⁵¹.

Aslında CMK 250 ve devamı maddelerinin ilk halinde çocuklar ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktaydı. Zaten Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin görevleri Çocuk Koruma Kanununun 26. maddesinde açıkça belirtilmişti. Buna göre Çocuklar Ağır Ceza Mahkemesi kapsamına giren bir suç işlediğinde Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanacaktı. Kanunun gerekçesinde de belirli suçlara bakmakla görevlendirilen Ağır Ceza Mahkemelerinin Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin görevine giren suçlarda yargılama yetkisinin olmadığı, bu suçları işleyen çocukların yargılamasının da çocuk mahkemeleri tarafından yapılacağı açıkça düzenlenmiştir. Bu sebeple CMK m. 250/1 kapsamındaki suçlarda Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin bir yetkisi yoktu⁵².

Ancak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görevi sadece CMK m. 250/1 ile sınırlı değildir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar da

---

⁵¹Yeşim Aktürk;Özel Ceza Mahkemeleri,İstanbul Barosu Dergisi, C.83, S.2009/5, Eylül-Ekim 2009, s.2544.

⁵²Murat Aydın,Soruşturma Aşamasında Çocukların Tutuklanmasına Karar Vermede Görevli Mahkeme,Terazi Aylık Hukuk Dergisi,Yıl:1,S.1 Eylül 2006,s.60

burada yargılanmaktadır. 3713 sayılı Kanun'un 9.maddesine göre bu suçlardan dolayı açılan davalar da Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinde görülecektir. Bu taraf olduğumuz BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuğu tanımlayan 1. maddesiyle çelişmekteydi. Kaldı ki, Anayasanın 90. maddesinin son fıkrasına göre temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası anlaşmaların kanunlar ile çelişmesi halinde milletlerarası anlaşmanın önceliğini düzenlemesi göz önüne alındığında AİHS 6.maddesine de aykırılık oluşturması düşünülebilirdi. Yerinde olarak 25/07/2010 tarih ve 6008 sayılı kanun ile bu hüküm kaldırılmış ve CMK 250.maddeye son fıkra eklenerek "Çocuklar, bu madde hükümleri uyarınca kurulan mahkemelerde yargılanamazlar ve bu mahkemelere özgü soruşturma ve kovuşturma hükümleri çocuklar bakımından uygulanmaz" hükmü getirilmiştir⁵³.

Sonuç olarak artık çocuklar ne CMK m. 250/1'de belirtilen suçlar ne de TMK belirtilen suçlar yönünden Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanamazlar. Usul hükümleri derhal uygulandığından görülmekte olan davalarda da görevsizlik kararı verilmelidir.

D-Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Madde Yönünden Yetkisi

1- Genel Olarak

Esasen bütün hâkimlerin yaptığı görev aynıdır. Yani yargılama faaliyetini yerine getirir. Ancak pratikte her hâkimin her işe bakması mümkün olmadığından iş bölümüne gidilmesi ihtiyacı doğmuştur. Buna göre bazı ağırlıktaki suçların bazı mahkemelerde görülmesi benimsenmiştir. İşte hangi hâkimin hangi tür ve ağırlıktaki işlere bakacağını gösteren kurallara madde bakımından yetki kuralları denir⁵⁴.

Ancak şunu belirtmekte fayda var ki, madde bakımından yetki mahkemeler açısından söz konusu olup, savcılar yönünden böyle bir ayırım bulunmadığından sulh cezalık da olsa ağır cezalık da olsa aynı savcı görev yapabilir ve iddianame tanzim

---

⁵³ Aslında Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerini kuran 5190 sayılı yasa ile TMK'nın bu maddesi de düzenlenebilirdi. Ancak bunun için 2 sene beklenmiş ve bu madde 5532 sayılı ve 29/06/2006 tarihli kanun 15 yaşından büyük çocukların da bu mahkemede yargılanacağı hükmünü içerecek şekilde değiştirilmiştir.

⁵⁴ Öztürk, Erdem, s.278

edebilir. Dolayısı ile savcıların görevsizlik kararı vermesi söz konusu olamaz. Ancak idari nitelikte olan ve suçla ilgisi olmayan bir işin C.savcısının önüne gelmesi halinde görevsizlik kararı verilir.

Yukarıda yapılan açıklamalarda her ne kadar her savcının her suçu soruşturabileceğini söylemişsek de, Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görevine giren suçlar bunun istisnasını oluşturur. Zira bu kanuna göre 250. madde kapsamına giren suçlarda soruşturma, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu suçların soruşturma ve kovuşturmasında görevlendirilen C. Savcılarınca bizzat yapılır. Ancak Suç, ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yer dışında işlenmiş ise C. Savcısı, suçun işlendiği yer C. Savcısından soruşturmanın yapılmasını isteyebilir. Yani HSYK tarafından görevlendirilmiş bir C. Savcısının bulunduğu yerde bu yetkisi olmayan C. Savcılarının soruşturma yetkisi yoktur. Uygulamada ise özel yetkili C. Savcılarının olmadığı yerde soruşturmaları genel yetkili savcı yürütmekte, ancak evrakı fezleke ile yetkili Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi savcılığına göndermektedir. Fezleke ile evrakı alan Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi savcısı soruşturulması gerekli başka bir husus yoksa görevli ağır ceza mahkemesine iddianame düzenler. Eğer eksiklik mevcut ise suçun işlendiği yer savcısından eksikliklerin giderilmesini isteyebilir.

Mahkemelerin görev ve yetkileri kanun ile düzenlendiği CMK m.3'de açıkça belirtilmiştir. Mevzuatımızda bu düzenleme Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun'da ve bazı özel kanunlarda yapılmıştır. Özel Görevli Ağır ceza Mahkemelerinin hangi suçları yargılayacağı ise CMK 250 maddesinde 3 başlık altında sayılma sureti ile belirtilmiştir. Ayrıca 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 9.maddesinde de söz konusu kanun kapsamına giren suçların da bu mahkemelerde yargılanacağı belirtilmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri, kurulmasından sonra Devlet Güvenlik Mahkemelerinin devamı olmakla ve herhangi bir yenilik getirmemek ile eleştirilmişti. Özellikle bu mahkemelerin istisnai yetkili mahkemeler olması, dolayısı ile görev alanına giren suçların da azaltılması gerektiği

savunulmuştur. Bu bakımdan Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde bu mahkemelerin görev alanına giren suçlara bakarak eleştirilirdi haklılık payı bulunup bulunmadığı değerlendirilebilir⁵⁵.

Genel olarak kuruluş ilkelerinden de çıkarılacağı üzere Devlet Güvenlik Mahkemeleri “Devletin Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğü, hür demokrat düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan devletin iç ve dış güvenliğini ilgilendiren suçların” yargılanması ile görevlidir. Fazla ayrıntıya girmeden bahsetmek gerekirse, o dönemde mutlak Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yetkili olduğu ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yetkilerinin şarta bağlı olduğu suçlar olmak üzere ikili bir ayrıma gidilmekteydi. Bazı suçlar bakımından kanunda yazılı hükmün ihlali dışında bir koşul aranmamaktaydı⁵⁶.

Diğer bazı suçlar ise belli koşulları taşımaları halinde Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanabilmekteydi. Toplu olarak veya teşekkül halinde işlenen suçlardan bazıları⁵⁷, olağan üstü hal ilanına neden olan olaylara ilişkin olan suçlar, yine bazı suçlar “Devletin Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğü, hür demokrat düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenmesi ve doğrudan devletin iç ve dış güvenliğine zarar verme amacıyla işlenmiş olması halinde Devlet Güvenlik Mahkemelerinde görülürdü⁵⁸.

Madde bakımından yetki uygulamada en çok sorun çıkaran hallerden biri olmuştur. Özellikle mutlak görev dışında kalan şarta bağlı görevlendirmede şartın varlığının tespiti güç olmaktadır. Ayrıca görev alanda yapılan sürekli değişikliklerde

---

⁵⁵2845 sayılı kanunun 9.maddesinde DGM’lerin yetkili olduğu suçlar düzenlenmişti. Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görevini düzenleyen 250/1.maddesine bakıldığında sayılan suçların daha az olduğu söylenebilir. Ancak her iki mahkemenin görevine giren suçlar sadece buralarda düzenlenmediği için sadece buna bakarak ÖGACM görevinin daha geniş olduğu sonucuna varılmamalıdır.

⁵⁶ Türk Ceza Kanununun 125 ila 139 uncu maddelerinde; 146 ila 157 nci maddelerinde; 161, 168, 169, 171, 172, 174 üncü maddelerinde; 312 nci maddenin 2 nci fıkrasında; (...); 499 uncu maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar.

⁵⁷ Örneğin 6136 sayılı kanuna muhalefet suçları diğer ceza mahkemelerinde de görülebilir ancak toplu olarak işlenmiş ise DGM’ler görevlidir.

⁵⁸ Bu açıdan Eski TCK 512.maddesinde düzenlenen sulh ceza mahkemesin kapsamına giren suç eşyasını satın almak suçu dahi yukarıda sayılan amaçlardan biri için işlenmekte ise DGM’lik olabilmekteydi.

meseleyi karıştırmıştır. Örneğin yürürlükte olduğu dönemde 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlar da Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yetki alanına girmektedir⁵⁹.

2- Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu

Burada Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına girebilmesi için iki şartın birden bulunması gerektiği gözden kaçmamalıdır. Birinci Şart örgütün varlığıdır. Ancak tek başına örgütün varlığı yeterli olmamakta, aynı zamanda işlenen suçun TCK 188. maddesinde belirtilen uyuşturucu madde imal ve ticareti olması gerekmektedir. Ancak bu unsurların varlığı halinde Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi yargılama yapabilecektir.

Aslında hukukumuzda örgütlü suçun tanımı yapılmamıştır. Ancak TCK 220. maddede suç işlemek için örgüt kurmak suçundan bahsedilmiştir. Metin içinde kullanılan bir takım ifadelerden üye sayısının en az 3 kişi olması örgüt içerisinde hiyerarşik yapı bulunması örgütün üye sayısı ve araç gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olma gibi şartların varlığının arandığı anlaşılmaktadır.

Esasen faaliyet alanlarının ve işlenen suçların çeşitliliği nedeni ile organize suçluluk konusunda herkesin üzerinde anlaştığı bilimsel bir tanım da ortaya konamamıştır. Yapılan tanımlarda genellikle suç örgütlerinin özellikleri vurgulanmıştır.⁶⁰ Genel olarak organize suçluluk birden fazla kişinin, hiyerarşik bir düzende disiplinli, sürekli, kamu düzenini bozduğu varsayılan aynı amaca yönelik suçları işlemek için oluşturduğu örgütlenmedir.

Bunun yanı sıra bir başka tanıma göre de organize suçluluk: Münferiden veya topluca, yüksek bir önemi haiz suçların belli bir plana göre, birçok kişi tarafından, uzun veya belirsiz süre ile iş bölümü esaslarına göre;

⁵⁹ Vesile Sonay Evik, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu , İstanbul, 2004,s.342.

⁶⁰ Mustafa Taşkın, Türk Hukukunda Mafya(Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karapara ile Mücadele, Yargı Yayınevi, s.8.

a) Mesleki veya ticari benzeri yapıların kullanılması veya

b) Cebir ya da korkutucu diğer araçların kullanılması veya

c) Siyaset, basın, kamu idaresi, adliye ve ekonomi üzerinde etkide bulunarak, kazanç veya güç elde edilmesidir.

Her iki tanım da eleştirilmeye müsaittir. Zira tanımlarda kullanılan unsurların hangilerinin zorunlu olduğu belli değildir. Ancak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanını belirlemek açısından örgüt kavramından ne anlaşılması gerektiği önemli olduğundan Yargıtay'ın, Birleşmiş Milletler'in 8 Ocak 2001 gün ve 25/55 sayılı Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ve Sınırı aşan Suçlar ile ilgili olarak sözleşme ile paralel şekilde bir uygulamaya gittiği görülmektedir⁶¹.

Buna göre üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil, gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmesi bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibarıyla devamlılık amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, devamlılık göstermesi gereklidir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Yargıtay'a göre örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün ise de bu husus zorunlu değildir. Salt sanık sayısının üç kişi ve daha fazla olması halinde örgütün varlığı için yeterli olmadığından bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir.

İşte yukarıda izah olunan şartları taşıyan örgüt uyuşturucu madde imal, ithal veya ticareti suçunu işlerse Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi görevlidir. Türk Ceza Kanunu açısından uyuşturucu madde, Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası sözleşmelerde, kanunlarımızda veya kanunların verdiği yetkiye dayanan Bakanlar Kurulu Kararlarında uyuşturucu madde olduğu kabul edilerek; tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında imali, ithali, ihracı, ülke içinde satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması, kullanılması yasaklanan ya da ruhsata bağlanan, ruhsatsız veya

⁶¹Yargıtay 8. Ceza Dairesi 2005/341 E.N , 2005/2011 K.N.(Uyap Mevzuat Programı)

ruhsata aykırı olarak belirtilen eylemlere konu edilmesi suç oluşturan, doğal veya yapay maddelerdir.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188, 189, 190, 191, 192. maddelerinde düzenlenmiştir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarını üç başlık altında toplayabiliriz;

1- Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,

2- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma,

3- Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmadır.

Ancak dikkat edilmelidir ki bunlardan sadece birinci sırada belirtilen uyuşturucu imal ve ticareti suçu Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına dâhildir. Diğer Suçların ise genel bağlantı hükümlerine göre bu mahkemede yargılanması mümkündür. 188.maddenin içeriğine imal, ithal, ihraç ve satma, satışı arz etme, satın alma, bulundurma, parasız devretme, parasız devralma, sevk etme, nakletme, alınıp satılmasına veya devrine ya da tedarik edilmesine aracı olma durumları girmektedir.

CMK 250.maddesinin bu düzenlemesi özel görevli mahkemelerin madde bakımından yetkisini 5190 sayılı kanunun 394/a maddesinden daha dar olarak belirlemiştir. Şöyle ki; o dönemde teşekkül oluşturularak veya toplu halde işlenmesi durumunda dahi bu mahkemelerin görev alanına girebilmekteyken, yeni düzenleme ile örgüt kavramı çerçevesinde işlenmeyen uyuşturucu suçları toplu suç olsalar dahi mahkemenin görevi kapsamında çıkarılmıştır.

3- Haksız Çıkar Sağlamak Amacıyla Kurulmuş Bir Örgütün Cebir Ve Tehdit Kullanarak İşlemiş Olduğu Suçlar

Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu imal ve ticareti suçlarının bu mahkemelerin görev alanına girdiğini belirtmiştik. Kanun koyucu örgüt faaliyeti içerisinde işlenen bir takım suçların da yine Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin

görev alanına gireceğini 250/1-b'de belirtmiştir. Her şeyden önce yukarıda belirttiğimiz anlamda bir örgütün bulunması gereklidir. Bunun yanı sıra örgütün kendisine haksız çıkar sağlamak amacı ile kurulmuş olması ve suçların cebir şiddet ve tehdit kullanarak işlenmesi gereklidir.

Öyleyse haksız çıkar sağlamak amacı ile kurulmuş olsa da cebir ve tehdit ihtiva etmeyen suçları işleme halinde unsur eksikliği sebebi ile Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına girmeyecektir. Örnek verecek olursak hırsızlık amacı ile kurulmuş bir örgüt her ne kadar haksız çıkar amacı ile kurulmuş ve TCK 220. maddesi anlamında da bir örgüt olarak kabul edilebilirse de hırsızlık suçunda cebir ve tehdit unsuru bulunmadığından genel hükümlere göre soruşturma ve kovuşturma yapılacaktır. Oysa bu örgüt yağma gibi cebir ve tehdit unsuru içeren suçları işleseydi CMK m. 250 kapsamında değerlendirmek mümkün olacaktı.

4-Devletin Güvenliğine, Anayasal Düzene, Milli Savunmaya Devlet Sırlarına Karşı Suçlar

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, özel ve genel hükümler olmak üzere iki kitap olarak düzenlenmiş, özel hükümleri düzenleyen ikinci kitap ise dört kısma ayrılmıştır. Bunlardan dördüncüsü millete ve devlete karşı olan suçları düzenler. İşte bu dördüncü kısmın dördüncü bölümünde yer alan devletin güvenliğine karşı olan suçlar, beşinci bölümünde yer alan anayasal düzene karşı suçlar, altıncı bölümünde yer alan milli savunmaya karşı suçlar ve yedinci bölümünde yer alan devlet sırlarına karşı suçlar da Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanında yer alır. Ancak suçların bir kısmı 250/1-3'de kanun koyucu tarafından kapsam dışında bırakıldığından bu kısımda yer alan suçların madde numaralarını ve adlarını belirtmek bu gruba giren suçların belirlenmesi açısından yerinde olacaktır⁶².

---

⁶²Hüsnü Aldemir, Ağır Ceza Mahkemelerinin Maddi Bakımdan Yetkisi, Terazi Hukuk Dergisi, Yıl:4 S:33, s.110-111.

Bu suçlar maddeler ve isimleri Şu Őekildedir.

- Madde 302-Devletin birliğini ve Őlke bŐtŐnlŐđŐnŐ bozmak suçu
- Madde 303-DŐŐmanla ŐŐbirliđi yapmak suçu
- Madde 304- Devlete karşı savaŐa tahrik
- Madde 306-Yabancı devlet aleyhine asker toplama
- Madde 307-Askeri tesisleri tahrip ve dŐŐman askeri hareketleri yararına anlaşma suçu
- Madde 308 -DŐŐman devlete maddi ve malı yardım
- Madde 309-Anayasayı ihlal suçu
- Madde 310-Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı suçu
- Madde 311-Yasama Organını ortadan kaldırmaya ya da görevlerini kısmen veya tamamen yapmasını engelleme suçu
- Madde 312-HŐkŐmeti ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engelleme suçu
- Madde 313 -TŐrkiye Cumhuriyeti HŐkŐmetine Karşı Silahlı Ősyan suçu
- Madde 314 - Bu suçları işleme Amacı ile Silahlı ŐrgŐt Kurmak
- Madde 315 – Bu ŐrgŐtlere silah sağlama suçu
- Madde 316-Suç için Anlaşma Suçu
- Madde 317 Askeri Komutanlıkların Gaspı Suçu
- Madde 320 Yabancı Hizmetine Asker Yazma Yazılma Suçu

- Madde 321 Savaş zamanında emirlere uymama suçu
- Madde 322 Savaş Zamanında Emirlere Uymama Suçu
- Madde 323 Savaşta yalan haber suçu
- Madde 326 Devletin güvenliğine ilişkin belgelere karşı işlenen suçlar
- Madde 327 Devletin Güvenliğine İlişkin Bilgileri Elde etme Suçu
- Madde 328 Siyasal veya askeri Casusluk suçu
- Madde 329 Devletin güvenliğine ve Siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama suçu
- Madde 330 Gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçu
- Madde 331 Uluslararası Casusluk suçu
- Madde 333 Devlet sırlarından yararlanma Devlet hizmetlerinde sadakatsizlik suçu
- Madde 334 Yasaklanan bilgileri Temin suçu
- Madde 335 yasaklanan bilgileri casusluk maksadı ile temin suçu
- Madde 336 Yasaklanan bilgileri açıklama suçu
- Madde 337 Yasaklanan bilgileri siyasal veya askeri casusluk maksadı ile açıklama suçu
- Madde 338 taksir sonucu casusluk suçunun işlenmesi

Belirtilen suçlar bir örgütünü faaliyeti kapsamında işlenip işlenmediğine bakılmaksızın Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin yargı yetkisi dâhilindedir. Yukarıda sayılan suçların pek çoğu üst sınır itibari ile normalde de ağır ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlardandır. Kanun koyucu yerinde olarak diğerlerine kıyasla hafif olarak nitelendirilebilecek suçları Özel Görevli Ağır Ceza

Mahkemesinin görev alanına giren suçlar arasında saymamış, aynı bölümlerde yer almasına rağmen atlamıştır⁶³. Bunun yanı sıra üst sınır itibari ile normal ağır ceza mahkemesinin alanına girmeyen suçların ve taksirli bir suçun da Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi görevine girmesi yerinde olmamıştır.

5- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 9.maddesi Gereğince Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin Görev Alanına Giren Suçlar

Bu kısma kadar anlattığımız suçlar CMK 250.maddesinde sayılmaları sebebi ile Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlardı. Ancak bunun yanı sıra kanun koyucu nitelik ve yapı itibari ile de terör suçlarını özel bir yargılamaya tâbi tutmuştur. Buna göre Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin görevli olacağı belirtilmiştir. Hangi suçların bu Kanunun kapsamında olacağı ise yine bu kanunda terör suçları ve terör amacı ile işlenen suçlar olarak belirtilmiştir.

Öncelikle terör kavramından ne anlaşılması gerektiği açıklanmalıdır. Bizim hukukumuzda zaman zaman terör sözcüğünün yerine geçecek şekilde tedhiş ve tedhişçilik sözleri kullanılmış ise de, gerek kanun gerekse öğreti ve milletlerarası hukukta terör kavramı yerleştiği için bu şekilde kullanmak daha doğru olur. Tedhiş sözcüğü Arapça olup “şaşırtma, ürkütme ve yıldırma “anlamlarını taşır. Latince kökenli olan terör sözcüğü ise büyük korku, dehşet, büyük korku uyandıran dehşet yaratan şey veya kişidir. Terör hem şiddet yoluyla yaratılan korku ortamını, hem de bu ortamı yaratan eylem anlamında kullanıldığı için günlük dilde terör eylemi kavramı da kullanılabilir. Ayrıca her ne kadar doktrinde farklı anlamlar yüklense de günlük dilde terör ve terörizm kavramı da birbirlerinin yerine kullanılabilir⁶⁴.

Terör kavramı uluslararası hukukta ve anlaşmalarda ve doktrinde tanımlanmaya çalışılmış ise de, bizim için gerekli olan kanunun yaptığı tanımdır.

---

⁶³ Örneğin 318.maddede düzenlenen halkı askerlikten soğutma suçunun yaptırımı 6 aydan iki yıla kadar düzenlenmiş olup ,sulh cezalı suçlardandır ve millete ve devlete karşı suçlar başlığında yer almasına rağmen doğrudan Özel Görevli Ağır Ceza mahkemelerinin görev alanına girmezler.

⁶⁴Hamide Zafer, Ceza Hukukunda Terörizm,Beta Yayınevi,İstanbul,1999,s.10-13.

Buna göre; Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.

Terörün tanımı bu şekilde yapıldıktan sonra nelerin terör suçu olup olmadığı da yine kanun tarafından belirlenmiştir. Bu sisteme göre bu ikili bir ayırımı gidilmiştir. Kanunda sayılan bazı suçlar terör suçu sayılmış; bazı suçlar ise terör amacı ile işlendiğinde terör suçu sayılarak kanun kapsamına dolayısıyla da Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin görev alanına dâhil kabul edilmiştir.

Terörle Mücadele Kanunu'nun 3.maddesi terör suçları başlığını taşımakta olup; hangi suçların terör suçu olduğu tahdidi olarak açıklanmıştır. Bu sayım sınırlayıcı olduğundan bu suç dışında kalan suçlar terör suçu sayılmazlar. Bu sayılan suçları işleyen ne amaçla işlediği önemli değildir. Salt işlenmiş olması yeterlidir. Bu bakımından kendisinden sonra gelen dördüncü madde de belirtilen suçlardan ayrılır. Genelde bu suçlar *sırf terör suçu* olarak adlandırılır⁶⁵

3713 sayılı kanunun 3.maddesine göre aşağıdaki suçlar terör suçu olarak kabul edilir:

a-) Türk Ceza Kanunu'nun;

- Madde 302-Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak suçu
- Madde 307-Askerî tesisleri tahrip ve düşman askerî hareketleri yararına anlaşma suçu
- Madde 309-Anayasayı ihlâl suçu

---

⁶⁵Aldemir s.114 .

- Madde 310/1-Cumhurbaşkanına suikast
- Madde 311-Yasama Organını ortadan kaldırmaya ya da görevlerini kısmen veya tamamen yapmasını engelleme suçu
- Madde 312-Hükümeti ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engelleme suçu
- Madde 313 -Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Karşı Silahlı İsyen suçu
- Madde 314 - Bu suçları işleme Amacı ile Silahlı Örgüt Kurmak
- Madde 315 – Bu örgütlere silah sağlama suçu
- Madde 320 Yabancı Hizmetine Asker Yazma Yazılma Suçu

Yukarıda sayılan suçlar dışında bir takım suçlar da Terörle Mücadele Kanunu'na göre terör suçu sayılabilir. Ancak bunların terör suçu sayılması için salt işlenmiş olması gerekmez. Öncelikle bunların terör örgütünün faaliyeti kapsamında ve terör amacıyla işlenmesi gerekir.

Yani aşağıda belirtilecek olan suçlar cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla ve bu amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde terör suçu sayılır.

Buna göre;

Türk Ceza Kanununu

- 79.Maddesinde Düzenlene Göçmen Kaçakçılığı Suçu
- 80.Maddesinde düzenlenen İnsan Ticareti Suçu
- 81 ve 82.maddesinde düzenlenen Kasten öldürme suçu
- 84.maddesinde düzenlenen İntihara Yönlendirme Suçu
- 96.maddesinde düzenlenen Eziyet
- 106.maddesinde düzenlenen Tehdit
- 107.maddesinde düzenlenen Şantaj
- 108.maddesinde düzenlenen Cebir
- 109.maddesinde düzenlenen Kişiyi Hürriyetinden yoksun kılma
- 112.maddesinde düzenlenen Eğitim ve Öğretimin engellenmesi
- 113.maddesinde düzenlenen Kamu Kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki Meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi
- 114.maddesinde düzenlenen siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi
- 115.maddesinde düzenlenen İnanç ve Kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme
- 116.maddesinde düzenlenen Konut dokunulmazlığının ihlali
- 117.maddesinde düzenlenen İş ve Çalınma Hürriyetinin ihlali
- 118.maddesinde düzenlenen Sendikal Hakların Kullanımının Engellenmesi

- 142.maddesinde düzenlenen Nitelikli Hırsızlık
- 148.maddesinde düzenlenen yağma
- 149.maddesinde düzenlenen Nitelikli Yağma
- 151 ve 152.maddelerinde düzenlenen Mala Zarar Verme
- 170.maddesinde düzenlenen Genel Güvenliğin Tehlikeye sokulması
- 172.maddesinde düzenlenen radyasyon yayma
- 173.maddesinde düzenlenen Atom Enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme
- 174.maddesinde düzenlenen tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi
- 185.maddesinde düzenlenen Zehirli Madde Katma
- 188.maddesinde düzenlenen Uyuşturucu ve Uyarıcı madde ticaret
- 199.maddesinde düzenlenen Kıymetli Damgada Sahtecilik
- 200.maddesinde düzenlenen Para ve Kıymetli Damgaları yapmaya yarayan araçlar
- 202.maddesinde düzenlenen Mühürde Sahtecilik
- 204.maddesinde düzenlenen Resmi Belgede Sahtecilik
- 210.maddesinde düzenlenen Resmi Belge Hükümündeki Belgelerde Sahtecilik
- 213.maddesinde düzenlenen Halk Arasında korku ve Panik Yaratmak amacıyla tehdit
- 214.maddesinde düzenlenen suç işlemeye tahrik

- 215.maddesinde düzenlenen suçu ve Suçluyu övme
- 223.maddesinde düzenlenen Ulaşım Araçlarının Kaçırılması ve Alıkonulması
- 224.maddesinde düzenlenen Kıta Sahanelığı veya Münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali
- 243.maddesinde düzenlenen Bilişim Sistemine Girme
- 265.maddesinde düzenlenen Görevi Yaptırmamak İçin Direnme
- 294.maddesinde düzenlenen Kaçmaya İmkân Sağlama
- 300.maddesinde düzenlenen Devletin Egemenlik alametlerini aşğılama
- 310/2.maddesinde düzenlenen Cumhur Başkanına Fiili saldırı
- 316.maddesinde düzenlenen Suç için anlaşma
- 317.maddesinde düzenlenen Askeri komutanlıkların gaspı
- 318.maddesinde düzenlenen Halkı Askerlik Soğutma
- 319.maddesinde düzenlenen Askerleri İtaatsizliğe Teşvik

b-10/07/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan suçlar

c-31/081956 tarihli 6183 sayılı orman kanununun 110.maddesinin dördüncü ve 5.fikralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları

d-21.03.2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda yer alan ve hapis cezasını gerektiren suçlar⁶⁶.

---

⁶⁶Aslında 4.maddede 10/7/2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ismen belirtilmiş ise de bu kanun 5607 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalktığından anılan kanunun geçici 1 maddesi gereğince yapılan atıflar 5607 sayılı kanuna yapılmış sayılacağından bu kanuna

e-Anayasanın 120.maddesine göre olağanüstü hal ilan edilen yerlerde olağanüstü hal ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar

f-12/07/1983 tarihli ve 2863 sayılı kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanununun 68.maddesinde tanımlanan suçlar

Yukarıda sayılan suçlar terör amacı ile bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenirse terör suçu sayılır ve Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına girer. Ayrıca bu suçların yargılamaları neticesinde verilecek cezalar 3713 sayılı kanun gereğince arttırılarak verilecektir.

Bu suçların dışında da Terörle Mücadele Kanunu'nda bir takım suçlar düzenlenmiştir. 3713 sayılı Kanun'un 9. maddesi bu kanunun kapsamına giren suçlarda Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin yetkili olduğunu belirtmesi karşısında 3.ve 4. maddeler kapsamına girmeyen, ancak bizzat Terörle Mücadele Kanunu'nda düzenlenen bir takım suçların da Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanmaları söz konusu olacaktır. Buna göre

- Terör örgütleri tarafından suç işleneceğini veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayımlayanlar veya bu yolla kişileri hedef göstermek(3173 S.K md.6/1-4)
- Terör Örgütlerinin bildirimlerini basmak ve yayımlamak(3713 S.K md. 2-5)
- Muhbirlerin kimliğini açıklamak (3713 S.k md.14)
- Terör Örgütü Kurmak, yönetmek, üyesi olmak ve propagandasını yapmak suçları da (3173 S.K m.7)

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin görev alanına girer.

6-Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararları

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri de görev alanına girmeyen veya yetkili olmadığı mahalde işlenen suçlar için görevsizlik veya yetkisizlik kararı verebilir. Usulümüzde buna engel bir hüküm yoktur. Mevcut düzenlememizde bu mahkemelerin adliye içi ihtisas mahkemeleri olduğunu daha önce belirtmiştik. Dolayısıyla Özel Görevli Olmayan Ağır Ceza Mahkemelerine üst yargı organı olmak gibi bir durumları yoktur. Oysa Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Anayasa Mahkemeleri tarafından iptal edilen ilk halinde bu husus belirtilmişti. Ancak şu anda bu iki mahkeme arasındaki ilişki işbölümü ilişkisidir. Bu sebeple bu mahkemelerin verdiği görevsizlik kararlarının diğer mahkemelerin verdiği görevsizlik kararlarına karşı bir üstünlüğü veya bağlayıcılığı yoktur.

Bilindiği gibi CMK 6. maddesi gereğince iddianamenin kabulünden sonra davanın alt dereceli mahkemeye ait olduğundan bahisle görevsizlik kararı verilemeyeceği belirtilmiştir. Ancak CMK 252/2 bir istisna getirerek bu kuralın Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri bakımından uygulanamayacağını düzenlemiştir. Böylelikle bu mahkemeler yargılamanın her aşamasında suçun kendi görev alanına girmediğinden bahisle görevsizlik kararı verebilir. Özellikle bu tip mahkemelerde duruşma disiplininin sağlanması amacıyla konan düzenlemelerde ve tutukluluk sürelerinde sanık aleyhine hükümler bulunduğu için bu durumun yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Uygulamada kanunun yürürlüğe girdiği ilk dönemde bir birlik olmadığı için pek çok kez dosyanın Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri ve ağır ceza mahkemeleri arasındaki gidip geldiği, nihayet yüksek Yargıtay'ın görevli mahkemeyi tayin ettiği görülmektedir. Yargıtay da çoğunlukla bu hali atılı suçun görev alanına girip girmediği tartışmasının Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görevine girdiğinden bahisle bu mahkemelerin yargılamaya devam etmesi yönünde karar vermektedir⁶⁷.

---

⁶⁷ 10. Ceza Dairesi 2006/1287 E, 2006/6898 K.

DAVA: Teşekkül halinde satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçundan sanıklar C. A., İ. E. ve M. Ç. hakkında NAZİLLİ Ağır Ceza Mahkemesi'nce yapılan yargılama sonunda 24.11.2005 tarih ve 2005/217 esas 2005/315 karar sayı ile mahkûmiyet kararı verildiği; hükmün

Bu mahkemelerin yer itibari ile birden çok ili ve onlarca ilçeyi kapsamaması ve iş yoğunlukları göz önüne alındığında dosyaların gidiş gelişi, Yargıtay'da geçen süre, sanık ve müdahillerinin celbi gibi usuli işlemler nazara alındığında sırf bu sebeple davaların uzamasına sebebiyet vermektedir. Bu da mahkemelerin kuruluş amacında belirtilen sebeplerle asıl bakmaları gereken davalara yeteri ihtimamın verilememesini

---

sanıkların müdafileri tarafından süresi içinde temyiz edildiği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca bozma isteğiyle dava dosyasının tebliğname ekinde 14.02.2006 tarihinde Dairemize gönderildiği anlaşıldı. Dosya incelendi, gereği görüldü:

KARAR: I- Sanık İ. müdafii tarafından yasal temyiz süresinden sonra yapılan duruşmalı inceleme isteminin hükmolunan cezanın süresi de nazara alınarak 5320 sayılı Kanun'un 8/1. ve 1412 sayılı CMUK'nun 318. maddesi uyarınca REDDİNE;

II- İncelenen dosya içeriği itibariyle, sanıkların TCK'nun 403/5. maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle açılan kamu davası üzerine Nazilli Ağır Ceza Mahkemesinin 02.10.2003 tarih ve 2003/279-249 sayılı kararı ile sanıklara isnat edilen suçun TCK 403/7-11. maddesi kapsamına girmesi ihtimaline binaen görevsizlik kararı verilmesi nedeniyle İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda sanıkların TCK'nun 403/5- 7, 59/2, 31. maddeleri uyarınca 5'er yıl ağır hapis ve 433.478.000 TL. Ağır para cezası ile cezalandırılmalarına ilişkin 15.07.2004 tarih ve 2003/333 esas, 2004/153 karar sayılı hükmün sanıkların müdafileri tarafından temyizi ile Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 08.03.2005 gün 2005/1967 Esas, 2005/2400 Karar sayılı ilamıyla "Hükmün dayanağını oluşturan tanık anlatımlarını içerir istinabe mahkemesinin 16.03.2004 tarihli duruşma tutanaklarının zabıt kâtibi tarafından imzalanmaması suretiyle CMUK'nun 264. maddesine aykırı davranıldığından" bahisle başka yönleri incelenmeksizin bozulmasından sonra mahkemece bozma ilamı konusunda herhangi bir karar verilmeden ve bozma kararında belirtilen eksiklikler de ikmal edilmeden 01.06.2005 tarih ve 2005/127-154 sayılı kararlar "5190 sayılı Yasa ile kurulan mahkemenin görevinin 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'nun 250. maddesi ile yeniden düzenlenmiş olması ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmeyen uyuşturucu suçlarının mahkemenin görevi kapsamından çıkarıldığından" bahisle görevsizlik kararı verilerek dosyanın Nazilli Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği, bu mahkemece de bozma ilamı gerekleri yerine getirilmeden yapılan yargılama sonucunda sanıkların 5237 sayılı TCK'nun 188/3, 62, 53/1- 2. maddeleri gereğince cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmakla;

1412 sayılı CMUK'nun 394/a maddesinde, uyuşturucu madde ticareti yapmanın topluluk oluşturarak ya da teşekkül halinde işlenmesi durumunda, yargılama görevinin ağır ceza mahkemelerine ait olduğu; 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'nun "Bazı suçlara İlişkin muhakeme" başlıklı 4. bölümünde yer alan 250. maddesinde ise Türk Ceza Kanununda yer alan "Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu" dolayısıyla açılan davaların; Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek ağır ceza mahkemelerinde" görüleceği öngörülmüştür.

Bu hükümlere göre kurulan İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin, İzmir, Antalya, Aydın, Burdur, Denizli, Isparta, Manisa, Muğla ve Uşak illerinde 'Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında' yargılamaya yetkili ve görevli mahkemelerdir.

İddianamedeki sevk ve anlatım ile mahkemenin kabulü ve suç tarihine göre, suçun teşekkül oluşturularak veya toplu halde ya da teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediğinin tartışılmasının sözü edilen mahkemece yapılması gerekir.

Açıklanan durumlar karşısında; delilleri tartışıp eylemi niteleme görevinin 5271 sayılı CMK'nun 250. maddesi uyarınca "Bazı suçlara ilişkin muhakemeye yetkili İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesine" ait olduğu nazara alınarak görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamlı yazılı şekilde mahkûmiyet hükmü kurulması,

SONUÇ: Yasaya aykırı sanıklar müdafilerin temyiz istemleri bu nedenle yerinde görüldüğünden hükmün istem gibi BOZULMASINA 09.05.2006 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

sonuçlamaktadır⁶⁸.

Ayrıca eski Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde dosyalar yetki ve görev uyuşmazlıkları sebebi ile pek çok kez başsavcılıklar arasında gidip gelmiştir. Bu dönemde özellikle soruşturmanın sonuçlanmasından ziyade yetkisizlik ve görevsizlik kararlarının çokluğu göze çarpmaktadır⁶⁹.

Özellikle 250/1-a'da belirtilen örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyarıcı ve uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu açısından uygulamada görev yönünden bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır. 5190 sayılı kanun ile CMK'ya eklenen 394/a maddesinde 765 sayılı TCK 403. maddesinde belirtilen uyuşturucu ve uyarıcı maddenin imal ve ticareti suçunun toplu olarak veya teşekkül halinde işlenmesi durumunda Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin yetkili olacağı belirtilmişti. 765 sayılı TCK'nın 403.maddesinde belirtilen suç yeni kanunumuzda da benzer şekilde 188.maddede düzenlenmiştir. Ancak önceki kanundan farklı olarak yeni kanun "toplu suç veya teşekkül halinde" kavramı yerine "örgüt" kavramını kullanmıştır. Örgüt kavramı teşekkül kavramını karşılarsa da toplu suç kavramından daha farklıdır. Zira yukarıda da belirttiğimiz gibi örgütten bahsedebilmek için suç toplu olarak işlenmesi dışında da şartlar aranmaktadır.

Örgüt kavramının toplu suç kavramından daha dar olması sebebi ile 1412 sayılı CMK döneminde Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinde görülmekte olan bir takım davalar 5271 sayılı CMK döneminde bu mahkemelerin görev alanından çıkmıştır. Bu sebeple bu davalarda örgüt söz konusu değilse artık Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri görevsizlik kararı vererek dosyayı suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine göndermelidir. Ancak çoğunlukla ağır ceza mahkemeleri de örgüt olduğu gerekçesi ile görevsizlik kararı verdiği için bu uyuşmazlığı Yargıtay çözmektedir.

---

⁶⁸Vahit Baltacı, Yeni TCK ve CMK'da Terör suçları ve yargılaması, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, s.314.

⁶⁹Mustafa Yücel, "Devlet Güvenlik Mahkemeleri", Türkiye Noterler Birliği Dergisi, Sayı 83, Ağustos 1994, ss.14-21

Ayrıca bir diğer sorun da bağlantılı suçlar açısından görev ve yetkinin durumudur. Anılan maddelerde belirtilmeyen suçların örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi kendini görevli sayabilir mi? Bağlantı halinde CMK 250 ve devamı maddelerinde ayrık bir durum ön görülmediğinden bu konuda genel hükümlerin uygulanmasında bir sakınca yoktur. Öyleyse söz konusu suç örgüt kapsamında işlenmiş ise veya söz konusu suç örgüte üyelik veya bu mahkemenin görev alanında bulunan suçların kanıtını veya dayanağını oluşturmaktaysa bu suçlarla aralarındaki zorunlu irtibat sebebi ile Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi bakabilir. Ancak eğer böyle bir zorunluluk yoksa görevsizlik kararı verilerek dosya görevli mahkemeye gönderilmelidir⁷⁰.

IV- ÖZEL GÖREVLİ AĞIR CEZA MAHKEMELERİNDE MUHAKEME USULÜ

A-Genel Olarak

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin kuruluş amaçlarından birinin de yargılamanın ihtisaslaşmış hâkimler tarafından hızlı bir şekilde yapılması olduğunu daha önce belirtmiştik. Buna bağlı olarak bu mahkemenin görev alanına giren suçların soruşturma ve kovuşturma usulleri de diğer mahkemelerden farklılık göstermektedir. Bazen yargılamayı hızlandırmak, bazen de ele aldığı suçların niteliği bakımından bu farklılaştırmaya gerek duyulmuştur.

Ancak bu getirilen ayrık düzenlemelerin tamamı ile farklı bir yargılama usulü yarattığını söylemek doğru olmaz. Yargılama usulü genel olarak diğer ceza mahkemeleri ile aynıdır. Yapılan farklı usulü durumlar ise CMK 250 ve devamı maddeleri ile yine Terörle Mücadele Kanunu'nda düzenlenmiştir. Böylelikle Anayasanın 142. maddesi ile paralellik arz etmesi sağlanmıştır. Her ne kadar 2845 Sayılı Kanunun 29. maddesinde özel hükümler saklı kalmak şartıyla, Devlet

⁷⁰“Her mahkemenin ancak madde yönünden yetkili olduğu davalara bakmasının gerekli ve zorunlu olmasına, Özel nitelikli bir ihtisas mahkemesi olan DGM’lerin yargılama yaparak hüküm vereceği suçlar tahdidi olarak sayılmış olup,bağlantı ve usül ekonomisi sebebi ile genişletilmesi mümkün bulunmadığı...”Yargıtay 5 C.D. 2001/4093 E,2001/4234 K.sayılı kararı,Serap Keskin Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Organize Suçlardaki Yetkilerinin İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi,Türkiyede Organize Suçlarla Mücadelenin Avrupa Birliğine Uyum Süreci Çerçevesinde Değerlendirilmesi bildiren tartışmalar,Beta yayınları, İstanbul,2002,s.203.

Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçların soruşturma ve kovuşturmalarında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanacağı hükme bağlanmış ise de, Yeni düzenlemede Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri zaten CMK'da yer aldığı için böyle bir açık göndermeye ihtiyaç duyulmamıştır. Sonuç olarak bu mahkemelerde CMK'nın esas itibariyle uygulanmakta olduğunu, ancak kanunla bir takım hususların farklı düzenlendiğini söyleyebiliriz

B-Soruşturma Usulü

1-Savcılık Teşkilatı

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin faaliyette olduğu dönemde bu mahkemeler nezdinde ayrı bir Devlet Güvenlik Mahkemesi C.Başsavcılığı bulunmaktaydı. Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçları bu C. Başsavcılığında görevli C. Başsavcısı ve C. Savcılarının soruşturma yetkisi bulunmaktaydı. Ancak Devlet Güvenlik Mahkemelerini kaldıran 5190 sayılı kanunda veya halen yürürlükte olan CMK'da ayrı bir savcılık teşkilatının kurulacağı düzenlenmemiştir.

Her ne kadar ayrı bir Savcılık teşkilatı öngörülmemiş ise de bu tip suçların soruşturmasını her savcı yerine getiremeyecektir. Şöyle ki, Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlar ile ilgili olarak soruşturma yapacak C. Savcılarını CMK 251. maddesinde özel olarak belirtilmiştir. Buna göre bu mahkemelerin görev alanına giren suçların soruşturulmasında yetkili olan savcı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca özel olarak görevlendirilmiş savcıdır. HSYK her ne kadar kanunda belirtilmemiş ise de, Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin kurulacağı yerleri ve yargı yetkisini belirleyen kararında bu mahkemelerin bulunduğu illerdeki birer C. Başsavcı vekilini sayılan suç ve davalara bakmakla görevlendirmiştir.

CMK 251/1. maddesinde özel olarak görevlendirilen bu savcılarının soruşturmayı bizzat yapacağı düzenlenmiştir. Aslında CMK 160. maddede de suç işlendiği izlenimini alan C. Savcısının işin esasını araştırmaya koyması zaten düzenlenmiştir. C. Savcısı bu araştırmayı kendisi doğrudan doğruya yapabileceği gibi, emrindeki kolluk görevlilerine de yaptırabilir. Ancak Özel Görevli Ağır Ceza

Mahkemeleri açısından “soruşturmanın bizzat C. Savcısı tarafından” yürütüleceği hükmü getirilmesi bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Zira “Savcının bizzat yapmadığı” işlemlerin durumu ne olacaktır? Kolluğun yaptığı işlemlerin geçerliliği mümkün müdür? Kanunun bizzat C.Savcısının soruşturmayı yapacağını belirtmesine rağmen, bu işin C.Savcılarınca yapılmayıp kolluğa yaptırılması sebebi ile soruşturma işlemlerinin usul ve kanuna uygun olmadığını savunan görüşler de mevcuttur⁷¹.

Aslında benzer bir düzenleme 2845 sayılı kanunun 10.maddesinde de yer almıştı. Bu kanunun 08/05/1985 tarih ve 3200 sayılı kanun ile değişmeden önceki halinde “hazırlık soruşturması savcı veya savcı yardımcıları tarafından bizzat yapılır” ifadesi yer almaktaydı. Ancak bu 3200 sayılı kanun değişiklikleri ile “bizzat “ifadesi kaldırılmıştır. Ayrıca 3200 sayılı kanun ile Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlarda CMUK 154 ve 156.maddelerinin hükümlerinin saklı olacağı düzenlenmişti. Fakat bu kez de bu değişiklik soruşturma yetkisinin savcılıktan alınıp kolluğa verildiği iddiasını doğurmuş ve Anayasaya aykırılığı tartışılmıştır

Görüldüğü gibi soruşturmanın bizzat C.Savcılığı tarafından yapılacağı ifadesi yer aldığı da olmadığı da sorun olmuştur. Kanaatimizce CMK 251/1. maddede yer alan “bizzat” kelimesi gereksiz olmuştur. Gerçekten de teknik bilgi gerektiren bir takım işlemleri C.Savcısının yapması zaten beklenemez. Bu sebeple kaldırılması yerinde olabilir. Zira bizzat ifadesinin kaldırılması soruşturmanın kolluk tarafından yapılacağı anlamına gelmez. Çünkü kolluk zaten soruşturmayı C. Savcısının emir ve talimatları ile yapmaktadır.

Ayrıca bu mahkemeler kapsamında görev alan C. Savcıları her ne kadar kamuoyunda “süper yetkili savcı” “süper savcı” v.s. gibi medyatik sıfatlar ile anılmakta ise de, esasen CMK 251. maddesinde sayılan bir kaç istisnai hüküm dışında CMK’ da belirtilen genel yetkili C.Savcılar ile aynı yetkilere sahiptirler⁷².

---

⁷¹Ömer Faruk Eminağaoğlu,“Polis Savcıdan Değil,Savcı Polisten Talepte Bulunabilir”,Güncel Hukuk, 3-63 Mart 2009, s.21.

⁷² Aslında bu duruma özel yetkili savcıların atanma ve görevden alınmaları yönünden sahip olduğu farklılık ve bunların diğer dava işlerde görevlendirilememesi ve bu nedenle ayrı bir statünün yaratılmasının neden olduğu düşünülebilir.

Bu C. Savcılarını C. Başsavcılığınca CMK 250. madde kapsamındaki suçlarla ilgili davalara bakan ağır ceza mahkemelerinden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez. Normalde İl Cumhuriyet Başsavcısının o yerde çalışan savcılar arasında işbölümünü düzenleme hakkı var ise de, İl Cumhuriyet Başsavcısı HSYK tarafından yetkilendirilen savcılarının bu yetkisi ile ilgili tasarruflarda bulunamaz; diğer mahkemelere veya işlere bakması için görevlendiremez. Ancak bu Özel Yetkili C. Savcılarını arasında ayrı bir iş bölümü yapmasına engel değildir. Yani Özel Yetkili C. Savcısının yürüttüğü bir soruşturma dosyasını bu savcıdan alıp yine HSYK tarafından görevlendirilen başka bir savcıya tevzii edebilir ya da Özel Yetkili C. Savcısının yürüttüğü tüm soruşturma dosyalarını alarak bu savcıyı duruşmalara çıkmak üzere mahkemede görevlendirebilir. Ancak gözden kaçmamalıdır ki görevlendireceği mahkeme sadece Özel Görevli Ağır Ceza mahkemesi olabilir.

Özel yetkili C.Savcılarının görevden alınmaları hususunda açık bir düzenleme bulunmasa da, yetki ve usulde paralellik ilkesi gereğince HSYK tarafından atanan bu savcılarının yeni bu kurul tarafından yetkilerinin kaldırılmasında usul ve kanuna aykırılık bulunmamaktadır. Ancak kurulun bu yetkiyi kullanırken tamamen sınırsız olmadığı Anayasanın 138. maddesi başta olmak üzere temel Anayasal ilkeler ile sınırlı olduğu unutulmamalıdır.

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin bulunduğu yer dışında işlenmiş suçlarda ise özel yetkili savcılar buldukları yer dışına çıkarak soruşturmayı bizzat yapabilirler. Ayrıca isterlerse suçun işlendiği yer C. Savcısından da soruşturmanın yapılmasını isteyebilirler. Kanaatimce Özel Yetkili C. Savcılarının genel yetkili C. Savcılarından üstün olduğu ve onları soruşturma yapma talimatı verdikleri gibi bir sonuç çıkardığı için bu cümlenin düzenlenişi yerinde olmamıştır. Zira burada anlatılmak istenen savcılar arasındaki istinabedir. Aynı düzenleme Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda da bulunmaktaydı. Buna göre o dönemde anılan kapsamında bir suç işlendiğinde Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı soruşturmayı bizzat yapabileceği gibi o yer savcısından da isteyebilirdi.

Her iki dönemde de unutulmaması gereken husus, suçun işlendiği yer C. Savcılarının yetkilerinin soruşturmayı yürütmekle sınırlı olduğu iddianame yetkisinin Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi savcısına ait olduğudur. Uygulamada da bu durumda suçun işlendiği yer savcısı fezleke düzenleyerek görevli ve yetkili savcıya göndermekte, iddianame özel görevli savcı tarafından düzenlenmektedir.

Askeri alanda işlenmiş olan suçlar açısından da Özel Yetkili C. Savcılarının soruşturmayı yürütmeyi o yer askeri savcısından isteyebileceği belirtilmiştir. Ancak hemen belirtelim ki, öncelikle suçun askeri yargının mı, yoksa Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin mi görev alanına girdiği belirlenmelidir. Zira Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi'nin görev alanına girmiyorsa bu durumda özel yetkili C.Savcılarının da bir yetkisinden söz edilemez. Ancak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi kapsamında bir suç söz konusu ise askeri savcılıktan yardım isteyebileceği gibi uygulamada da örnekleri görüldüğü gibi bizzat gidip soruşturma işlemlerini de yapabilir. Türk Silahlı Kuvvetleri kıt'a, karargâh ve kurumlarından istemde bulunulması hâlinde istem, yetkili amirlikçe değerlendirilerek yerine getirilebilir.

CMK 250. maddede belirtilen suçlar nedeniyle C. Savcıları, soruşturmanın gerekli kılması halinde geçici olarak, bu mahkemelerin yargı çevresi içindeki genel ve özel bütçeli idarelere, kamu iktisadi teşebbüslerine, il özel idarelerine ve belediyelere ait bina, araç, gereç ve personelden yararlanmak için istemde bulunabilirler.

Burada Özel yetkili Savcılar tarafından verilen takipsizlik kararına itiraz usulüne de değinmek gerekir. HSYK 01/07/2004 günlü kararı ile mahkemelerin itirazı kabil kararlarına bakacak mahkemeyi belirlemesine rağmen savcıların kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlarına karşı itiraza bakacak yerleri saymamıştır. Dolayısı ile bu durumda CMK 172 ve devamı maddelerince belirtilen genel hükümlerin uygulanması gerekir. Buna göre İzmir'de HSYK tarafından CMK 250. maddede belirtilen suçlara bakmakla görevlendirilen C. Savcısının verdiği takipsizlik kararını Karşıyaka Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığının incelemesinde bir engel yoktur.

2- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Görevine Giren Suçlarda Bazı Yönlerden Soruşturmanın Özellikleri

a-Doğrudan Takibat Yapılması

Bilindiği gibi bazı sıfatlara haiz şahısların bazı suçlarının soruşturulması izin şartına bağlanmış olabilir. Bizim hukukumuz açısından bunun en tipik örneği memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmasıdır. Bu husus 4483 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 1. maddesinde ise amaç, memurlar ve diğer görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemek olarak belirtilmiştir.

Özel Yetkili C. Savcılarını diğer savcılardan ayıran özelliklerin başında CMK 250/1. maddede belirtilen suçları işleyen kişileri bu suçları görevi sırasında veya görevi başında işlemiş olsa dahi doğrudan soruşturma yapma yetkisi gelmektedir. Yani bir kamu görevlisi, ister görevi sırasında, ister görevi sırasında bir suç işlemiş olsun bu kişinin yargılanması için herhangi bir izin prosedürü izlenmeyecek doğrudan soruşturma yapılabilecektir. Örneğin Yüksek Öğrenim Kanunu'na tâbi olan kişinin CMK 250. madde kapsamında bir suç işlemesi halinde kanundaki prosedür beklenmeyecek doğrudan soruşturma yapılabilecektir.

Ancak şüphelinin milletvekili olması durumunda Anayasanın 83. maddesindeki dokunulmazlığa dair hükümler uygulanacaktır. Yani milletvekili ancak bu maddedeki şartları taşıyorsa doğrudan soruşturma yapılabilecektir. Buna göre ister seçimden önce ister seçimden sonra işlesin bir milletvekili meclis kararı olmadıkça tutulamaz sorguya çekilemez tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ancak ağır cezayı gerektiren bir suçüstü hali var ise veya soruşturmaya milletvekili olmadan önce başlanılmış ise Anayasanın 14. maddesi hükmündeki durumlar var ise yargılanabilirler. Anayasanın 14. maddesi ise temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılması ile ilgili olup buna göre "Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan

faaliyetler biçiminde kullanılmaz. Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.” Bu hüküm karşısında özellikle terör suçları açısından milletvekillerinin işlediği suçlar Anayasanın 83.maddesi kapsamında kalmadığından Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanmaları mümkündür⁷³.

b-Yakalama ve Gözaltı Yönünden

Gözaltı süreleri CMK 91/1 ve 91/4’de düzenlenmiştir. Buna göre gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre oniki saatten fazla olamaz. Ancak bu süre toplu suçlarda Cumhuriyet Savcısı tarafından her seferinde 1 günü geçmemek üzere 3 gün süre ile yazılı emir vermek sureti ile uzatılabilir.

Ancak belirtilen bu genel kuralın CMK 250. maddede belirtilen suçlar yönünden istisnası mevcuttur. CMK 251/5. maddeye göre bu suçları işlediği şüphesi ile yakalan kişi için 24 saatlik süre 48 saat olarak uygulanacaktır. 12 saatlik yol süresinde ise herhangi bir değişiklik yoktur. 48 saatlik süreye dâhil olmayan bu yol süresi suç CMK 250. madde kapsamında kalsa dahi uzamaz.

Toplu olarak işlenen suçlarda ise suçun 250. madde kapsamında olması gözaltı süresini otomatik olarak uzatmaz. Suçun 250. madde kapsamında kalmasının yanı sıra Anayasanın 120. maddesi gereğince olağanüstü hâl ilân edilen bölgelerde yakalanan kişilerden olmaları gerekmektedir. Bu halde m. 91/3’te dört gün olarak belirlenen süre, Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararıyla yedi güne kadar uzatılabilir. Hâkim, karar vermeden önce yakalanan veya tutuklanan kişiyi dinler.

---

⁷³“Samğın yurtdışında yayın yapan bir televizyonun canlı yayına telefonla bağlanarak silahlı terör örgütünün ve kurucusunun propagandasını yapma şeklinde gerçekleşen eylemi 3713 sayılı terörle mücadele yasasının 7/2.maddesinde belirtilen suçu oluşturur.Bu suç niteliği itibari ile Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmaya yönelik olduğundan yasama dokunulmazlığı kapsamına girmez.” Yargıtay 9.Ceza Dairesi 2007/9370 E.N 2008/617 K.Sayıli karar ,Uyap Mevzuat Programı

Hakimin burada kişiyi dinlememe gibi bir takdir hakkı kullanması söz konusu değildir. Mutlaka dinleyip sonucuna göre karar vermesi gerekir.

Gözaltı süreleri Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da diğer suçlardan farklı olarak düzenlenmişti. Kanunun yürürlükte kaldığı süre boyunca uygulama açısından en çok tartışılan ve farklılık yaratan husus gözaltı sürelerinin normal adli yargılama aşamasından uzun düzenlenmesiydi. Özellikle Kanunun ilk yürürlüğe girdiği zaman gözaltı sürelerinin oldukça uzun olduğu gözlenmektedir. Ancak daha sonra yapılan kanun değişiklikleri ile bu sürenin oldukça kısaltıldığını görmekteyiz.

2845 sayılı kanun yürürlüğe girdiğinde; 1412 sayılı CMUK' da gözaltı süresi bireysel suçlarda yol süresi hariç 24 saat iken, toplu suçlarda sanık sayısının çokluğu, delil durumu, suçun niteliği gibi sebeplerle 15 güne kadar çıkabilmekteydi. Ancak toplu suçlarda 15 güne kadar tutmak için C. Savcısı veya Sulh Hâkiminin izni gerekmektedir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi kapsamına giren suçlarda ise bu süreler 2845 sayılı kanunun 16. maddesinde düzenlenmişti. Buna göre bireysel olarak işlenen suçlarda bu süre 48 saat toplu suçlarda ise 15 güne kadardır. Bireysel suçlar için 2 katına kadar çıkan süre farkı toplu suçlar için öngörülmemiştir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus Devlet Güvenlik Mahkemesi kapsamına giren suçlarda 15 günlük süre için hâkim veya savcı kararı alınması gerekliliğinin düzenlenmemiş olmasıdır. Yani Devlet Güvenlik Mahkemesi kapsamında bir suç toplu olarak işlenmiş ise 15 güne kadar nezarete tutulabilirdi.

1961 Anayasası döneminde Devlet Güvenlik Mahkemelerini ilk kuran kanunda da benzer uzunlukta bir süre düzenlenmiş, bu dönemde Anayasa Mahkemesi'ne müracaat edilmesine rağmen mahkeme bu süreyi Anayasa'ya aykırı bulmamıştır⁷⁴. Aslında günümüzde bu süreler uzun gözükse de 1982 Anayasasının 19. maddesi de toplu suçlarda mahkemeye 15 gün içerisinde çıkarılmayı düzenlemiş, ancak bu sürenin uzatımı için hâkim kararından bahsetmemiştir. Böylece maddenin

---

⁷⁴ 1973 E.1975/87 K. , 15/4/1975 tarihli karar Any .Dergisi ,Sayı 13,s.403.

Anayasaya aykırı olması da söz konusu olmamıştır.

Ancak gerek ceza usul hukuku alanındaki gelişmeler gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları doğrultusunda, yakalananların bir an önce mahkemeye çıkarılmasının sağlanılmasına çalışılmıştır⁷⁵. Bunun sonucu olarak da kanun yürürlükten kalktığı zaman gözaltı süresi bireysel suçlarda yine 48 saat iken, toplu suçlarda bu sürenin ancak savcı kararı ile 4 güne kadar uzatılabileceği şeklinde değişikliğe gidilmiştir. Yani kanunun yürürlükten kalkan hali ile halen uygulanan hali aynıdır.

Kanımızca da yapısı gereği çok failli olmaya müsait Devlet Güvenlik Mahkemesi kapsamındaki suçlarda kişinin mahkeme veya savcı görmeden 15 gün tutulması durumunun ortadan kaldırılması yerinde olmuştur. Hatta o dönem pek çok ilimizde Olağanüstü hal uygulamasının bulunması ve OHAL ilan edilen yerlerde sürelerin 2 kat uygulanacağı düşünülürse kısılmasının isabetli olduğu daha net ortaya çıkmaktadır.

Ancak Günümüzdeki haliyle bile fazla olduğu eleştirilebilir. Zira tek başına suç işlemesi halinde neden bu sürenin daha fazla olduğunun bir izahı yoktur. Suçu işledikten sonra tüm faillerin aynı sıfatlarla yargılanması yapıldığına göre suç işlendikten sonra usul hükümleri açısından ayrılmaları yerine maddi ceza hukukunda yani ceza genel hukuku alanında ayrılmaya gidilmesi daha yerinde olabilirdi. Örneğin cezaların alt ve üst sınırları arasındaki makas açılabilir, etkin pişmanlığa daha fazla indirim yapılması sağlanabilirdi⁷⁶.

c-Tutuklulukta Geçen Süre

Tutukluluk bir koruma tedbiri olup bir takım şartlara tâbidir. Tutukluluk halinde ortada suçun sübutu ile ilgili bir tespit yapılmadığı için bu tedbirin ucu açık olması kişi hak ve hürriyetlerine ve masumluk karinesine aykırılık teşkil edebilir. Bu

---

⁷⁵ AİHM Çoban&Türkiye Davasında 7 günlük gözaltı süresini uzun bulmuş,bunun makul sınırları aştığını belirterek Türkiye'yi tazminata mahkum etmiştir.(Başvuru No:48069/99 , Karar Tarihi: 21/02/2010) Brogan ve Diğerleri&Birleşik Krallık hakkındaki kararında ise bu sürenin en fazla 4 gün 6 saat olmasını öngörmüştür.(Uyap Mevzuat Programı)

⁷⁶Muharrem Özen, Mustafa Özen, Terör Suçlarında Soruşturma Aşamasında Müdafî ve Şüpheli ilişkileri, Terazi Hukuk Dergisi, Yıl:3, S:25, s.92

sebeple tutuklulukta geçecek süre kanun tarafından düzenlenmiştir.

Her ne kadar 5271 sayılı CMK 01/06/2005 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş ise de, 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 12. maddesinde CMK m. 102'nin, aynı Kanunun 250/1-c maddesinde yazılı suçlar ile ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından, *31 Aralık 2010* tarihinde yürürlüğe gireceği ve bu süre zarfında 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 110 uncu maddesinin uygulanmasına devam olunacağı düzenlenmiştir.

Dolayısı ile hali hazırda tutukluluk süreleri Ağır Ceza Mahkemelerinin görev alanına girmeyen suçlar için 5271 sayılı CMK 102/1. maddesi gereğince bir sene olup 6 aya kadar uzatılabilir. Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren bir kısım suçlar ise eski kanuna tâbi olduğundan suçun üst sınırına göre yapılan ayırım halen devam etmektedir buna göre; Soruşturmanın veya yargılamanın özel zorluğu veya geniş kapsamlı olması sebebiyle yukarıda belirtilen sürelerin sonunda kamu davası açılmamış veya hüküm tesis edilememiş ise, soruşturma konusu fiilin kanunda belirtilen cezasının alt sınırı yedi seneye kadar hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlarda tutuklama kararı kaldırılır. Yedi sene ve daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezaları gerektiren suçlarda tutuklama sebebine, delillerin durumuna ve sanığın şahsi hallerine göre tutukluluk halinin devamına veya sona erdirilmesine veya uygun görülecek nakdi kefaleti vermesi şartıyla sanığın tahliyesine karar verilebilir.

31 Aralık 2010'dan sonra ise ağır cezalı suçlar için tutukluluk süresi 2 yıl olup bir yılı geçmemek üzere uzatılabileceği; ancak uzatma sürelerinin toplam 3 yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Bu süre de eklendiğinde azami tutukluluk süresi 5 yıl olmaktadır. CMK 251. maddede ise Özel Görevli ağır ceza Mahkemesinin kapsamına giren bir takım suçlarda tutukluluk süresinin 2 katı kadar uygulanabileceği düzenlendiğinden, CMK 102. maddesi tamamen yürürlüğe girdiğinde bu suçlar için tutukluluk süresi azami 10 yıl olacaktır. Tutukluluğun bir ceza değil, tedbir oluşu göz önüne alındığında bu sürelerin uzunluğu eleştirilmeye müsaittir.

d-Kolluğun Durumu

CMK 250. madde kapsamına giren suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmalarda kolluk; soruşturma ve kovuşturma sebebiyle şüpheli veya sanığı, tanığı, bilirkişiyi ve suçtan zarar gören şahsı, ağır ceza mahkemesi veya başkanının, C. Savcısının, mahkeme naibinin veya istinabe olunan hâkimin emirleriyle belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulundurmaya mecburdur. Bu düzenleme ile kolluk görevlilerine sayılan kişilerin bulundurulmaları hususunda sorumluluk yüklenmiştir.

Ancak soruşturma evresinin yetkilisi C. Savcısı olduğundan soruşturma evresinde kolluğun bu yetkisini kendisine emir olmadan kullanması beklenemez. Dolayısı ile yine emri veren makamın huzurunda hazır bulunduracaklardır. Genel yetkiye göre zorla getirilme kararı verilmesi için ilk önce usulüne uygun tebligat yapılması gerekirken 250. maddedeki suçlar için bu prosedürün uygulanmasına gerek kalmadan emri veren makamın huzurunda hazır bulundurma yetki ve görevi kolluğa verilmiştir.

Ancak bu düzenleme kişi hak ve hürriyetlerini sınırlama yönünden eleştirilmektedir. Şöyle ki, Anayasamızda temel ilke mahkeme veya hâkim kararı olmadan bir kişinin hürriyetinden yoksun bırakılamayacağı yönündedir. Tutuklama yalnızca hâkim tarafından verilebilirken; yakalamanın hâkim tarafından verilmesi esas, diğer haller ise istisnadır. Bu sebeple CMK 250/6. maddede bulunan “250 nci Madde kapsamına giren suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmalarda kolluk; soruşturma ve kovuşturma sebebiyle şüpheli veya sanığı, tanığı, bilirkişiyi ve suçtan zarar gören şahsı, ağır ceza mahkemesi veya başkanının, Cumhuriyet savcısının, mahkeme naibinin veya istinabe olunan hâkimin emirleriyle belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulundurmaya mecburdur“ hükmü bu temel ilke ile çelişmektedir.

Bir an için bu tip suçlarda şüphelilere veya sanıklara ulaşmanın zorluğu veya davet usulünün sonuç vermesinin hayatın olağan akışına uymadığı gerekçesi ile bu hükmün yerinde olduğu düşünülse dahi kapsamı çok geniştir. Tanık, hatta suçtan zarar gören dahi davet edilmeksizin zorla getirilebilecektir. Kaldı ki sanık veya şüpheli açısından da yerinde bir düzenleme değildir. Kendiliğinden gelip

gelmeyeceği belli olmayan şahıs için, böyle bir davet imkânı tanımadan kaçacağını öngörmek masumiyet karinesi ile de çelişmektedir⁷⁷.

Ayrıca Önceki Devlet Güvenlik Mahkemesi döneminde kolluğun Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı veya hâkimi veya mahkeme tarafından verilen emirleri öncelikle yerine getireceği düzenlenmişken şuan ki Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesi hâkimi veya savcısından gelen talimatlar için böyle bir öncelik bulunmamaktadır.

C-Kovuşturma Usulü

1. Duruşma Usulü

Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin kovuşturmaya yönelik hükümleri CMK 252.maddede düzenlenmiştir. Burada belirtilen düzenlemeler istisnai nitelikte olup herhangi bir ayırık durumun belirtilmediği durumlarda CMK'nın kovuşturmayı düzenleyen genel hükümleri burada da geçerlidir. Ancak özellikle duruşmaların hızlı yapılması amacı ile bir takım istisnalar getirilmiştir.

- Yargılamanın daha hızlı olabilmesi için bu davalarda esas hakkındaki iddiasını bildirmek için Cumhuriyet savcısına, katılan veya vekiline; iddialara karşı savunmasını yapmak için sanık veya müdafisine makul bir süre verilir. Bu süre, savunma hakkının sınırlanması anlamına geleceği durumlarda resen uzatılabilir (CMK m. 252/1-4). Önceki Devlet Güvenlik Mahkemelerinde bu süre 15 gün olarak açıkça belirtilmişti. Ancak yeni düzenlemede bu süre makul süre olarak belirtilmiştir. Aslında üst sınır konulmaması yerinde olmuştur. Uygulamada bu tür davaların klasörlerce belgelerden oluştuğu göz önüne alındığında bir üst sınır koymak hak kısıtlayıcı nitelikte olabilir. Mahkemelerin verdiği bu süre uzatılabilir. Ancak bu sadece savunma hakkını kısıtlayıcı durumlarda uzatılmasını öngördüğünden örneğin mütalaanın hazırlanması için sürenin uzatılması mümkün değildir.

---

⁷⁷ Uygulamada da bu zorla getirme usulü sorun çıkarmaktadır. Şöyle ki; istenen gün ve saatte hazır bulundurmamak için şahsı ne kadar süre önceden temin edilebileceği net değildir. Belirlenen saatte şahsı temine gitmek çoğu zaman istenen sonucu sağlayamayacaktır. Zorla getirme kararı gözaltı yetkisi vermediğinden önceden alınmasında ise kişi hak ve hürriyetleri yönünden sakınca bulunmaktadır.

- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri CMK 250.maddesinde belirtilen suçların da nitelikleri göz önüne alındığında genellikle birden çok sanıklı davalara bakmaktadır. Bu sanıkların sayıları zaman zaman yüzlerce kişiyi bulmaktadır. Hal böyleyken tüm sanıkların tüm duruşmalarda bulunması fiilen mahkemeyi çalışamaz hale getirebilir. Bu sebeple sanıkların kendileri ile ilgileri bulunmayan oturumlarda bulunmamasına mahkeme karar verebilir. Ancak bu şahısları etkileyen bir husus var ise buna ilişkin işlemler katılmayana bildirilir. Her ne kadar daha sonra katılmayana bildirileceği öngörülmüş ise o sırada duruşmada bulunmadığı için soru sorma hakkı gibi bir takım haklarını kullanamayacaktır. Ayrıca nelerin bu şahısları etkileyecek hal olup olmadığı da belli değildir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde de fiziki yetersizlikler sebebi ile yargılamanın sağlıklı bir şekilde yapılamamasının önüne geçmek için ise davaların duruşmalarının, ilgili oturumla ilgisi olmayanların yokluğunda da yapılabileceği ve mahkemenin, gerekli görmesi halinde duruşmayı başka yere taşıyabileceği düzenlenmişti. Ancak Devlet Güvenlik Mahkemelerinde bu durumun uygulanması için sanık sayısının 200'ü geçmesi gerekmektedir.

Bu yukarıda sayılanlar halen Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin duruşmalarının görülmesi yönünden farklılıkları ifade eder. Bunun yanı sıra duruşma usulü ile ilgili bazı düzenlemeler Devlet Güvenlik Mahkemesinde yer alırken Yeni CMK'ya alınmamıştır

Bunlara bakacak olursak;

- Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde duruşmalarda İddianame özetlenerek okunabilirdi. Özellikle çok faili ve birden çok olayı içine alan dosyalarda bazen yüzlerce sayfa iddianame hazırlanabildiğinden ve sanıklara daha önce iddianame tebliği edilmiş olduğundan tüm metnin okunması yerine özetlenmesi zaman kazanmak açısından yerinde olmuştur. Ancak hali hâlihazır Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinde böyle bir istisna bulunmadığından iddianame tam ve baştan sona okunmak zorundadır. Hatta bunun yapılmamış olması başka hiçbir sebebe bakmaksızın kesin bozma sebebidir.

- Ayrıca Eski kanun döneminde Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde Naip hâkim tayin edebilmek için o zaman ki CMUK 216'da belirtilen Hastalık maluliyet meskenin uzak olması gibi şartlar aranmaksızın tanık ve bilirkişiler naip hâkim marifeti ile dinlenebilirdi. Oysa bugün Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinde istinabe açısından ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır.

- Yine Eski Devlet Güvenlik Mahkemesi Döneminde yargılamanın hızlı yürümesi için davaların 30 günden fazla ertelenmemesi prensibi getirilmiştir. Ancak yürürlükte olduğu süre boyunca iş yoğunluğu ve mahkeme sayısının yetersizliği sebebi ile pek fazla tatbik imkânı bulamamıştı. Günümüzde ise böyle bir süre öngörülmemiştir. Fakat tutuklu dosyalarda her halükarda tutukluluk kararı 30'ar günlük sürede incelenmelidir. Sürenin düzenlenmemesinin davaların ara verilmeden görülmesi amacından kaynaklandığı düşünülebilir (CMK 190)

- Yine Devlet Güvenlik Mahkemesi döneminde Duruşma safahatı teknik araçlar ile tespit edilebileceği düzenlenmiş ise de yeni kanunda Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri için böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bu böyle bir tespitin artık yapılamayacak olmasından değil tam tersine CMK'da ister Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin, ister diğer mahkemelerin görev alanına girsin tüm duruşmaların teknik araçlarla kayıt edilmesi mümkün olduğundan kaynaklanmaktadır. Bunlar daha sonra zabıt kâtipleri tarafından tutanağa aktarılacaktır (CMK m.219)

Ayrıca burada eski kanun dönemindeki hâkimin reddi hususuna da değinmek gerekir. Aslında genel olarak hâkimin reddi sebepleri yönünden Devlet Güvenlik Mahkemelerinin hâkimleri de CMK'ya tâbidir. Yani reddi hâkim sebepleri ve usulü genel olarak aynıdır. Farklılık ise inceleme bakımından reddi istenen hâkimin de bu incelemeye katılabilmesinden ve bu husus da verilen kararın ancak hükümlerle birlikte temyizinin kabil olmasından kaynaklanmaktadır.

Kuşkusuz sanığın adil olmadığını düşündüğü hâkim tarafından yargılanmamayı isteme hakkı bulunmalıdır. Bu sebeple reddi hâkim Devlet Güvenlik Mahkemeleri için de geçerlidir. Normal ceza yargılamamız da hâkimin reddi talep

edilmiş ise hâkim bu konudaki inceleme ve karara katılamaz. Ayrıca inceleme sonucunda ret talebi kabul edilmezse acele itiraz yolu da mümkündür. Ancak kanunda sınırlı sayılan sebeplerin varlığı halinde reddi istenen hâkimin de inceleme ve karara katılması ve kararın esas hükümle temyizi kabul edilmiştir. Buna göre

- Ret isteminin zamanında yapılmamış olması
- Ret sebebi veya inandırıcı delil gösterilmeden yapılması
- Ret isteminin duruşmayı uzatmak için yapıldığı anlaşılması halinde

Ret talebi toplu mahkemelerde ret istenilen hâkimin heyete katılması ile tek hâkimli mahkemelerde ise reddi istenen hâkimin kendisi tarafından değerlendirilir. Bu taleplerin reddi ise ancak esas hüküm ile temyiz edilebilir.

Oysa Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yukarıdaki şartlar oluşmasa dahi reddi istenen hâkim de müzakerelere ve karara katılabilmekteydi. Ayrıca genel mahkemelerden farklı olarak reddi hâkim talebinin reddi halinde bu karar ancak esas hükümle temyiz edilebilir.

Kuşkusuz bu durum bir takım tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Özellikle Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasına karşı olan kesim reddi istenen hâkimin de kendi ret isteminin değerlendirileceği heyette yer almasının kabul edilemez olduğunu belirtmektedir. Kanun koyucu ise bu mahkemelerin sadece belli yerlerde kurulmuş olması, eğer toplu ret olması halinde inceleyecek heyetin teşekkül edemeyeceği, çok sanıklı suçlarda suiistimale açık olabileceği sebebi ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinde reddi hâkim taleplerini inceleyecek heyete reddi istenen hâkimlerin de katılabileceğini öngörmüştür.

Kanımca Devlet Güvenlik Mahkemeleri yönünden böyle bir ayrıma gidilmesi yerinde olmamıştır. Sanık hâkimin tarafsızlığından ve adil olmamasından bahisle ret talebinde bulunmuşken ret talebini de yine aynı hâkimin değerlendirmesi mahkemenin verdiği kararlar doğru dahi olsa tarafsızlığı hakkında şüphe yaratacaktır. Kaldı ki kanun koyucu suiistimal edilerek davanın uzamasına ve mahkemeler

arasında defalarca gönderilmesini CMK 29/a maddesine getirdiği benzer bir düzenleme ile engelleyebilir. CMK da istisna olarak bulunan bir hükmün Devlet Güvenlik Mahkemelerinde kural haline getirilmemesi daha yerinde olurdu⁷⁸.

Ancak uygulamada ilginç bir şekilde Ret incelemesi hakkındaki bu hükmün Yargıtay tarafından dikkate alınmadığı görülmektedir. 2845 sayılı kanunun 26.maddesinde özel olarak düzenlendiği ve özel düzenlemenin önceliği olduğunun belirtilmesine rağmen reddi istenen Ankara 4.Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin üyelerinin verdiği çekinme kararını CMUK 29/a da belirtilen haller olmadığı halde reddi istenen üyelerin değerlendirmesi sebebi ile bozmuştur. Oysa Devlet Güvenlik Mahkemelerinde hâkimlerin bu yetkisi bulunmaktadır⁷⁹.

Günümüzde yerinde olarak bu yanıltan dönülmüş ret istemi hususunda bir farklılık kalmamıştır.

2-Duruşma Disiplini

Duruşmaların yürüyüşü ve disiplini Ceza Muhakemesi ve Hukuk usulünde ayrı ayrı düzenlenmiştir. CMK'nın 203-205. maddeleri arasında duruşmaların düzen ve disiplini hükümleri zaten yer almaktadır.

Ancak 252. maddenin 1.fıkrası f bendinde duruşmanın disiplini de ayrıca düzenlenmiştir. Bu hükümlerin bir kısmı 1402 sayılı Sıkıyönetim kanuna benzemekle beraber; bir kısmı da CMK ve HUMK ile de paraleldir. Bu hükümlere bakacak olursak;

- Mahkeme başkanı, duruşmanın düzenini bozan sanığı veya müdafii o günkü oturumun tamamına çıkmamak üzere, duruşma salonundan çıkartabilmektedir. Bu hüküm esasen duruşmaların disiplinini düzenleyen CMK 203.maddesi ile de benzeşmektedir. Hatta oradaki düzenlemede sanık veya müdafii ile kısıtlı kalmamış "kişi" tabirini kullanarak yargılamanın tüm süjelerini kapsama almıştır. Dolayısı ile

---

⁷⁸ Başkan ve üyelerin reddi talep edildiği halde söz ret talep edilenin iştiraki olmadan incelenmesi ancak heyet oluşmaması halinde talebin sayısı büyük DGM tarafından, o yoksa ağır ceza mahkemesi tarafından incelenebileceği yönündeki görüş için bkz K.Keskin,s.94.

⁷⁹ Y.5.CD 1985/5414/5313 sayılı 4.6.1985 tarihili kararı

zaten tüm CMK yargılamalarında uygulanma kabiliyeti olan bu durumun burada ayrıca sayılmasına gerek bulunmamaktadır.

- Düzeni bozmaları sebebi ile duruşma salonundan çıkartılmalarına karar verilen sanık veya müdafinin, sonra gelen oturumda da duruşmayı önemli ölçüde aksatacak davranışlara devam edecekleri anlaşılırsa ve hazır bulunmaları gerekli görülmezse, yokluklarında duruşmaya devam olunmasına mahkemece karar verilebilir. Bu karar, esasa ilişkin iddia ve savunmanın yapılmasına engel olacak biçimde uygulanamaz ve sanığın kendisini başka bir müdafî ile temsil ettirmesine izin verilir. Burada sanığın dışarı çıkarılmasını düzenleyen CMK 204.maddedekine benzer bir düzenleme öngörülmekle birlikte müdafî ile ilgili ayrı bir hal yaratılmış izlenimi vermektedir. Zira 204.maddeye göre duruşma salonundan çıkarılan sanığın yokluğunda duruşmaya devam edilecekse mahkemenin barodan müdafî görevlendirilmesi istenmesi düzenlenmiş iken 252/1.f'de başka bir müdafî görevlendirilmesinden bahsederek müdafî görevlendirilmesini isteme durumunu sanığın bir müdafisinin olması şartına bağlamıştır.

- Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafîin bundan sonraki oturumlarda da duruşmanın düzenini bozmakta ısrar etmeleri hâlinde, bir daha aynı dava ile ilgili oturumların tamamına veya bir kısmına katılmamalarına da karar verilebilir. Bu hüküm müdafî hakkında uygulandığı takdirde, durum ilgili baroya bildirilir. Bu halde de sanığın kendisini başka bir müdafî ile temsil ettirmesi için uygun bir süre verilir. Oturumların bir kısmına ya da tamamına katılmamasına karar verilen müdafî Avukatlık Kanununun 41 inci Maddesinin ikinci fıkrası gereğince tayin edilmiş ise durum, kendisini tayin eden mercie de bildirilir. Görüldüğü gibi kanun koyucu duruşmanın düzenini bozan sanık veya müdafîcin duruşmaların tamamından ayrık tutulmasını aşama aşama düzenlemiştir. Şöyle ki; sırf bir duruşmanın düzenini bozdu diye sanık veya müdafîine doğrudan tüm duruşmalardan yasaklanması söz konusu değildir. Önce düzeni ihlal ettiği duruşmadan çıkarılır, daha sonra bu şekilde aksatacakları anlaşılırsa sonraki oturuma katılmamalarına karar verilecek ve nihayetinde sonraki oturumlarda da duruşma düzenini ihlal etmekte ısrar söz konusu ise tüm oturumlara katılmamaları yönünde karar verilebilir.

- Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii tekrar duruşmaya alındıklarında, yokluklarında yapılan iş ve işlemlerin esaslı noktaları kendilerine bildirilir. Sanık ya da müdafii dilerse yokluklarındaki tutanak örnekleri de kendilerine verilir. Duruşma salonundan çıkartılan veya oturumlara katılmamalarına karar verilen sanık veya müdafiler mahkemenin tayin edeceği süre içerisinde yazılı savunma verebilirler. Savunma hakkının kısıtlanmaması açısından bu durum yerinde olmuştur.

- Mahkeme, mahkeme üyeleri, savcıların, duruşmaya katılanların, güvenliğinin sağlanması için mahkemenin başka yerde yapılmasına karar verebilir. Aslında CMK' da güvenlik nedeni ile mahkemenin naklini öngörmüştür. Ancak CMK' ya göre bu durumda davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtay'dan isteyebilirken burada doğrudan mahkeme karar verecektir. Fakat duruşmaya aynı heyetle mi yoksa oradaki mahkemece mi devam edileceği düzenlenmemiştir⁸⁰. Bu halde artık diğer heyetin bakması düşünülebilir. Ancak eğer yetki alanlarında ise sorgu vs. için kendilerine uygun gördükleri yere gidebilir.

Yukarıdaki hükümler her ne kadar bir düzeni sağlamak için bulunması zorunlu olan hükümler ise de “Önemli Ölçüde Aksatma” gibi yoruma açık ve içeriği net olmayan muğlâk ifadeler yerine duruşmanın düzenini bozmanın somut ölçütlerinin olması daha yerinde olurdu. Doğrudanlık ilkesi gereğince tarafların yargılamada bulunmaları esas bulunmamaları istisnadır. Öyleyse bu istisnanın kapsamının dar tutulması ve hangi hallerde uygulanacağını somutlaştırılması gerekmektedir.

Ayrıca Sanığın avukatının iradesi dışında yine sözünü ettiğimiz muğlâk kavramlara dayanılarak değiştirilmesi de savunma hakkının özüne zarar verici niteliktedir.

Bunun yanı sıra Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde uygulanan bazı düzenlemeler yerinde olarak yeni kanuna alınmamıştır. Örneğin mahkeme heyetine, iddia makamına veya diğer görevlilere uygun olmayan söz ve davranışta bulunanlar

---

⁸⁰Doğan Soyaslan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.467

hakkında mahkemenin tutuklama kararı verebileceğini ve 24 saat içinde sorguya çıkan kişiyi 1 aydan 6 aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırabileceğini öngören 2845 sayılı kanunun 23/3.maddesi yeni kanuna alınmamıştır. Ancak bundan bu eylemlerin cezasız kalması sonucu çıkmamalıdır. Zaten Mahkeme heyetine veya diğer görevlilere karşı hakarete bulunanların sorumluluğu genel hükümlere göre bakılır. Ayrıca bu durumda CMK 203/3 gereğince disiplin hapsi uygulanması zaten mümkündür. Dolayısıyla ile önceki kanunda yer alan disiplin hapsi olmasına rağmen süresini uzun olması sebebi ile orantısız olan düzenlemeden vazgeçilmesi yerinde olmuştur.

Ayrıca Önceki kanunda Mahkeme duruşmanın düzenini bozan sözlü veya yazılı beyan ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden herhangi birine, Cumhuriyet savcısına, Cumhuriyet savcı yardımcısına, tutanak kâtibine yahut görevlilere karşı uygun olmayan söz ve davranışlar hakkında yayım yasağı koyabileceği ve bu yasağa rağmen yayımda bulunanlara üç aydan altı aya kadar hapis ve ağır para cezası verileceği hükmü de yeni kanuna kısmen alınmıştır. Şöyle ki; Önce sayılan kişilere müdafî dâhil edilmiş ancak hapis cezası öngörülmemiştir. Bu durumda genel hükümlere göre bu davranışları yapanların sorumluluğu saklıdır.

3-Acele iş Olması

Hem eski Devlet Güvenlik Mahkemesi döneminde hem de şuan ki dönemde ortak olan hükümlerden biri de bu mahkemelerin görev alanına giren suçların acele işlerden sayılması ve adli tatilde de görülebilmesidir.

Bu husus 2845 sayılı kanunun 10. ve 20. maddelerinde olmak üzere 2 kez zikredilmiştir. 10.maddesine göre Devlet Güvenlik Mahkemesi kapsamına giren suçların işlenmesi halinde bu suçlarla ilgili soruşturma mahalli ve askeri savcılıklar tarafından öncelik ve ivedilikle yerine getirilir. Ayrıca 20.maddeye göre de bu suçlar acele işlerden sayılır.

Acele işlerden sayılması o dönem yürürlükte olan ve suçüstü yargılaması denen yargılama usulünü düzenleyen 3005 sayılı kanunun doğrudan uygulanacağı

anlamına gelmemektedir. Ancak şartları olduğu takdirde 3005 sayılı kanunun uygulanması da mümkündür.

Yeni CMK 252/1 maddesinde de “ Bu suçlar acele işlerden sayılır ve bunlarla ilgili davalara adlî tatilde de bakılır.”denilerek önceki uygulama devam ettirilmiştir.

Acele işlerden sayılmasının doğal sonucu Özel Görevli Ağır Ceza mahkemesinin kapsamına giren suçlara ilişkin davalara adli tatilde de bakılmasıdır. Normalde hazırlık soruşturmaları, tutuklu işler ve sair acele işler dışındaki hususlar adli tatilde görülmez. Ancak bu mahkeme kapsamındaki suçlar için böyle bir şart aranmaz

4-Tebliğat Hükümleri

Özel görevli mahkemelere dair ayırık hükümlerin genellikle yargılamanın uzamasının önüne geçmek amacıyla olduğunu daha önce belirtmiştik. Kaza-i mercilerin tüm tebliğatları tebliğat kanununa göre posta veya elden yapılır. İstisna olarak da adresin meçhul olması durumunda gazete ilanı yoluyla da tebliğat yapılabilmektedir

Ancak CMK 252/1.h maddesine göre. Maddesine göre, Kendisine veya onun namına tebliğat yapılacak kimselere tebliğat yapılamaması hallerinde tebliğat, işin ivediliğine göre basın veya diğer kitle iletişim araçları ile yapılabilir. Yani adresin meçhul olma şartı aranmadan ivedilik koşulunun gerçekleşmesi halinde gazete ilanı ile de tebliğat yapılabilecektir. Yine Tebliğat kanununda yer almamasına rağmen diğer kitle iletişim araçları ile tebliğat yapılması da mümkündür. Benzer bir hüküm 2845 sayılı kanunun 21.maddesinde de yer almaktaydı. Bu iki maddi arasındaki tek fark ilanının yapılması yönünden olup; önceki kanunda basın veya radyo demişken güncel kanununda basın veya diğer kitle iletişim aracı ile ilan yapılması öngörülmüştür.

5-Bilgi İstenmesi Halinde Cevap Verilmesi

Önceki Ceza Usul kanunumuzda mahkemelerin bilgi istemesi halinde cevap süresini öngören ayrı bir düzenleme bulunmamaktaydı. Ancak 1973 yılında getirilen

ek maddeler ile bu husus eklenmiştir. Ancak bu zorunluluk sadece aşağıda belirtilen ve anılan kanunun Ek 1. maddesindeki suçlar için mevcuttur.

- Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetlere ideolojik amaçlarla, Devletin Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrılığına dayanılarak nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak maksadıyla işlenen suçlarla, bunlara murtabıt suçları;

- Türk Ceza Kanununun 179, 180, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları ayrı olmak üzere 188, 201, 254, 255, 256, 257 ve 264 üncü maddelerinde veya 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanunun değişik 12 nci yahut aynı Kanunun ek maddesinin, birinci bendinde yazılı suçlar

Oysa 2845 sayılı kanun md 14. maddesi Devlet Güvenlik Mahkemesi kapsamına giren tüm suçlarda CMUK Ek 4.maddesinin uygulanacağını belirtmiştir. Yani DGM'lik suçlarda idari makam ve zabıtalara yazılan yazıya ya 7 gün içinde cevap verecekler ya da bu süre içerisinde neden cevap veremeyeceklerini belirteceklerdir.

Yeni usul kanunumuz ise suçun niteliğine bakmaksızın 332.maddesinde bilgi verilmesi hususunu düzenlemiş olup, buna göre Suçların soruşturma ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından yazılı olarak istenilen bilgilere on gün içinde cevap verilmesi zorunlu hale getirilip; Eğer bu süre içinde istenen bilgilerin verilmesi imkânsız ise, sebebi ve en geç hangi tarihte cevap verilebileceği aynı süre içinde bildirilmesi istenmiştir. Buna aykırılık ise Türk Ceza Kanununun 257 nci Maddesine aykırılık oluşturabilecektir. Bu durumda haklarında kamu davasının açılması, izin veya karar alınmasına bağlı bulunan kişiler hakkında, yasama dokunulmazlığı saklı kalmak üzere, doğrudan soruşturma yapılır.

6- Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin Görevine Giren Suçlarda İtiraz

İtiraz Ceza Yargılamamızda hâkim kararları ve kanunda belirtilen hallerde mahkeme kararları için bir olağan kanun yoludur. İtirazın usulü ve inceleme mercii

de TCK'nın 268.maddesinde belirtilmiştir. Buna göre itiraz kararı veren mahkemeye verilecek dilekçe ile yapılır. Mahkeme itirazı kendi kaldırmaz ise üst mercie gönderir. İtirazı incelemeye yetkili merciiler şunlardır:

- Sulh ceza hâkiminin kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları asliye ceza mahkemesi hâkimine
- Sulh ceza işleri, asliye ceza hâkimi tarafından görülüyorsa itirazı inceleme yetkisi ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına
- Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine
- Ağır Ceza Mahkemesi ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine
- Naip hâkim kararlarına yapılacak itirazların incelenmesi, mensup oldukları ağır ceza mahkemesi başkanına aittir.

Yukarıda genel olarak itiraz mercileri belirtilmiştir. Ancak Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlarda itirazı incelemeye yetkili mercii ayrıca belirtilmemiştir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri Döneminde Bu kararlara karşı itiraz mercileri kanunda açıkça belirtilmişti. Bu sebeple uygulamada da bir takım tereddütler oluşmaktadır.

Bilindiği gibi CMK 250 maddesi kapsamındaki fiillerin soruşturması sırasında hâkimlik kararı hâkimler savcılar yüksek kurulunca görevlendirilmiş yedek hâkim tarafından verilir. Ancak bu şekilde yetkilendirilmiş bir hâkim yok ise genel yetkili adli yargı hâkimi tarafından da bu karar verilebilir. Kararın Genel yetkili hâkim tarafından verildiği hallerde CMK 268.maddedeki prosedürün uygulanmasında bir duraksama yoktur. Örneğin Böyle bir hâkimin bulunmadığı yerde Sulh ceza hâkiminin verdiği tutuklama kararına itirazı inceleme yetkisi eğer

sulh Ceza mahkemesi kendisi itirazı kabul etmez ise CMK 268'e göre Asliye Ceza mahkemesine aittir.

Ancak HSYK tarafından görevlendirilmiş bir yedek üye var ise ve karar bu hâkim tarafından verilmiş ise ne olacağı kanunda düzenlenmemiştir. Yedek üye CMK268/d 'de belirtilen naip hâkim değildir. Ancak uygulamada naip hâkim gibi değerlendirilip Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı tarafından karar verilmektedir. Bu boşluğun kanunda belirtilmeden uygulama ile doldurulması doğal hâkim ilkesine aykırı olduğundan AHİM kararlarına konu edilmesi ve ülkemiz aleyhine karar verilmesi mümkündür.

Bir diğer boşluk ise Kovuşturma aşamasında Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin heyet halinde verdiği kararlara itiraz merciin tayininde yer almaktadır. Bir an için CMK 268.maddesindeki sıra esaslı takip edileceği düşünülse dahi tek Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesinin bulunduğu yerlerde sorun çıkmaktadır. Ayrıca Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin numaralandırılması ayrıca yapılmadığı için bir sonraki mahkemenin özel yetkili olmaması halindeki durumda da belirsizlik bulunmaktadır. Uygulamada bu durum önceki Devlet Güvenlik Mahkemeleri dönemindeki gibi çözülmekte en yakın mahkeme olarak en yakın Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmektedir. Bunun dayanağı ise hâkimler savcılar yüksek kurulunun 01/07/2004 tarih ve 321 sayılı kararıdır⁸¹.

Ancak doktrinde haklı olarak halen yürürlükte olmayan bir kanunun yürürlükteymiş gibi işlem görmesi eleştirilmiş ve Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin adliye içi ihtisas mahkemesi olarak ihdas edilmesi ve diğer mahkemeler ile arasında iş bölümü ilişkisi bulunduğu göz önüne alındığında CMK 268'in bunlar hakkında da uygulanabileceği ve sıra esasına göre bir sonraki sırada bulunan mahkemenin Özel Görevli olup olmadığına bakılmaksızın itirazı inceleyebileceği savunulmaktadır⁸².

Devlet Güvenlik Mahkemeleri döneminde itiraz usulü kanun ile düzenlenmişti. Ancak o dönemde de bu husus kanun tarafından düzenlenmiş

---

⁸¹Yılmaz,s.43

⁸²Zafer ;ÖGACM Statüsü, s.34.

olmasına rağmen tartışmaların çıktığı görülmektedir.⁸³.Mevcut dönem için de kanaatimizce bu boşluğun kanun koyucu tarafından açık bir şekilde doldurulması en doğrusu olacaktır. Ancak bu boşluk dolduruluncaya kadar yürürlükten kalkan ve doğal hâkim ilkesine aykırı olan kanunu uygulamak yerine Ceza muhakemesi hukukunda kıyasın yasak olmadığı da değerlendirilerek CMK 268 kıyasen uygulanmalıdır.

---

⁸³O.Kadri Keskin, Devlet Güvenlik Mahkemelerinde Hakimlik Kararlarına İtirazın incelenmesi Yargıtay Dergisi, S.3, Temmuz 1985, s.297.

SONUÇ

Devletin güvenliğine yönelik olarak işlenen yahut ağırlığı itibari ile hukuk düzeninin korumak istediği toplumsal barışa karşı ağır müdahaleler içeren bazı suçların diğerlerinden farklı soruşturma ve kovuşturma usullerine sahip olabileceği anlayışı ile birtakım suçlar için farklı bir muhakeme usulüne tâbi tutulmuş olabilir. Ülkemizde de bu anlayışın ilk yansıması olarak 1961 Anayasasına 1973 yılında yapılan değişiklikler ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kurulması öngörülmüştür. Ancak Anayasa Mahkemesinin İptali ile fazla uzun soluklu olamayan bu mahkemeler ancak 1982 Anayasası ile Anayasal bir kurum olarak 2845 sayılı kanun ile vücut bulmuştur. 5190 sayılı kanun ile yürürlükten kalkana kadar da varlığını sürdürmüştür. Günümüzde ise 5271 sayılı CMK'nın 250.maddesine göre kurulan bu mahkemeler benzer bir faaliyet iştigal etmektedir.

Halen mevcut bu mahkemeleri Devlet Güvenlik Mahkemelerinden tamamen farklı olarak değerlendirmek mümkün değildir. Bu sebeple söz konusu mahkemeler incelenirken Devlet Güvenlik Mahkemelerinin ortaya çıkış süreci ve görev yaptığı dönemdeki yargılama usulü anlaşılmalıdır. Böylelikle gelinen noktanın ve yaygın adıyla Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin anlaşılması daha mümkün olabilecektir.

Hukukun gelişen ve değişen bir kavram olduğu muhakkaktır. Zira hukuk onun uygulandığı toplum ile yakından ilgilidir. Bu toplumda meydana gelen değişiklikler ve gelişmeler elbette ki hukuki alanda da sonuç doğuracaktır. Özellikle devlet kavramının temelini toplumun oluşturduğu düşünülürse Devlet Güvenlik Mahkemelerinde bu değişimin etkisinin görülmesi oldukça muhtemeldir. Gerçekten de yürürlükte olduğu sürede Devlet Güvenlik Mahkemeleri gelişen insan hakları anlayışının da etkisi ile bir takım değişikliklere maruz kalmış, giderek genel mahkemelere yakınlaştırılmıştır. Bunların en önemlisi adil yargılanma hakkını ihlal ettiği yönünde aleyhimize Avrupa İnsan Hakları İhlali Mahkemesi tarafından pek çok kez karar verilmesine sebep olan Asker Üyenin mahkemeden çıkarılmasıdır.

Sonunda da bu mahkemelerin artık genel adliye mahkemelerinden ayrı adliye dışı olarak nitelendirilebilecek yapılarına son verilmiş ve 5190 sayılı kanun ile dayanağı olan kanun kaldırılmış ve yerlerine Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri kurulmuştur. Kuşkusuz bu noktaya gelinmesinde kamuoyunun tepkileri de kadar Avrupa Birliği sürecinin de etkisi vardır. Tam üyelik görüşmelerinin başlaması, Avrupa Birliğinin getirdiği kriterler ve ilerleme raporları da sürecin hızlanmasını sağlamıştır.

Ancak yapılan bu değişim tartışmaları bitirmediği gibi yeni bir takım tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Zira pek çok kesim tarafından yapılan bu değişikliklerin şekli olduğu bu mahkemelerin Devlet Güvenlik Mahkemelerinin biçim değiştirmiş halinden başka bir şey olmadığı yönünde eleştiriler yapılmıştır. Bu eleştirilerin bir kısmının doğruluk payı olsa da önceki dönem ile kıyaslandığında olumlu yönlerinin de olduğu gözden çıkarılmamalıdır.

Hali hazırda görev yapan Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri genel adliye mahkemeleri ile paralellik gösterse de ayrıldığı yönlerde bulunmaktadır. Öncelikle bu mahkemelerin ele aldığı suçlar ile diğer mahkemelerden ayrılmaktadır. Genel olarak örgütlü uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, mafya tipi örgütlenme olarak tanımlanabilecek haksız çıkar amacıyla kurulan örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen cebir ve tehdit içeren suçlar ile Ceza Kanunumuzun İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci Maddeler hariç) bu mahkemelerin görev alanına girmektedir.

Mahkemelerin yargı yetkisi de diğer mahkemelerden farklılık arz etmektedir. Şöyle ki bu mahkemeler sadece kuruldukları il veya ağır ceza mahkemelerinin yargılama çevresi ile sınırlı değildir. Bunların yargı çevresi hâkimler savcılar yüksek kurulu tarafından belirlenmektedir. Hâkimler savcılar yüksek kurulu yargı çevresini belirleme yetkisini ve mahkemelerin kurulacağı yerleri uygulamada aldığı kararlar ile belirlemektedir.

HSYK sadece mahkemelerin kurulacağı yerleri değil bu mahkemelerde görev yapacak hâkim ve savcılar da belirlemektedir. Zaten kanunumuzda da sadece hâkimler ve savcılar yüksek kurulu tarafından yetkilendirilen hâkim ve savcılar bu mahkemelerde görev yapabileceği düzenlenmiştir. Hatta bunların başka görevlerde çalışamayacakları özellikle belirtilmiştir.

Yetki ve görev bakımından bu mahkemeleri ile diğer mahkemeler arasında var olan farklılık bazı soruşturma ve usul işlemlerinde de kendini göstermektedir. Bunların başında bu mahkemelerin görevine giren suçlarda gözaltı ve tutukluluk süresinde farklılık göze çarpmaktadır. Şüphelinin tek olduğu durumda gözaltı süreleri bu kanun kapsamına giren suçlarda daha uzun olacaktır. Yine henüz yürürlüğe girmemekle beraber CMK 102’de bu mahkemelerin görev alanına giren suçlar ile ilgili tutukluluk süresi de iki katı olarak düzenlenmiştir.

Bu sürelerin uzunluğu eleştiri konusu yapılmıştır. Görev alanına giren suçların niteliğine bakıldığında bu durum ilk başta normal gibi görünse de aslında gerekli de değildir. Zira Şüphelinin gözaltına alınması bu sürede delil toplanacağı anlamına gelmez. Zaten şüphelinin suçu işlediği konusunda deliller varsa yakalama ve gözaltı işlemleri düşünülebilir. Suçun çok faili olması durumunda gerçekten gözaltı işlemleri ifadelerin alınması, tahkikat evraklarının düzenlenmesi gibi gerekçelerle normalden uzun olabilir. Bu halde uzun olması savunulabilir Ancak toplu suçlarda gözaltı süresi Ceza Muhakemesi Kanunumuz ile aynı olup herhangi bir fazla süre öngörmemiştir. Eğer bir farklılık olacak ise belli sayıda şüphelinin üstündeki suçlarda bu olabilir. Tek şüpheliye 48 saat gözaltı süresi öngörülmüş iken, örneğin 100 şüphelinin olduğu bir soruşturmada 3 gün uzatma öngörülmesi orantısız olmuştur.

Aslında Gözaltı sürelerinin uzunluğu veya kısalığı tek başına insan hakkı ihlali olduğu anlamına gelmez. Bunun yerine denetim mekanizmalarının etkin bir şekilde çalıştırılması daha yerinde olur.

Bu mahkemelerde yapılan kovuşturmanın daha hızlı ve etkili yapılabilmesi için çok sanıklı davalarda sanıkların bir kısmının kendisi ile alakalı olmayan

duruşmalara katılmaması, tebligatın kitle iletişim araçları ile yapılabilmesi, duruşmaların devamını etkileyecek şekilde duruşmanın düzeni bozan sanık ve hatta müdafinin bile yokluğunda duruşma yapılabilmesi, doğrudan ihzar kararı verilebilmesi gibi ayırık durumlarda öngörülmüştür. Bu önlemlerin bir kısmı yargılamanın hızlandırılması amacı ile de olsa savunma hakkının özüne müdahale anlamına gelecek durumlar ortaya çıkarabilir.

Bu mahkemeler ile diğer mahkemeler arasında bir astlık üstlük ilişkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple verdiği görevsizlik kararları diğer mahkemeleri bağlamaz. Hatta bu mahkemeler için CMK 6.maddesinde düzenlenen yargılama başladıktan sonra görevsizlik kararı verilemeyeceği yasağı da uygulanmadığı için yargılamanın her aşamasında görevsizlik kararı verilebilir. Olumlu veya olumsuz görev uyuşmazlığı olduğu takdirde nihai kararı Yargıtay verecektir.

Kişi hak ve hürriyetleri ile bu tip suçlar ile mücadele arasında bir denge kurulması gerekmektedir. Şüphesiz bu mahkemeler de yargılanan suçlar sonuçları bakımından diğer suçlara göre toplumsal hayatı ve devlet düzenini daha fazla etkilemektedir. Ancak bu durum bu suçların faillerinin diğerlerinden daha az temel hak ve hürriyetlere sahip olacağı anlamına gelmemelidir. Devlet kendini korurken bazı önlemler alabilir. Ancak ceza yargılaması sırasında şüpheli veya sanık olarak benzer sıfatlara sahip kişiler arasında eşitlik ilkesine aykırı düzenlemeler yapmamalıdır. Zira yapılan iş hangi suç olursa olsun yargılama faaliyetidir. Yargılama aşamasında farklılaşmak yerine genel hükümlerde yani suç genel teorisinde bu önlemlerin alınması daha yerinde olabilir.

Ayrıca mahkemelerin ihtisas mahkemesi olarak daha hızlı ve seri biçimde yargılama yapması amaçlanmış ise de fiili durum bundan uzak olmaktadır. Hatta öyle ki bu mahkemelerde duruşmalar arasındaki süre ve doğal olarak toplam yargılama süresi diğer mahkemelerden daha fazladır. Çünkü bu mahkemelerin hızlı yargılama yapmasını sağlayacak yeterli hâkim savcı sayısı ve personel temin edilememektedir. Bu durum diğer mahkemeler için de doğru olsa da amacı ihtisaslaşmak ve yargılamanın serileştirilmesi olarak açıklanan mahkemelerin bu durumda olması çelişki yaratmaktadır. Üstelik bu mahkemelerin çoğunda

yargılamanın tutuklu olarak yapıldığı göz önüne alınırsa telafisi güç ve imkânsız zararların doğması muhtemeldir.

Ancak bu tarz mahkemelerin tümünden kaldırılması da doğru olmayacaktır. Öncelikle mahkemelerin fiziki altyapı sorunları halledilmeli kuruluş amacına uygun olarak yeterli personele sahip hale gelmelidir. Ele aldığı suçların kapsamı daraltılabilir. Soruşturma ve kovuşturma aşaması diğer mahkemeler ile paralel hale getirilebilir. Savunma hakkının özüne müdahale anlamına gelebilecek haller yeniden düzenlenip somutlaştırılabilir.

KAYNAKÇA

AKTÜRK Yeşim; Özel Ceza Mahkemeleri, İstanbul Barosu Dergisi, C.83 S.2009/5,Eylül-Ekim 2009

ALDEMİR Hüsnü, Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin Maddi Bakımdan Yetkisi, Terazi Aylık Hukuk Dergisi Y:4 S:33

ATALAY, Akın.”Türkiye’de Terör Suçlarını Yargılayan Mahkemeler”, Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçlarla Mücadele, Marmara Üniversitesi Rektörlüğü, Umut Vakfı yayınları, İstanbul,1996

AYDIN Murat, Soruşturma Aşamasında Çocukların Tutuklanmasına Karar Vermede Görevli Mahkeme, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl:1,S.1 Eylül 2006,s.60

BALTACI Vahit. Yeni TCK ve CMK’ da Terör suçları ve yargılaması, Seçkin Yayınevi, Ankara,2007

BAYRAKTAR, Köksal.”Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Biçim Değiştirmesi “,Güncel Hukuk Dergisi, Temmuz 2004

ÇELENK, Halit Devlet Güvenlik Mahkemeleri Niçin Kaldırılmalıdır? , Çağ Matbaası, Ankara 1976

Devlet Güvenlik Mahkemesinde Değişmeyen Değişiklikler, Güncel Hukuk Dergisi,

DEMİRAĞ Fahrettin, 5918 sayılı Kanun’la yapılan Değişiklik Çerçevesinde Askeri Mahkemelerin Görevi, Güncel Hukuk, Ağustos 2009

DÖNMEZER Sulhi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Son Havadis, 21.07.1976;

EMİNAĞAOĞLU Ömer Faruk ,”Polis Savcıdan Değil, Savcı Polisten Talepte Bulunabilir”,Güncel Hukuk,3-63, Mart 2009

EVİK, Vesile Sonay, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, İstanbul, 2004

Gerekçeli Ceza Muhakemesi kanunu ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında Kanun, İzmir Barosu Yayınları, İzmir,2005,

İLKİZ Fikret, Sonun Başlangıcındaki tasarı ve CMUK, Güncel Hukuk Dergisi, Sayı 12(Aralık 2004),

İNCE, H. Devlet Güvenlik Mahkemelerine Evet; İstanbul 1978

KANAR Ercan, Düşmanla Savaş Hukukunun Yargı Pratiği, Güncel Hukuk Dergisi 7-79, Temmuz 2010

KAZAN Turgut, Özel Yetkili Mahkemeler Kaldırılmalıdır, Güncel Hukuk Dergisi 7-79, Temmuz 2010

KESKİN Serap Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Organize Suçlardaki Yetkilerinin İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi, Türkiye’de Organize Suçlarla Mücadelenin Avrupa Birliğine Uyum Süreci Çerçevesinde Değerlendirilmesi(Bildiler tartışmalar)Beta, İstanbul,2002,

KESKİN, Kadri O. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Yapısı, görevleri ve Yargılama Usulleri, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara, 1987

KESKİN, Kadri O.,Devlet Güvenlik Mahkemelerinde Hâkimlik Kararlarına İtirazın incelenmesi,Yargıtay Dergisi,S.3, Temmuz 1985

KESKİN, Muhsin, Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin Anayasal İlkeler İle Temel Hak Ve Özgürlükler Işığında İncelenmesi, http://www.hasansen.av.tr/idealhukuk/makale_detay.asp?id=60

KOCASAKAL Ümit,Vesile Sonay Evik,Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinde Yargılama usulü,Ceza Muhakemesi Kanununun 3.Yılı ,Türk Ceza Hukuku Derneği,İstanbul,2009

Millet Meclisi Tutanaklar Dergisi D.3.,C.38, T.4

NEBİLER, Halil. Devletin Güvenlik Mahkemeleri, Sel Yayıncılık, İstanbul,1990

ÖZEN, Muharrem, Mustafa Özen, Terör Suçlarında Soruşturma Aşamasında Müdafî ve Şüpheli ilişkileri Terazi Hukuk Dergisi Yıl:3,S:25

ÖZTÜRK Bahri, Mustafa Ruhan, Erdem Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku,10.bası, Seçkin Yayınevi, Ankara,2006

ÖZOK Özdemir “Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve Hukuk Devleti” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 2, 1999

SOYASLAN Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara,2006

ŞANSAL ERSAN 2845 sayılı Kanunun Anayasa’ya aykırılığı hakkındaki dilekçe, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:65,S.4,Güz 2007

TAŞKIN Mustafa, Türk Hukukunda Mafya(Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karapara ile Mücadele, Yargı Yayınevi, s.8.

TEZCAN Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu, Seçkin Yayınevi, 2.bası, Ankara 2004

TOROSLU Nevzat, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara,2006

Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu, Adalet Bakanlığı yayın işleri dairesi başkanlığı, Ankara 2005

Türkiye Barolar Birliği DGM Hakkında TBB Yönetim Kurulu Raporu 3.7.1976

UĞUR Hüsamettin, Ceza Yargılaması ve Özel Ceza Yasalarına göre Mahkemelerin görevleri, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:22,S.87.Mart-Nisan 2010,Ankara

VELİDEDEOĞLU Hıfzı Veldet, Adalet ve Siyaset Mahkemesi, Cumhuriyet, 11.3.1973

YILMAZ Zekeriya. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılması ve Yeni Ağır

Ceza Mahkemeleri, Seçkin Yayınevi, Ankara,2004

YURTCAN Erdener. Ceza Yargılaması Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2007

YURTCAN Erdener, 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılması Hakkında Kanun'a ilişkin

rapor,http://www.barobirlik.org.tr/calisma/haberler/belgeler/040713_5190_yurtcan.doc(10/09/2008)

YENİSEY Feridun, KUNTER Nurullah, NUHOĞLU Ayşe, Beta Yayınevi Muhakeme Hukuku Dalı olarak Ceza Muhakemesi hukuku,16.Bası, Ankara,2008,s153

YÜCEL, Mustafa T. "Devlet Güvenlik Mahkemeleri",Türkiye Noterler Birliği Dergisi, Sayı 83, Ağustos 1994,

ZAFER, Hamide, Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin Görevine Giren Suçlarda Muhakeme Usulü, Doç.Dr. Mehmet SOMER'in Anısına Armağan, Hukuk Araştırmaları Dergisi Armağan Özel Sayısı, Cilt 12, Sayı 1-3, Beta Yayınevi, İstanbul,2006

ZAFER Hamide ,"Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin Hukuki Statüsü",Hukuk ve Adalet Dergisi, S.6-7(Ekim 2005)

ZAFER Hamide, Ceza Hukukunda Terörizm, Beta Yayınevi, İstanbul,1999